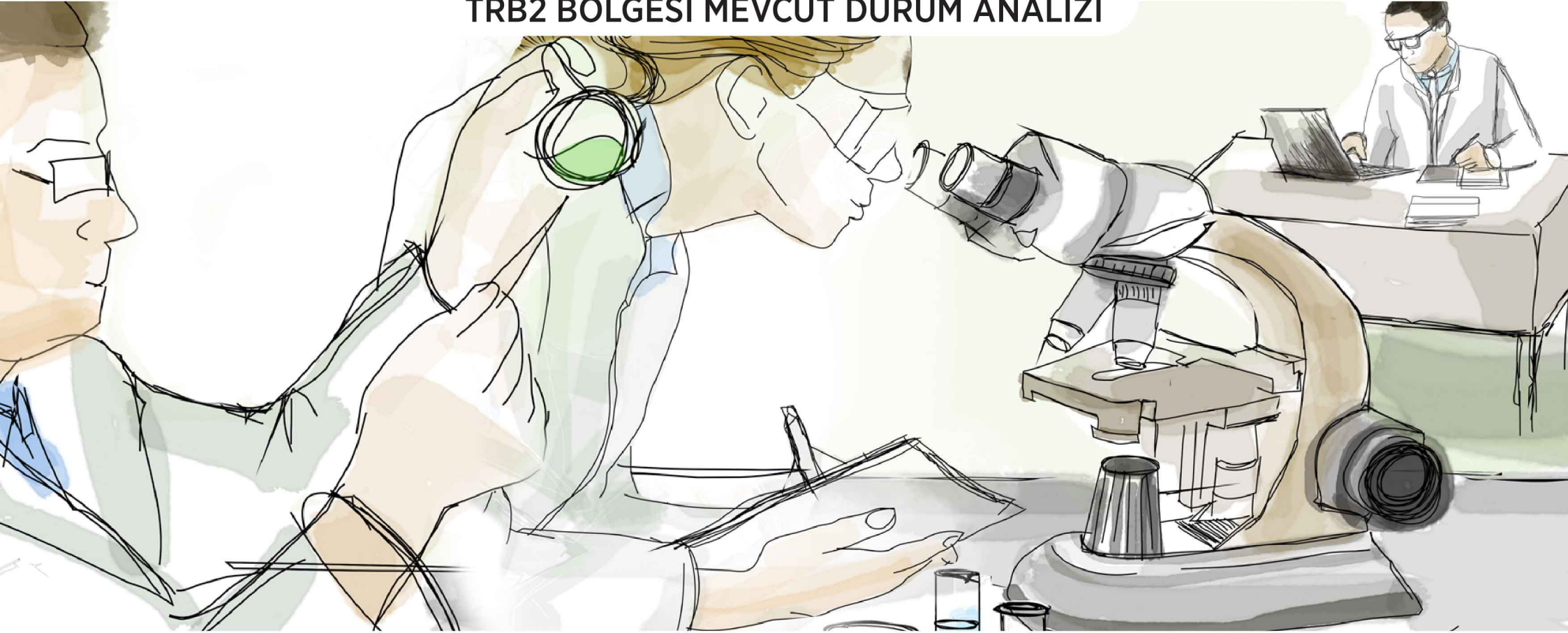

6- AR-GE YENİLİKÇİLİK VE GİRİŞİMCİLİK TRB2 BÖLGESİ MEVCUT DURUM ANALİZİ

Bu Raporun oluşturulmasında
PPKB Uzmanı Ekonomist M. Sencer ÖZEN, PPKB Uzmanı Sunal YÜKSEL,
Plan Koordinatörü PPKB Birim Başkanı M. Emin ÇAKAY'a
teşekkürlerimizi sunarız.

6 1. AR-GE VE YENİLİKÇİLİK

8 1.1. AR-GE VE YENİLİKTE MEVCUT DURUM

8 1.1.1. Türkiye'de AR-GE Harcamaları

11 1.1.2. TRB2 Bölgesi AR-GE ve Yenilikçilik Kurumsal Kapasitesi

39 1.1.3. Üniversite-Sanayi İşbirliği

39 1.1.4. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri: Teknoparklar/Teknokentler

40 1.1.5. Teknoloji Geliştirme Merkezleri (TEKMER)

40 1.1.6. Sanayide Öne Çıkan Sektörler

41 1.1.7. Anket Verileri: Üniversite-Sanayi İşbirliğinin Önündeki Engeller/Potansiyeller

41 1.2. TRB2 BÖLGESİNDE ÜNİVERSİTE-SANAYİ İLİŞKİSİ ARAŞTIRMASI

41 1.2.1. Araştırmanın Amacı

42 1.2.2. Araştırmanın Örneklemi

43 1.2.3. TRB2 Bölgesinde Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Mevcut Durum

45 1.2.4. TRB2 Bölgesinde Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Problem Alanları, Potansiyel Alanlar ve Öneriler

54 1.3. TRB2 BÖLGESİNDE REKABETÇİLİK VE MARKALAŞMA

55 1.3.1. TRB2 Bölgesinde Markalaşma

61 2. GİRİŞİMCİLİK

63 2.1. Kurulan/Kapanan Şirket Sayılarına göre TRB2 Bölgesi

66 2.2. İş Girişim Sayılarına göre TRB2 Bölgesi

68 2.3. TRB2 Bölgesindeki İş Geliştirme Merkezleri (İŞGEM) ve Girişimcilik Merkezleri

70 2.4. Melek Yatırımcı/Risk ve Girişim Sermayesi Araçları

71 2.5. KOSGEB Girişimcilik Programı Analizi

72 2.5.1. TRB2 Bölgesinde Girişimcilik Sertifikasına Sahip Kişi Sayısı

73 2.5.2. TRB2 Bölgesindeki Girişimciler

74 2.6. KOSGEB Girişimcilik Destek Programı Performansı: TRB2 Bölgesi Örneği

8	Şekil 1	: Türkiye'de Yıllara göre Gayrisafi Ar-Ge Harcamaları
9	Şekil 2	: Türkiye'de Ar-Ge Harcamalarının GSYİH içindeki Payı (Yıllara göre)
9	Şekil 3	: Seçilmiş Ülkelerde Ar-Ge Harcamalarının GSYİH'lara Oranları (%)
10	Şekil 4	: Türkiye'de Ar-Ge ve Yenilik Sisteminde Kurumlar ve Roller
11	Şekil 5	: Düzey II Bölgeleri Ar-Ge Harcaması (Milyon TL) ve Personeli
14	Şekil 6	: TRB2 Bölgesi'ndeki Üniversitelerin Fakülte Sayıları
15	Şekil 7	: TRB2 Bölgesi'ndeki Mühendislik Fakültesi Bölümleri
16	Şekil 8	: Meslek Yüksekokullarının Üniversitelere göre Dağılımı
17	Şekil 9	: Meslek Yüksekokullarının İlçelere göre Dağılımları
18	Şekil 10	: Üniversitelerdeki Araştırma Merkezlerinin Dağılımları
21	Şekil 11	: Türkiye'deki Tematik ileri Araştırma Merkezlerinin Dağılımları
22	Şekil 12	: Türkiye'de Merkezi Araştırma Laboratuvarları*
24	Şekil 13	: Bitlis Eren Üniversitesi Akademik Personel Dağılımı
25	Şekil 14	: Hakkari Üniversitesi Akademik Personel Dağılımı
25	Şekil 15	: Muş Alparslan Üniversitesi Akademik Personel Dağılımı
26	Şekil 16	: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Akademik Personel Dağılımı
28	Şekil 17	: Üniversitelerin Bilimsel Araştırma Projelerine Ayırdığı Bütçeler
28	Şekil 18	: TRB2 Bölgesi Üniversitelerinde Uygulanan Bilimsel Araştırma Projelerinin Sayıları
29	Şekil 19	: TRB2 Bölge Üniversitelerinin Araştırmacı Bilişim Sistemine Kayıt Sayıları
31	Şekil 20	: Türkiye'de Araştırma Destek Programları Projelerinin Program Türüne göre Dağılımı
32	Şekil 21	: TRB2 Bölgesi'nde Araştırma Destek Programı Projelerinin Program Türüne göre Dağılımı
33	Şekil 22	: Türkiye'de Araştırma Destek Gruplarına göre Araştırma Destek Programı Yararlanma Sayıları
34	Şekil 23	: TRB2'de Araştırma Destek Gruplarına göre Araştırma Destek Programı Yararlanma Sayıları
35	Şekil 24	: Türkiye'de San-Tez Programına Başvuru ve Kabul Sayıları
36	Şekil 25	: Türkiye'de TEYDEB Programlarından Desteklenen Projelerin Program bazında Sınıflaması
37	Şekil 26	: Türkiye'de TÜBİTAK Teydeb Destek Programları Kapsamında Hibe Destek Tutarının Sektörlere göre Dağılımı (1995-2012) (%)
44	Şekil 27	: Akademisyenlerin işletmelere danışmanlık yapma durumu?
44	Şekil 28	: Faaliyet gösterdiğiniz iş kolunda geçirdiğiniz süre içinde kent üniversitesinden herhangi bir destek aldınız mı? (işletme sahipleri)
45	Şekil 29	: Üniversite sanayi işbirliğinin yeterli düzeyde olmamasının üniversiteden kaynaklı nedenleri?
46	Şekil 30	: Üniversite sanayi işbirliğinin yeterli düzeyde olmamasının iş dünyasından kaynaklı nedenleri?
47	Şekil 31	: Size göre ilinizde üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek olan sektörler hangileridir? (akademisyen)
48	Şekil 32	: İlinizde üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek olan sektörler nelerdir? (işletme)
51	Şekil 33	: Size göre öğretim üyeleri iş dünyasına en çok hangi alanlarda (iş süreçlerinde) danışmanlık hizmeti vermelidir? (iş dünyası ve akademisyenler)
52	Şekil 34	: YYÜ'nün oluşturduğu teknoloji geliştirme bölgesi (TEKNOKENT) sizce TRB2 Bölgesi'nin üniversite-sanayi işbirliği potansiyelini hangi alanlara taşımalıdır?
55	Şekil 35	: TRB2 Bölgesi Marka Başvuru Sayıları

56	Şekil 36	: TRB2 Bölgesi Marka Tescil Sayıları
57	Şekil 37	: TRB2 Bölgesi Marka Tescillerinin Nice Sınıflamasına göre Sektörel Dağılımı (ilk 5 Kısım)
57	Şekil 38	: Türkiye'de Marka Tescillerinin Nice Sınıflamasına göre Sektörel Dağılımı
63	Şekil 39	: Türkiye ve TRB2 Bölgesi'nde Kurulan-Kapanan Firma Sayıları
64	Şekil 40	: 14Kurulan / 15Kapanan Şirket, Ticari İşletme, Kooperatif İstatistikleri
67	Şekil 41	: İl Bazında İş Girişim Sayılarının Sektörel Dağılımları
72	Şekil 42	: KOSGEB Girişimcilik Sertifikasına Sahip Kişilerin (Girişimci Adaylarının) İllere ve Yıllara göre Dağılımı
73	Şekil 43	: KOSGEB'e göre Girişimci Sayılarının İllere ve Yıllara göre Dağılımı
74	Şekil 44	: Girişimcilik Destek Programı Performans Değerleri

12	Tablo 1	: Üniversitelerin Nesiller Arası Karakteristikleri
13	Tablo 2	: Üniversiteler Arası Girişimcilik ve Yenilikçilik Endeksi 2014 Sıralaması
13	Tablo 3	: Bölgemizde Bulunan Üniversitelerin Kuruluş Yılları ve Statüleri
19	Tablo 4	: Üniversitelerdeki Araştırma Merkezleri
22	Tablo 5	: Merkezi Araştırma Laboratuvarlarının Hedeflenen Teknoloji Alanları
30	Tablo 6	: TÜBİTAK Araştırma Destek Programları İstatistikleri
38	Tablo 7	: TRB2 Bölgesinde; Önerilen ve Desteklenen Proje Sayıları
39	Tablo 8	: YYU TEKNOKENT A.Ş Kurumları ve Kurumların Hisse Oranı Dağılımları
42	Tablo 9	: Anket uygulanan üniversiteler ve akademisyen sayıları
42	Tablo 10	: Akademisyenlerin fakültelere göre dağılımı
43	Tablo 11	: İşletmelerin illere göre dağılımı
43	Tablo 12	: Üniversite sanayi işbirliği performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?
49	Tablo 13	: İlinizde üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek olan sektörler nelerdir?
50	Tablo 14	: Üniversite-Sanayi İşbirliğinin sağlanması için İş Dünyası ve Akademisyen Çevreleri Neler
54	Tablo 15	: URAK Genel Endeks ve Markalaşma Becerisi Sıralamaları
59	Tablo 16	: Patent Başvurularının Yıllara göre Dağılımı
59	Tablo 17	: Faydalı Model Başvurularının Yıllara göre Dağılımları
60	Tablo 18	: Endüstriyel Tasarım Başvurularının Yıllara göre Dağılımı
65	Tablo 19	: İl Bazında Yıllara göre Kurulan, Tasfiye, Kapanan Firma İstatistikleri
66	Tablo 20	: İş Kayıtlarına göre Girişim Sayıları
68	Tablo 21	: TRB2 Bölgesi İŞGEM Kuruluşları
68	Tablo 22	: Van İŞGEM'de Yoğunlaşılan Sektörler
72	Tablo 23	: Girişimcilik Sertifikasına Sahip Kişi Sayısı (Girişimci Adayı)
73	Tablo 24	: Girişim Yapan KOSGEB Yararlanıcıları

1. AR-GE VE YENİLİKÇİLİK

OECD Frascati Kılavuzu'nda tanımlanan araştırma ve deneysel geliştirme (Ar-Ge), insan, kültür ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bu dağarcığın yeni uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalardır. Araştırma ve deneysel geliştirme (Ar-Ge) kavramı, temel araştırma, uygulamalı araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetlerini kapsamaktadır. (OECD, 2002)

Temel Araştırma: Görünürde herhangi bir uygulaması veya kullanımı bulunmayan ve öncelikle olgu ve gözlemlenebilir olayların temellerine ait yeni bilgiler elde etmek için yürütülen deneysel veya teorik çalışmalardır. Örnek verilmesi gerekirse, iktisadi büyümede bölgesel farklılıkları belirleyen etkenlerin teorik olarak araştırılması bir temel araştırma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uygulamalı Araştırma: Uygulamalı araştırma da yeni bilgi elde etme amacıyla üstlenilen özgün bir araştırmadır. Bununla birlikte, öncelikle belirli bir pratik amaç veya hedefe yöneliktir. Belirli sorunları çözmek amacıyla, mevcut bilgi ile eklerinin değerlendirilmesini kapsar. Devlet politikası geliştirmek amacıyla teorik çalışmaların yapılması bir uygulamalı araştırma örneğidir.

Deneysel Geliştirme: Araştırma ve/veya pratik deneyimden elde edilen mevcut bilgiden yararlanarak yeni malzemeler, yeni ürünler ya da cihazlar üretmeye; yeni süreçler, sistemler ve hizmetler tesis etmeye ya da halen üretilmiş veya kurulmuş olanları önemli ölçüde geliştirmeye yönelmiş sistemli çalışmadır. Örnek verilmesi gerekirse, "Araştırma sayesinde keşfedilen, kanunlara dayanan ve bölgesel eşitsizlikleri değiştirmeyi amaçlayan işlemsel modellerinin geliştirilmesi" bir deneysel geliştirmedir.

Araştırma ve Deneysel Geliştirme (Ar-Ge)'nin kapsamına girmeyen bazı sınırlar mevcuttur:

- Eğitim-öğretim: Orta öğretim sonrası veya yüksekokul düzeyindeki tüm özel kurumlar ve üniversiteler bünyesinde yer alan personelin tüm eğitim ve öğretim çalışmaları, Ar-Ge kapsamı dışıdır.
- İlgili diğer bilimsel ve teknolojik faaliyetler: bilimsel-teknik personel, bibliyografik hizmetler, patent hizmetleri, bilimsel ve teknik bilgi, yardım ve danışmanlık hizmetleri, bilimsel konferanslar tarafından gerçekleştirilen toplama, kodlama, kaydetme, sınıflandırma, yayma, çevirme, analiz etme, değerlendirme faaliyetleri, Ar-Ge kapsamı içinde değildir.
- Diğer sınai faaliyetler
- Yönetim ve diğer destek faaliyetleri

Kısaca, Ar-Ge'yi diğer ilgili faaliyetlerden ayırt etme ölçütlerini belirtmek gerekirse, temel amaç, ürün veya süreç üzerinde teknik iyileştirmeler yapmak olduğunda yapılan iş Ar-Ge tanımı içerisinde yer almakta; ürün, süreç veya yaklaşım büyük ölçüde oluşturulmuşsa ve amaç pazarın geliştirilmesini sağlamak, yeniden üretim planlaması yapmak veya bir üretim ve kontrol sisteminin sorunsuz çalışmasını sağlamak ise bu iş Ar-Ge kapsamı içerisinde yer almamaktadır.¹

OECD Oslo Kılavuzu'na göre yenilik² (inovasyon) ise, işletme içi uygulamalarda, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir ürün (mal veya hizmet) veya süreç, yeni bir pazarlama yöntemi ya da yeni bir organizasyonla yöntemin gerçekleştirilmesidir (OECD, 2005).

İki tür yenilik modeli mevcuttur; açık yenilik ve kapalı yenilik modeli. Açık yenilik, Ar-Ge ve yenilik çalışmalarında kurum dışı paydaşlar (müşteri, tedarikçi, rakip, üniversite vb.) ile işbirliğinin yapıldığı bir yenilik modeli iken kapalı yenilik modeli ise Ar-Ge ve yenilik çalışmaları sadece kurum içindeki bilgi birikimi ve teknik altyapı ile yapılan, dışsal paydaşlar ile hiçbir işbirliğinin ve temasın olmadığı bir modeldir. Ayrıca, radikal ve adımsal yenilik kavramları da yenilikçiliğin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Radikal yenilik, mevcut ürün ve sistemden çok farklı olan ve bu ürünlerin yerini alacak bir ürün ve/veya hizmetin oluşturulmasını ifade etmektedir. Dördüncü tür adımsal/kısmi yenilik ise mevcut ürün veya hizmetler üzerinde yapılan küçük ve sınırlı yeniliklerdir.

Dört alanda yenilik yapılabilir: i) ürün yeniliği, yeni veya özellikleri ve kullanım amaçları açısından önemli ölçüde geliştirilmiş/iyileştirilmiş bir ürünün oluşturulması ve/veya pazara sunulmasıdır. Üründe yenilik, teknik özelliklerinde, parçalarda ve malzemelerde, kullanım kolaylığında veya işlevsel özelliklerde önemli iyileştirmeleri/geliştirmeleri mevcut üretilen üründen daha yüksek katma değerli yeni bir başka ürünün üretimini içerir. ii) süreç yeniliği, farklı ve yeni bir üretim ya da dağıtım yönteminin sağlanması ya da kısa sürede üretimin gerçekleşmesi gibi iyileştirmeler sayesinde daha verimli bir üretim sürecinin geliştirilmesidir. Süreç yeniliği teknoloji kullanımıyla gerçekleştirilebilirken, daha iyi teknik ve yöntemlerin kullanılmasıyla da mümkün olabilmektedir. iii) pazarlama yeniliği ise ürün tasarımı veya ambalajlaması, ürün konumlandırması, ürün tanıtımı (promosyonu) veya fiyatlandırmasında önemli değişiklikleri kapsayan yeni bir pazarlama yöntemidir.Örneğin görsel medyada ilk defa ürün konumlandırması çalışmaları pazarlama yeniliğine bir örnektir. iv) organizasyonel yenilik ise bir firmanın ticari uygulamalarında, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerinde yeni bir organizasyonel yöntem uygulanmasıdır.

¹Ar-Ge konusunda daha ayrıntılı bilgi için:

http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Frascati_Presentation.pdf Erişim Tarihi: 04.05.2013

²Yenilik konusunda ayrıntılı bilgi için:

http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Oslo_Presentation.pdf 04.05.2013

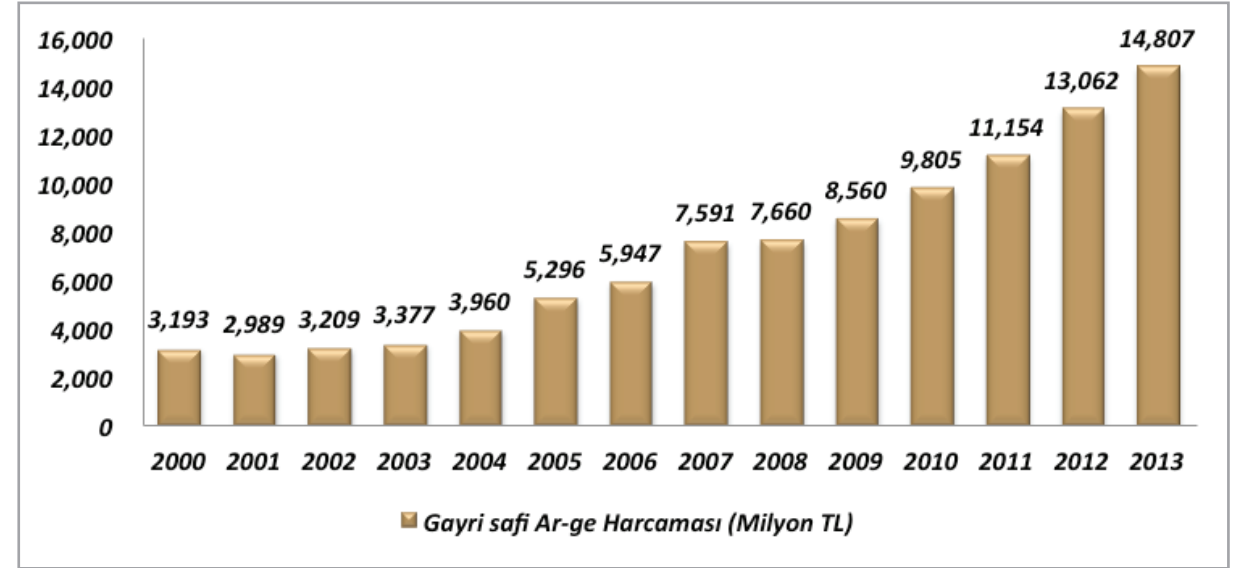
Ar-Ge ve yenilik kavramları arasındaki ilişkiyi özetle tanımlamak gerekirse, parayı bilgiye döndüren faaliyetlere Ar-Ge; bilgiyi paraya döndüren faaliyetlere ise yenilikçilik faaliyeti denmektedir.³

Ar-Ge ve yenilikçiliğin mevcut durumunu incelemek adına ilk başta Türkiye’de Ar-Ge harcamaları, Ar-Ge harcamalarının GSYİH içindeki oranı değerlendirilmiştir.

1.1. AR-GE VE YENİLİKTE MEVCUT DURUM

1.1.1. Türkiye’de Ar-Ge Harcamaları

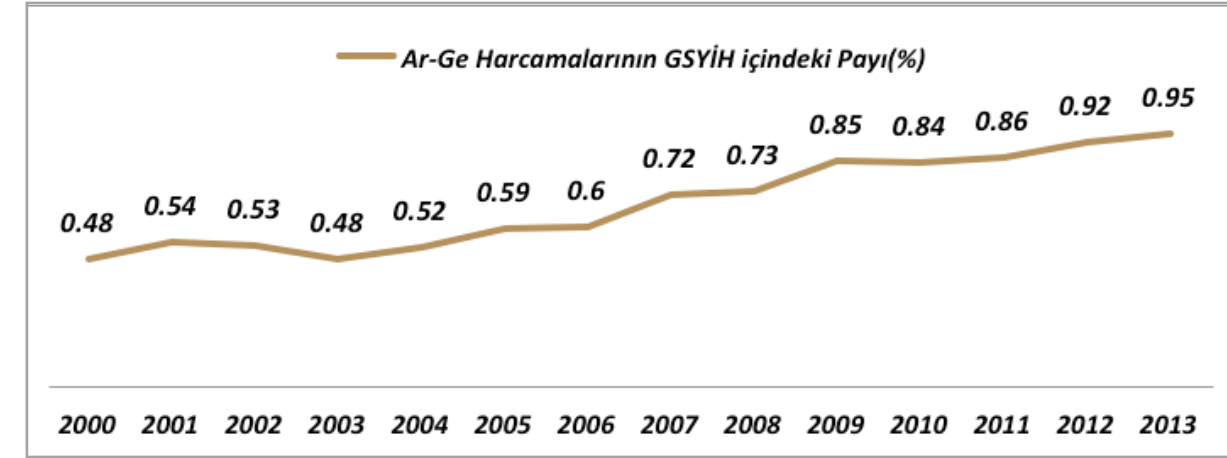
Şekil 1 : Türkiye’de Yıllara göre Gayrisafi Ar-Ge Harcamaları

(TÜİK, TÜBİTAK, 2014)

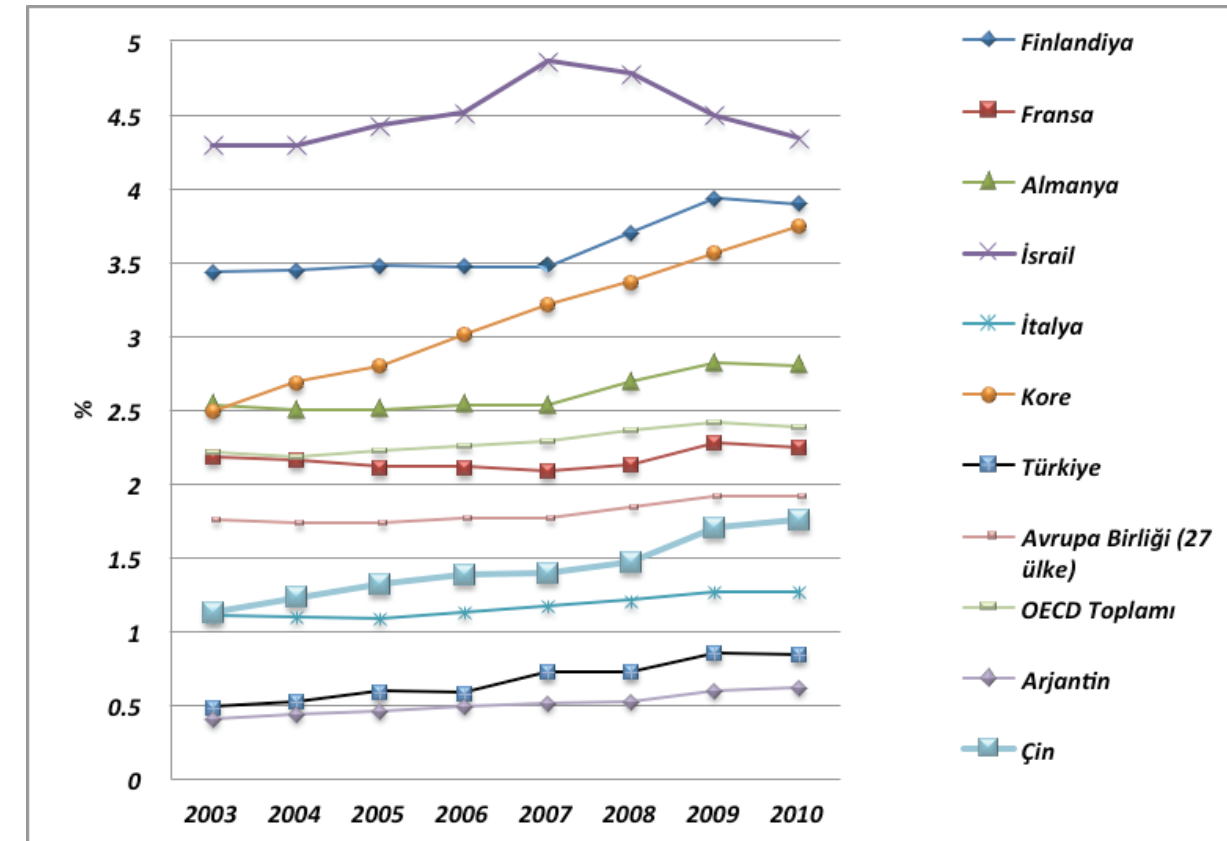
TÜBİTAK Ulusal Yenilik Sistemi 2023 hedeflerinin gerekçesinde de belirtildiği gibi, 2023 yılında Türkiye’nin dünyada ilk 10 ekonomi arasına girmesi ve belirlenen ulusal hedeflere (yerli otomobil, uçak, helikopter vb.) ulaşması için daha yoğun Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi bir zorunluluktur. Zira, Türkiye’nin Ar-Ge ve yeniliğe ayırdığı kaynaklarda bir artış sağlanmasına rağmen, 2013 yılında % 0,92 olan gayri safi Ar-Ge harcamalarının gayri safi yurt içi hasıla oranı 2023 hedefi olan % 3’e ulaşması için daha işlevsel politikalar üretilmelidir.

Şekil 2 : Türkiye’de Ar-Ge Harcamalarının GSYİH içindeki Payı (Yıllara göre)

(TÜİK, TÜBİTAK, 2014)

Şekil 3 : Seçilmiş Ülkelerde Ar-Ge Harcamalarının GSYİH'lara Oranları (%)

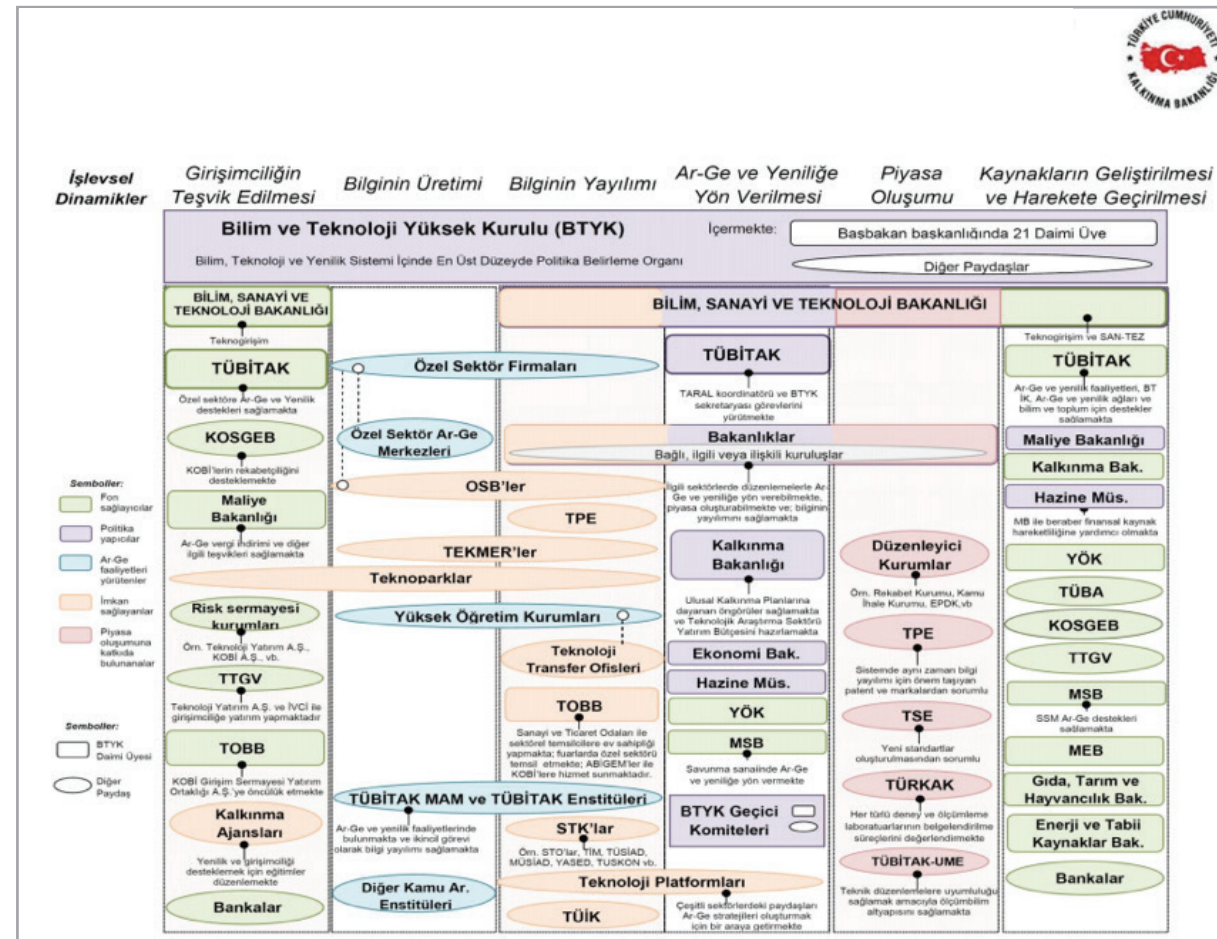

(OECD, 2012) (TÜİK, 2012)

³ İsveç Başbakanı Esko Aho'nun tanımlamasıdır. Ayrıntılı bilgi için: Temel Ar-Ge ve Yenilik Kavramları Sunumu, Prof. Dr. Ömer Anlağan, http://www.emo.org.tr/ekler/16f6ef8160d5168_ek.pdf Erişim Tarihi: 14.04.2013

Bu işlevsel politikaları düzenlemek amacıyla Türkiye’de Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi’nde (2011-2016), Türkiye’de Ar-Ge ve yenilik sistemindeki kurumların varlığı ve bu kurumların rolleri tanımlanmıştır.

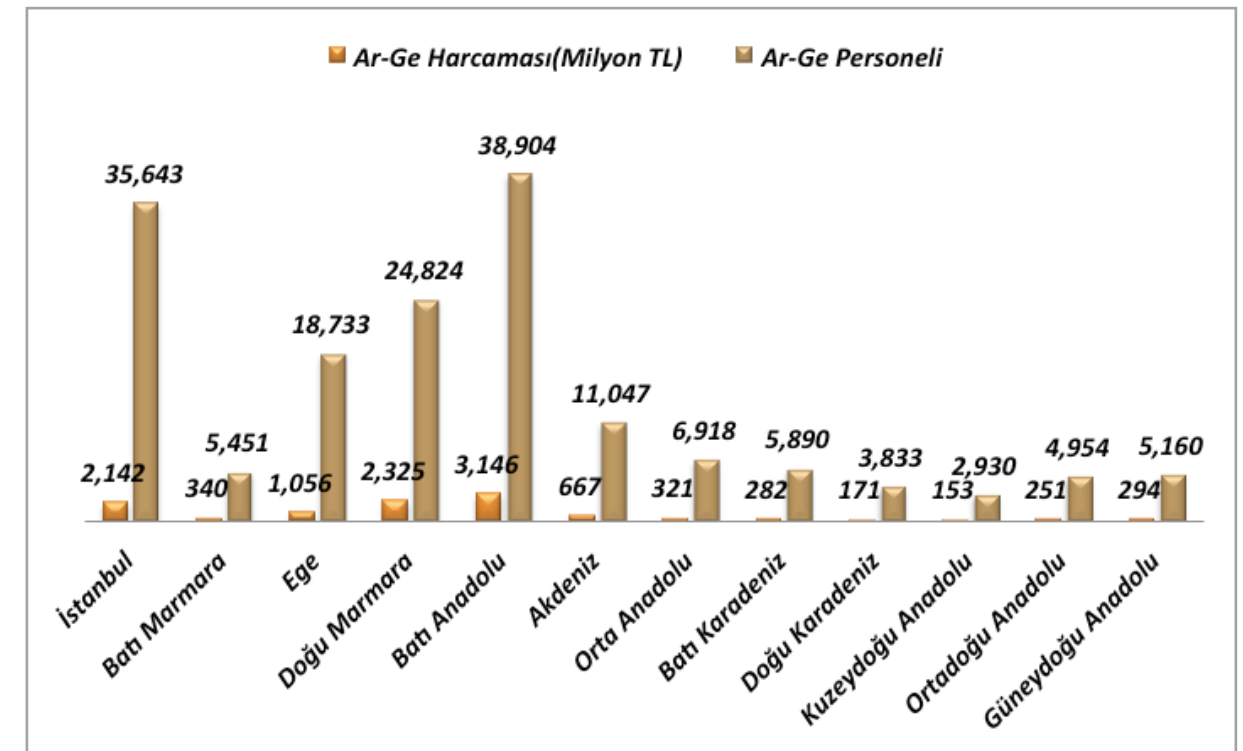
Şekil 4 : Türkiye’de Ar-Ge ve Yenilik Sisteminde Kurumlar ve Rollerini ⁴

1.1.2. TRB2 Bölgesi Ar-Ge ve Yenilikçilik Kurumsal Kapasitesi

Bu bölümde, Bölgenin bilgi altyapısının sektörlerle iletişim ve etkileşimi; üniversitelerin akademik, araştırmacı, proje ve yenilik kapasiteleri, üniversite-sanayi işbirliği arayüzleri, üniversite-sanayi işbirliğinin önündeki engeller ve gerçekleşmesindeki potansiyeller incelenerek analiz edilmektedir. Ardından, bölgesel yenilikçilik göstergeleri, TRB2 Bölgesi'nin rekabetçiliği ve markalaşma değerleri analiz edilmiştir.

Şekil 5 : Düzey II Bölgeleri Ar-Ge Harcaması (Milyon TL) ve Personeli

Türkiye’de 2011 yılında 11.154.149.797 TL Ar-Ge harcaması yapılmıştır. 2011 yılı Ar-Ge harcamalarının %28’i Batı Anadolu Bölgesinde gerçekleşmiş, Düzey 1 Bölgeleri arasında en fazla Ar-Ge harcaması bu bölgede yapılmıştır. TRB2 Bölgesi illerini de içeren Ortadoğu Anadolu Bölgesi ise en az Ar-Ge harcaması yapılan bölgedir. Ülke genelinde yapılan toplam Ar-Ge harcamasının sadece %2’si bu bölgede gerçekleşmiştir.

Ülkemizde 164.287 Ar-Ge personeli bulunmaktadır. Batı Anadolu (% 23), İstanbul (% 21) ve Doğu Marmara (% 15) oranlarıyla Ar-Ge insan gücünü en fazla içeren Düzey I Bölgeleri iken; Ortadoğu Anadolu (TRB) Düzey I Bölgesi (% 3,1) oranında kalmıştır. Türkiye'nin Ulusal Yenilik Stratejisi'ne göre 2023 yılında çalışan toplam AR-GE personeli sayısı olan 300.000 kişiye ulaşılması için 2023 yılında Ortadoğu Anadolu (TRB) Düzey I Bölgesi'nin, diğer koşullar sabitken, 9046 Ar-ge personelini bulundurması gerekmektedir.

⁴Ulusal Bilim Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016

Bir bölgenin ekonomik yapısını bilgi tabanlı bir düzleme çevirebilecek potansiyele sahip kurumların başında kendi bölgesinde bilimsel araştırma faaliyetleri yürüten ve çevresine nitelikli insan sermayesi sağlayan (Lenger, 2006) üniversiteler gelmektedir.

Üniversitelerin dünyadaki gelişmeler ışığında rolünü tanımlamak gerekirse, 1800'li yıllara kadar 1. nesil üniversite olarak adlandırılan eğitim birimlerinde sadece öğrencilere eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülmüştür. 2. nesil üniversite kavramıyla bu yükseköğretim birimleri eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yanında öğretim üyelerinin araştırma faaliyetlerini de içeren bir yapıya dönüşmüştür. Günümüzde kullanılan 3. nesil üniversite kavramı ise gerek eğitim-öğretim faaliyetleri gerekse araştırmalarıyla öğrencilerinin edindiği bilgileri, öğrenciler tarafından ticarileştirilebilmesi için gerekli ortamları da oluşturan akademik mekanlardır. İşte bu sebeple, yenilikçi ve girişimci üniversite kavramı, bölgesel gelişme açısından bilginin ticarileştirildiği ve yenilik faaliyetleri için sanayi açısından birer potansiyel rezerv olarak görüldüğü yapılardır. (Kyro)

Tablo 1 : Üniversitelerin Nesiller Arası Karakteristikleri⁵

Üniversiteler	Birinci Nesil	İkinci Nesil	Üçüncü Nesil
Hedef	Eğitim	Eğitim + Araştırma	Eğitim + Araştırma + Uzmanlıktan (know-how) faydalanma
Rolü	Gerçeği Savunmak	Doğayı Keşfetmek	Değer Yaratmak
Metodu	Skolastik	Modern Bilimler, Monodisipliner	Modern Bilimler, interdisipliner
Meydana Getirdiği	Profesyoneller	Profesyoneller + Bilim İnsanları	Profesyoneller + Bilim İnsanları + Girişimciler
Yönü, Çapı	Evrensel	Ulusal	Küresel
Öğrenim Dili	Latince	Ulusal Diller	İngilizce
Organizasyonu	Fakülte, Kolej	Fakülte	Üniversite Enstitüleri
Yönetimi	Yüksek Seviyeli Devlet Memurları (Şansölye)	Yarı Zamanlı Akademisyenler	Profesyonel Yönetim

⁵Paulo Kyro, "Towards future university by integrating Entrepreneurial and the 3rd Generation" 'den Wissema, J.G. (2009). Towards the Third Generation University: Managing the University in Transition. Edward Elgar Publisher.

2014 yılında Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği, Fikri Mülkiyet Havuzu, İşbirliği ve Etkileşim, Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürü, Ekonomik Katkı ve Ticarileşme başlıklarından oluşan Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'ne göre TRB2 Bölgesi'ndeki üniversiteler ilk 50 sıralamasına girememiştir. ⁶ İlk 5 üniversite ise şu şekildedir:

Tablo 2 : Üniversiteler Arası Girişimcilik ve Yenilikçilik Endeksi 2014 Sıralaması

Üniversiteler Arası Girişimcilik ve Yenilikçilik Endeksi 2014 Sıralaması*							
Sıra	Üniversite	Toplam	Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği	Fikri Mülkiyet Havuzu	İşbirliği ve Etkileşim	Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürü	Ekonomik Katkı ve Ticarileşme
1	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	83,09	19,6	8,7	22,4	13,8	18,8
2	SABANCI ÜNİVERSİTESİ	81,44	19,5	6,2	25,0	12,5	18,3
3	BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	76,4	18,5	5,5	24,1	10,0	18,2
4	İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	74,96	19,1	5,2	22,4	12,7	15,6
5	KOÇ ÜNİVERSİTESİ	73,59	16,0	9,4	24,9	11,3	12,0

(Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığı, 2014)

Tablo 3 : Bölgemizde Bulunan Üniversitelerin Kuruluş Yılları ve Statüleri

Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1982	Kamu
Bitlis Eren Üniversitesi	2007	Kamu
Muş Alparslan Üniversitesi	2007	Kamu
Hakkari Üniversitesi	2008	Kamu

(Bölge Üniversiteleri İnternet Siteleri, 2014)

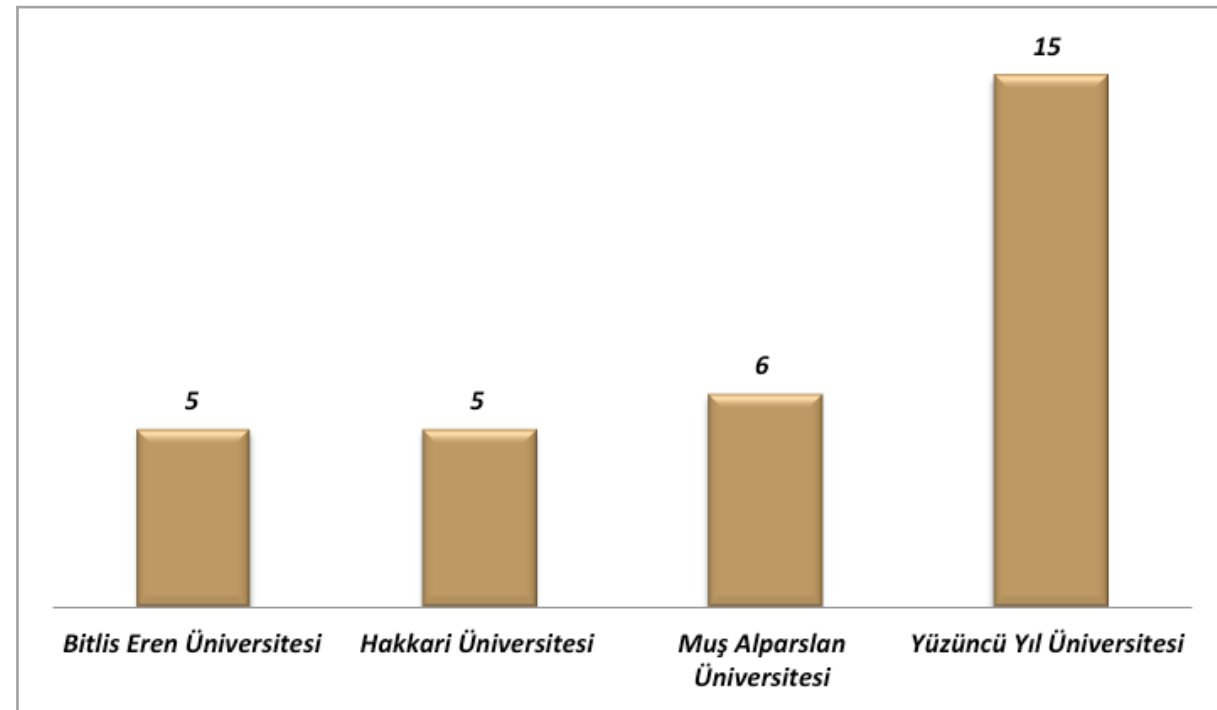
⁶Bkz. <http://www.sanayi.gov.tr/Pages.aspx?pageID=744&lng=tr> Erişim Tarihi: 19.04.2013

Üniversitelerin Akademik Altyapısı

Fakülteler

TRB2 Bölgesi'ndeki dört üniversitede toplam otuz bir fakülte bulunmaktadır.

Şekil 6 : TRB2 Bölgesi'ndeki Üniversitelerin Fakülte Sayıları

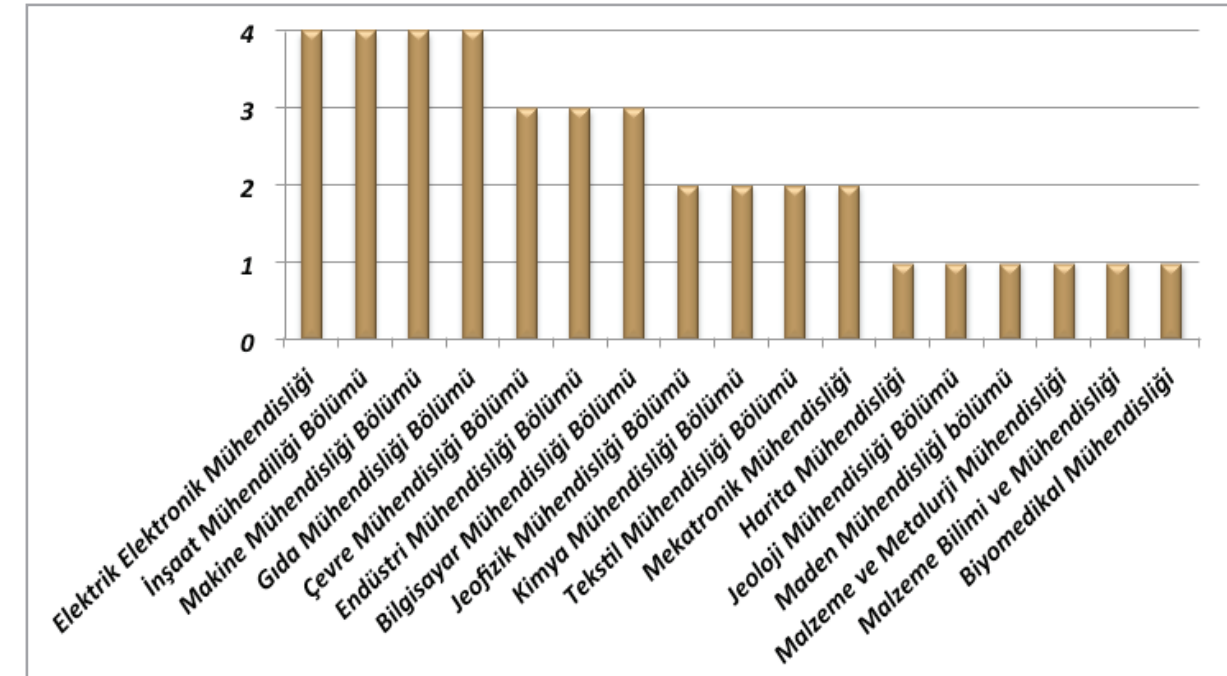
(Bölge Üniversiteleri İnternet Siteleri, 2014)

Bir bölgenin etkili ve çok yönlü araştırmacı gücüne erişmesinde aynı akademik alanda faaliyet gösteren fakülte sayısı kadar fakülte çeşitliliği, disiplinler arası çalışmaların yürütülmesi potansiyeli açısından önemli bir yer tutmaktadır. TRB2 Bölgesi'nde Mühendislik-Mimarlık Fakültesi ve İktisadi İdari Bilimler Fakültesi dört ilde de akademik faaliyetlere devam etmektedir. Mühendislik fakülteleri, sanayi sektöründeki üretim kalitesinin ve verimliliğinin artırılması için teorik çalışmaları üstlenen, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri ise oluşturulan ve/veya geliştirilen teorik çalışmaların ticarileştirilmesi, bu teorik çalışmalarla çıktıya dönüşen ürünlerin pazarlanabilmesi fonksiyonunu yerine getiren akademik birimler olarak üniversite-sanayi işbirliğinin etkili anlamda kurulabilmesi için olmazsa olmaz iki akademik birim olarak görülmektedir.

Ayrıca, TRB2 Bölgesi'nin jeo-ekonomik yapısından ötürü Denizcilik Fakültesi, Su Ürünleri Fakültesi gibi akademik birimler önemli örnekleri teşkil etmektedir. Yerellik ilkesi açısından değerlendirildiğinde, bölgesel rekabetin artırılması için, bölgeye özgü bilgi birikiminin artırılması gerekmektedir. Bölgeye özgü bilgi birikiminin artırılması için ise bölgeye özgü fakültelerin kurulması, bölgenin ekonomik yapısını analiz edecek araştırmacıların yetiştirilmesi gerekmektedir.

Bilgi ve teknoloji üretmeyle ilgili yenilik göstergelerinin çoğunu ilgilendiren akademik birim, Mühendislik Fakülteleri olarak görülmektedir. Bu fakültelerde bulunan bölümlerin incelenmesi hem patent, endüstriyel tasarım gibi TRB2 Bölgesi'nin istenilen seviyede olmadığı sınai hak tescillerinin artırılmasında hem de üniversite-sanayi işbirliğinin potansiyel alanlarını belirlemede önemli katkılarda bulunacaktır.

Şekil 7 : TRB2 Bölgesi'ndeki Mühendislik Fakültesi Bölümleri

(Bölge Üniversiteleri İnternet Siteleri, 2014)

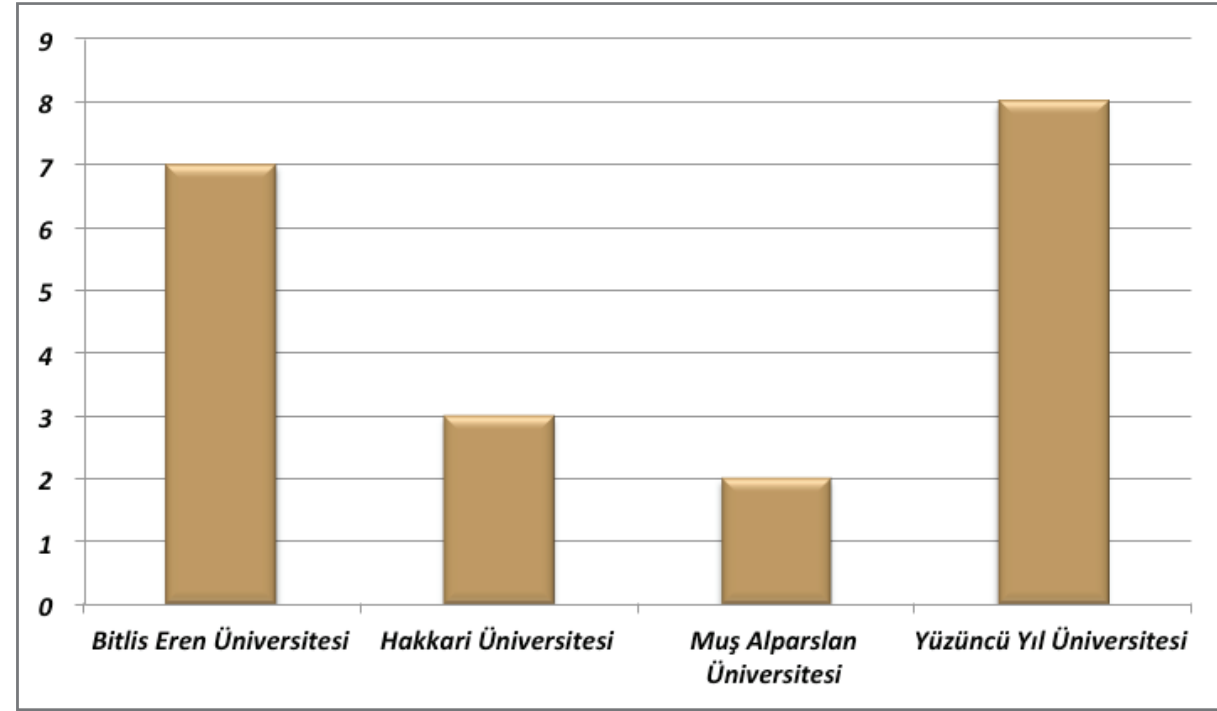
Bölgemizde Elektrik-Elektronik Mühendisliği, İnşaat Mühendisliği, Gıda Mühendisliği ve Makine Mühendisliği tüm bölge üniversitelerinde mevcuttur. Ayrıca, son yıllarda popülaritesi artan Bilgisayar Mühendisliği, Çevre Mühendisliği, Endüstri Mühendisliği akademik bölümlerinin varlığı bir güçlü yön olarak belirtilebilir. Özellikle Bilgisayar Mühendisliği bölümleri, bilgi teknolojilerinin yaygınlaşmasında Bölgemizin istenen düzeyi yakalayabilmesi açısından; Çevre Mühendisliği Bölümünün varlığı, sürdürülebilir kalkınmanın ve çevresel politikaların devam edilebilirliği açısından bölgesel bir güçlü yöndür. Ayrıca, ulusal ölçekte yürütülen Ar-Ge ve yenilik destek mekanizmalarından etkin bir şekilde yararlandığı ve bu sayede inovatif çalışmalar konusunda tecrübenin olduğu için Kimya Mühendisliği bölümünün varlığı, sağlık ve gıda sektörlerini kapsayan temel ve uygulamalı araştırmaları yürütebilme potansiyeli taşıması açısından önem teşkil etmektedir.

Patent ve endüstriyel tasarımların ileriki yıllarda artmasını sağlayarak bölgesel rekabet edebilirliğin artırılmasında bir fırsat olarak görülen mühendislik bölümlerinin çeşitliliği de önemlidir. On dokuz farklı akademik bölümün yaratacağı insan kaynağı Bölgemiz açısından bir avantaj olarak görülmektedir.

Meslek Yüksekokulları

Türkiye'nin imalat sanayi sektöründe ve diğer sektörlerde en önemli ihtiyaçlarından biri olarak bilinen nitelikli-ara eleman ihtiyacını karşılamada ve yenilikçilik anlamında tamamlayıcı bir unsur olarak görülmesi gereken bilimsel programları, meslek yüksekokulları ve yüksekokullar oluşturmaktadır. TRB2 Bölgesi'nde toplamda yirmi MYO bulunmaktadır. Üniversitelere göre dağılımları ise şu şekildedir:

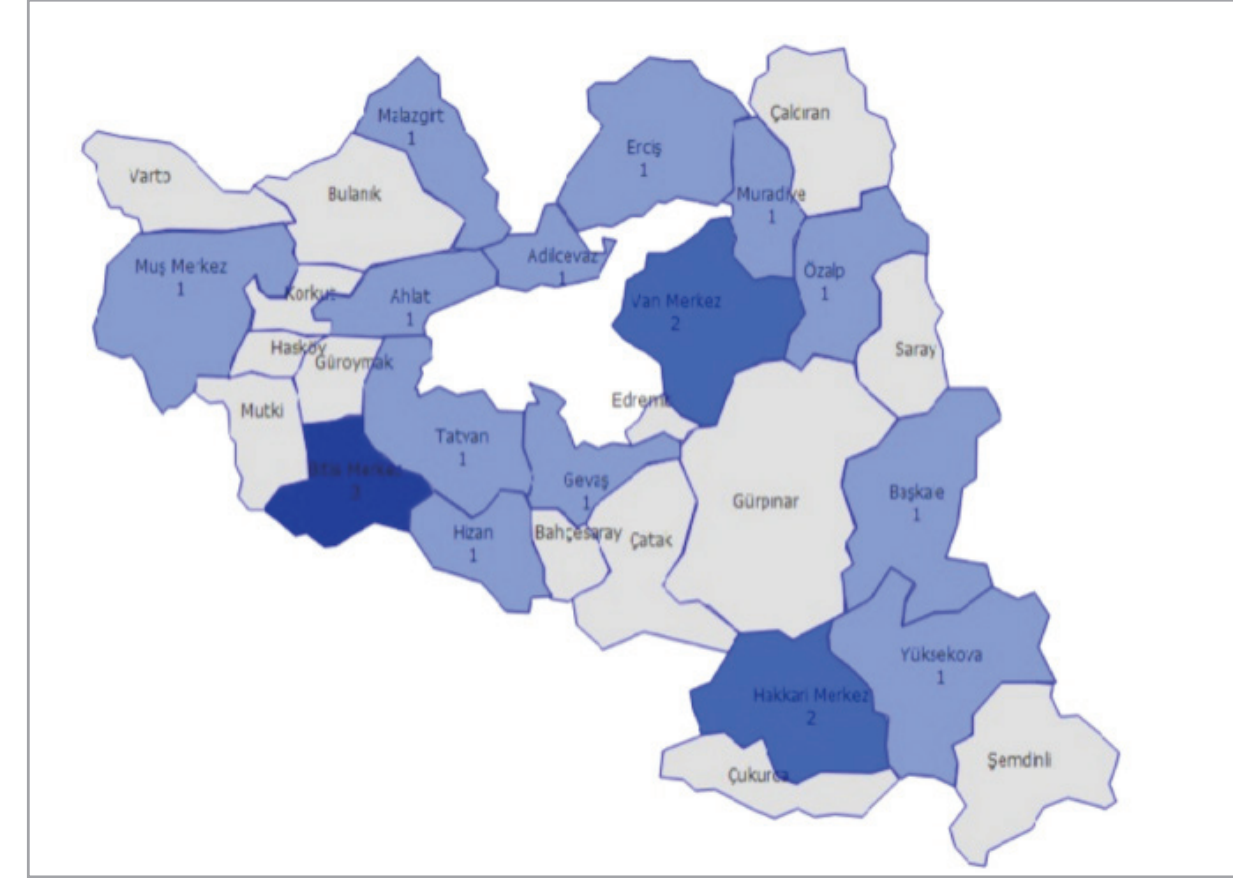
Şekil 8 : Meslek Yüksekokullarının Üniversitelere göre Dağılımı

(Bölge Üniversiteleri İnternet Siteleri, 2014)

Meslek yüksekokulları, TRB2 Bölgesi'nde sadece 2 yıllık hizmet veren bir eğitim merkezi değil, aynı zamanda ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişliklerini artırmada önemli birer faktör olarak görülmektedir. Meslek yüksekokullarının ilçelere göre dağılımı şu şekildedir:

Şekil 9 : Meslek Yüksekokullarının İlçelere göre Dağılımları

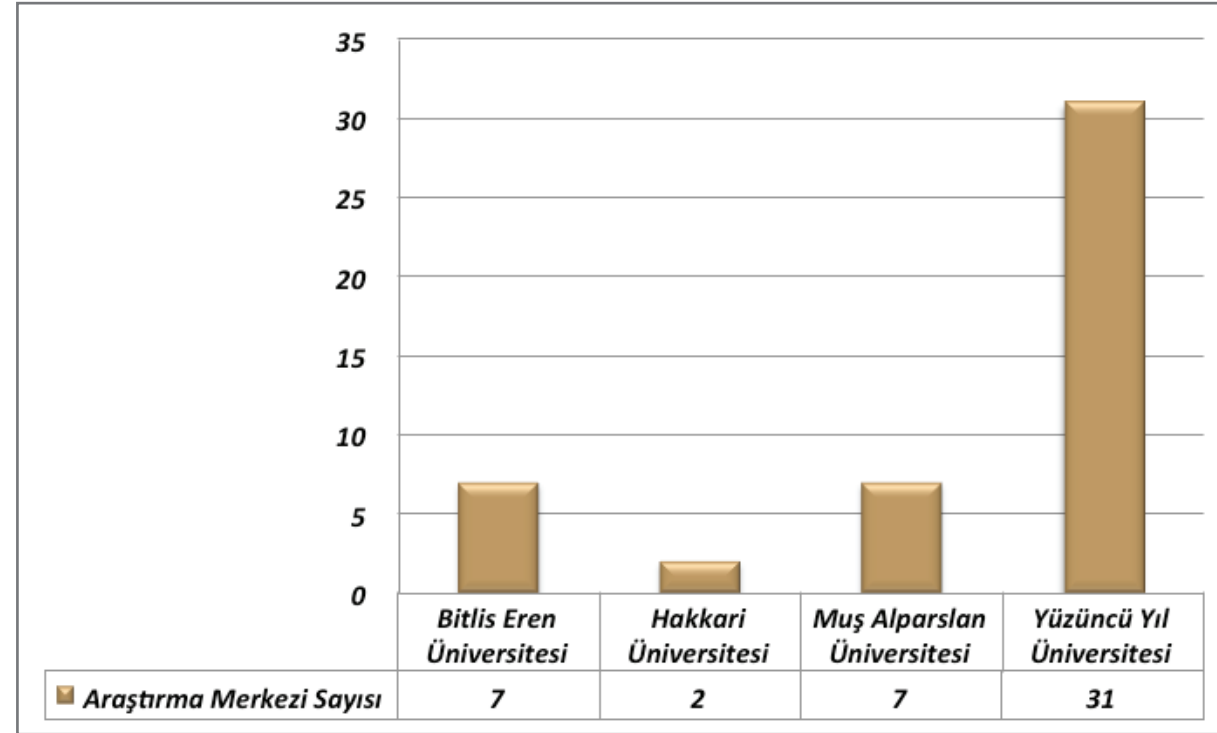
TRB2 Bölgesi'ndeki toplamda 20 meslek yüksekokulu; 29 ilçenin 15'inde mevcuttur.⁷ Bu durum, bölgenin nitelikli-ara eleman ihtiyacını yerel anlamda karşılamada, potansiyel olarak değerlendirilebilir.

⁷ Bazı meslek yüksekokulları, geçici süreyle merkez kampüs alanında faaliyet gösterse de; ilçeler bazında haritada gösterilmiştir.

Üniversitelerin Araştırma Merkezi Altyapısı

Araştırma merkezlerinin üniversitelere göre dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir:

Şekil 10 : Üniversitelerdeki Araştırma Merkezlerinin Dağılımları

(Bölge Üniversiteleri İnternet Siteleri, 2014)

Üniversite bünyesinde TRB2 Bölgesi'nde 47 araştırma merkezi mevcuttur. Yüzüncü Yıl Üniversitesi bu çerçevede 31 araştırma merkezi ile TRB2 Bölgesi'ndeki en fazla araştırma merkezine sahip olan üniversitedir. Hakkari Üniversitesi'nde ise sadece 2 araştırma merkezi bulunmaktadır.

Tablo 4 : Üniversitelerdeki Araştırma Merkezleri ⁸

Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Aile Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi	Van Gölü Çevresi Tarihi Eserleri ve Kültür Değerlerini AUM
Anadolu ve Avrasya Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	Van Gölü Havzası Doğal Kaynakları Arş. ve Uyg. Merkezi
Arıcılık Araştırma ve Uygulama Merkezi	Van Kedisi Araştırma ve Uygulama Merkezi
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi	Yaban Hayvanları Koruma ve Rehabilitasyon Merkezi
Bilgisayar Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi	Yeşil Alan Müdürlüğü
Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi	Muş Alparslan Üniversitesi
Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi	Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi [AFETYÖN]
Deneyisel Tıp Araştırma ve Uygulama Merkezi	Bilimsel Araştırmalar-Yayınlar ve Projeler Uygulama ve Araştırma Merkezi [BAYPUAM]
Engelliler Araştırma ve Uygulama Merkezi	Kampüs Enerji Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi [KENER]
İnci Kefali Uygulama ve Araştırma Merkezi	Muş Lalesi Uygulama ve Araştırma Merkezi [LALEM]
Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi	Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi [SOSPOL]
Kent Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	MŞÜ Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi [MŞÜSEM]
Nüfus ve Göç Uygulama ve Araştırma Merkezi	Yeşil Kampüs ve Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi [YEKÇEM]
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Araştırma ve Uygulama Merkezi	Bitlis Eren Üniversitesi
Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi	Bilim ve Teknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi
Seramik Uygulama ve Araştırma Merkez Müdürlüğü	Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi
Sert Kabuklu Meyve Türleri Araştırma ve Uygulama Merkezi	Bitlis be Çevresi İlmi Şahsiyetleri Araştırma ve Uygulama Merkezi
Stratejik Araştırmalar Merkezi	Bitlis ve Çevresi Vakıf Müesseseleri Araştırma ve Uygulama Merkezi
Su Sporları Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi	Kadın ve Genç Girişimcileri Destekleme Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi
Sürekli Eğitim Merkezi	Selçuklu Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
Türk El Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi	Sürekli Eğitim uygulamaları ve Araştırma Merkezi
Türk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi	Hakkari Üniversitesi
Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi	Sürekli Eğitim Uygulama Ve Araştırma Merkezi
Urartu Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi	Yazılım Geliştirme ve Uygulama Merkezi

⁸Bu kapsamda, bölge üniversitelerinin internet sitelerinde yer alan Araştırma ve Uygulama Merkezi, Uygulama ve Araştırma Merkezi, Araştırma Merkezleri esas alınmıştır.

Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki araştırma merkezlerinin dağılımı, en fazla araştırma merkezlerinin sosyal bilimler(aile araştırmaları, kadın sorunları gibi) alanında yoğunlaştığını göstermektedir. Tarım ve hayvancılık alanında ise; Arıcılık Araştırma Merkezi, Sert Kabuklu Meyve Türleri Araştırma ve Uygulama Merkezi bölgenin tarımsal ekonomisine araştırma katkısı verme potansiyeli bulunan birimlerdir. Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki araştırma merkezlerinin önemli bir kısmı da bölgenin kültürel değerlerini geliştirmeye yöneliktir. Van Gölü Çevresi Tarihi Eserleri ve Kültür Değerlerini Araştırma ve Uygulama Merkezi, endemik olan İnci Kefali Uygulama ve Araştırma Merkezi, Van Kedisi Araştırma ve Uygulama Merkezi TRB2 Bölgesinin turizm kapasitesini güçlendirebilecek yapılardır. Ayrıca; Deneysel Tıp Araştırma ve Uygulama Merkezi TRB2 Bölgesinin sağlık sektörüne yönelik tek araştırma merkezidir.

Muş Alparslan Üniversitesinde TRB2 Bölgesinin turizmine ve tarımsal ekonomisine katkı verebilecek Muş Lalesi Araştırma ve Uygulama Merkezi, bölgenin kültürel değerlerini yükseltebilecek potansiyele sahiptir. Muş ilindeki tarımsal üretim ve tarım makineleri imalatı göz önüne alınırsa; Muş Alparslan Üniversitesinin bu alanlarda araştırma merkezi kurması bölgesel rekabet edebilirlik açısından önemli görülmektedir.

Bölgede girişimcilik ile ilgili tek Araştırma ve Uygulama Merkezi kurmuş olan Bitlis Eren Üniversitesindeki Araştırma Merkezlerinin yapısında, kültürel değerleri geliştirme kaygısı taşıyan Selçuklu Araştırma Merkezi'nin bulunması bir güçlü yön olarak görülmektedir.

Hakkari Üniversitesi bünyesindeki Sürekli Eğitim Merkezi (HÜSEM)'in amacı, üniversite ve Hakkari ilindeki öğrenci, akademisyen, memur ve halkın yabancı dil alanındaki ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılamak, bu ihtiyacın en verimli şekilde geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Diğer bir birim ise Yazılım Geliştirme ve Uygulama Merkezi olup bu merkezde Üniversite ve bölge firmalarına bilişim alanında altyapı desteği sağlanmaktadır.

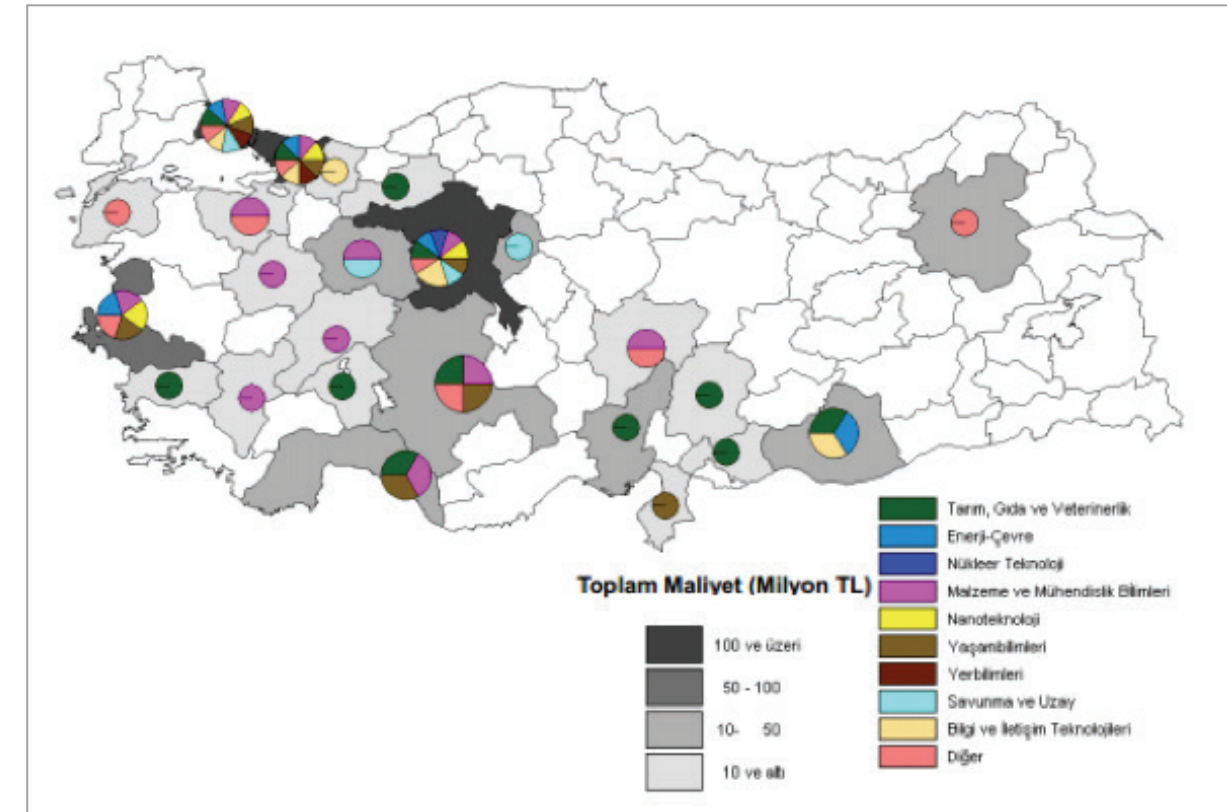
Merkezi Araştırma Laboratuvarları

Kalkınma Bakanlığı tarafından yürütülen Araştırma Altyapısı destekleri; Tematik İleri Araştırma Merkezleri ve Merkezi Araştırma Laboratuvarları kurulması çalışmaları ile yürütülmektedir. Bu çerçevede; Tematik İleri Araştırma Merkezi, Nispeten gelişmiş ve yeterli insan gücü kaynağı olan üniversite ve kurumlarda öncelikli bir alanda uzmanlaşma ve bu alanda ileri düzeyde araştırma yapma olanağı verecek ulusal düzeyde olan altyapılardır. Merkezi Araştırma Laboratuvarları ise, yeni Kurulan ve gelişmekte olan üniversitelerde ileri düzeyde araştırma projelerinin yürütülmesine olanak verecek belli alanlara odaklanmış altyapılar olarak tanımlanmaktadır.

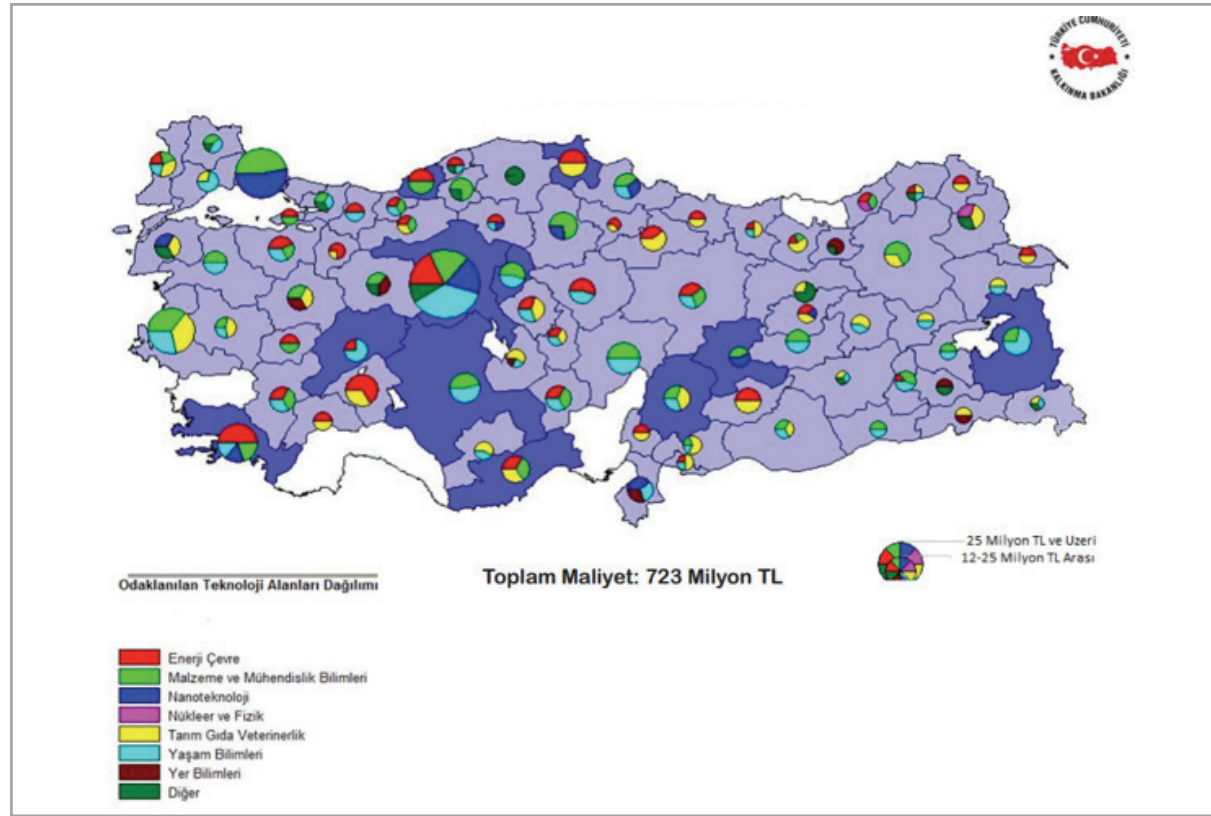
Araştırma Merkezlerinin sahip olması gereken temel ilkeler, ülke ve bölge öncelikleriyle uyumlu, kamu ve özel sektör ihtiyaçlarına odaklanmış, disiplinlerarası ortak çalışmayı esas alan, bütün araştırmacıların kullanımına açık olması olarak belirlenmiştir.

Tematik İleri Araştırma Merkezi'nin Türkiye'deki genel dağılımı Tablo 3'de gösterilmiştir. TRB2 Bölgesinde herhangi bir Tematik İleri Araştırma Merkezi bulunmamaktadır.

Şekil 11 : Türkiye'deki Tematik İleri Araştırma Merkezlerinin Dağılımları

Şekil 12 : Türkiye’de Merkezi Araştırma Laboratuvarları*

(Kalkınma Bakanlığı, 2012)

Bölgemizdeki; Yüzüncü Yıl Üniversitesi haricindeki üniversitelerin yeni kurulduğu göz önüne alındığında; Merkezi Araştırma Laboratuvarlarının oluşturulması genel anlamda; TRB2 Bölgesinin Ar-Ge ve Yenilik kapasitesini yükseltmede etkili bir enstrüman olarak değerlendirilmektedir. TRB2 Bölgesindeki; dört üniversitenin tümünde Merkezi Araştırma Laboratuvarı kuruluş çalışmaları devam etmektedir. Merkezi Araştırma Laboratuvarlarının yoğunlaşmayı amaçladığı temel alanlar ise şu şekildedir:

Tablo 5 : Merkezi Araştırma Laboratuvarlarının Hedeflenen Teknoloji Alanları

Üniversite	Hedeflenen Teknoloji Alanı	Hedeflenen Teknoloji Alanı
Bitlis Eren Üniversitesi	Temel Bilimler	Mühendislik Bilimleri
Hakkari Üniversitesi	Temel Bilimler	Mühendislik Bilimleri
Muş Alparslan Üniversitesi	Temel Bilimler	Mühendislik Bilimleri
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Temel Bilimler	Mühendislik Bilimleri

Bitlis Eren Üniversitesi Merkezi Araştırma Laboratuvarı çalışmaları; Bitlis Eren Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne bağlı olarak yürütülmektedir. 3875 m2 tahsis edilen araştırma merkezinde Temel Bilimler ve Mühendislik Bilimleri Laboratuvarlarının yanında Bilişim Teknolojileri Laboratuvarları da oluşturulacaktır. Yapılan odak grup görüşmelerinde; Madencilik, Petrol, Bor ve Nükleer araştırmalarının yürütülebileceği teknik kapasiteye sahip olması için çalışmaların yürütüldüğü bilgisi edinilmiştir. Fizik, Kimya ve Mühendislik Bilimlerinden İnşaat Mühendisliği Laboratuvarlarının faaliyette olduğu Bitlis Eren Üniversitesi Merkezi Araştırma Laboratuvarının 2013'ün son çeyreğinde tüm laboratuvarlarıyla faaliyete geçmesi hedeflenmektedir.

Hakkari Üniversitesi Merkezi Araştırma Laboratuvarı çalışmaları Rektörlük koordinasyonunda yürütülmektedir. 5800 m2lik arazi tahsis edilmiş olan ve 3800 m2 kapalı alanda Temel Bilimler ve Mühendislik Bilimleri Laboratuvarları kurulacaktır. Ayrıca; bölgedeki sınır ticareti kapasitesi ve ekonomik kaynak potansiyeli çerçevesinde oluşturulacak laboratuvarların; kömür, bal ve ithalata konu olan malların analizi gibi üretilen bilginin sanayi tarafından kullanımına yönelik işlevlerini yürütebilecek, İleri teknolojik malzemeler üretimi, Endüstriyel ürün geliştirme, kalite kontrol sistemleri konularında faaliyet gösterecek nitelikte bir araştırma merkezi olması hedeflenmektedir. Hakkari Üniversitesi Merkezi Araştırma Laboratuvarının faaliyete geçmesi için hedeflenen tarih ise 2015 yılıdır.

Muş Alparslan Üniversitesi Merkezi Araştırma Laboratuvarı çalışmaları, Merkezi Laboratuvarlar koordinatörlüğü tarafından yürütülmektedir. 6000 m2'lik alanda kurulması hedeflenen Merkezi Araştırma Laboratuvarında Temel Bilimler, Mühendislik Bilimleri laboratuvarlarının yanında bölgemizde yaşanan depremler sebebiyle yapı elemanları analizlerinin gerçekleştirileceği Deprem Araştırma Laboratuvarı kurulması hedeflenmektedir.

Ayrıca; Merkezi Araştırma Laboratuvarının arazisi içerisinde 1000 m2 alana; ileride Teknoloji Geliştirme Bölgesine dönüştürülmek üzere; KOSGEB Muş Müdürlüğü ile yapılan protokol çerçevesinde bir Teknoloji Geliştirme Merkezi (TEKMER) kurulması hedeflenmektedir.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Merkezi Araştırma Laboratuvarı çalışmaları Rektörlüğe bağlı olan Merkezi Araştırma Laboratuvarı Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülmektedir. 3000 m2 kapalı alanda kurulması hedeflenen Merkezi Araştırma Laboratuvarında temel bilimler ve mühendislik bilimleri alanında temel teknoloji alanında çalışmaların yanında; bal analiz laboratuvarları ve gıda laboratuvarları, maden malzemeleri analiz laboratuvarlarının kurulması hedeflenmektedir.

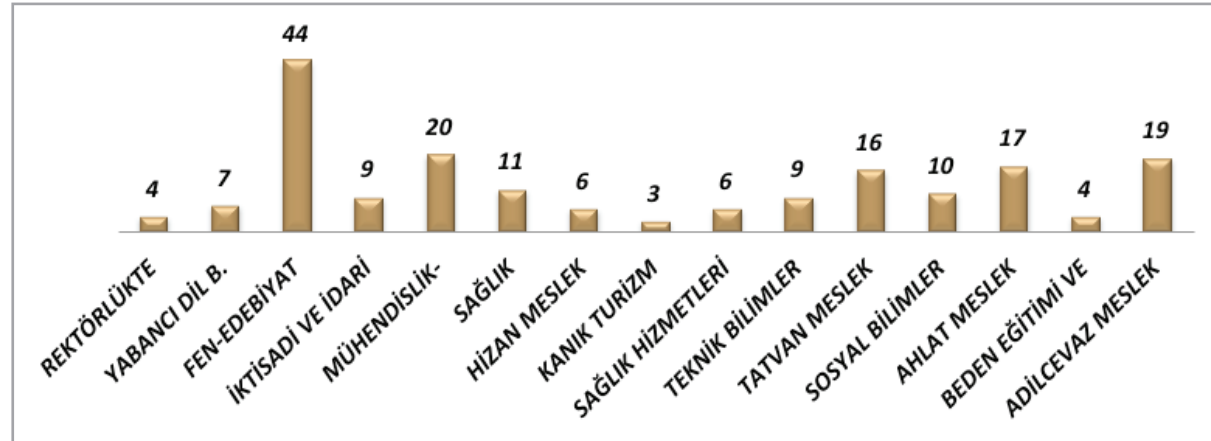
ÜNİVERSİTELERİN ARAŞTIRMACI ALTYAPISI

Bölge Üniversitelerinde bulunan üniversitelerdeki akademik kadrolar; araştırma-geliştirme faaliyetleri açısından ve bilginin üretimi bakımından birer kaynak olarak görülmektedir. T.C. Ölçme, Seçme Yerleştirme Merkezi'nin 2011-2012 verilerine göre bölgede; Bitlis Eren Üniversitesi'nin 185, Hakkari Üniversitesi'nin 231, Muş Alparslan Üniversitesi'nin 286; Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin ise 1294 akademik personeli bulunmaktadır.

Bölge akademisyenlerinin fakülte, meslek yüksekokulu gibi akademik birimlere göre dağılımları, üniversitelerin hangi alanda araştırmacı yapısının öne çıktığı ve sanayi işbirliğine dönük nitelikli insan kaynağına sahip olduğu konularında bilgi vermektedir.

Bitlis Eren Üniversitesi

Şekil 13 : Bitlis Eren Üniversitesi Akademik Personel Dağılımı

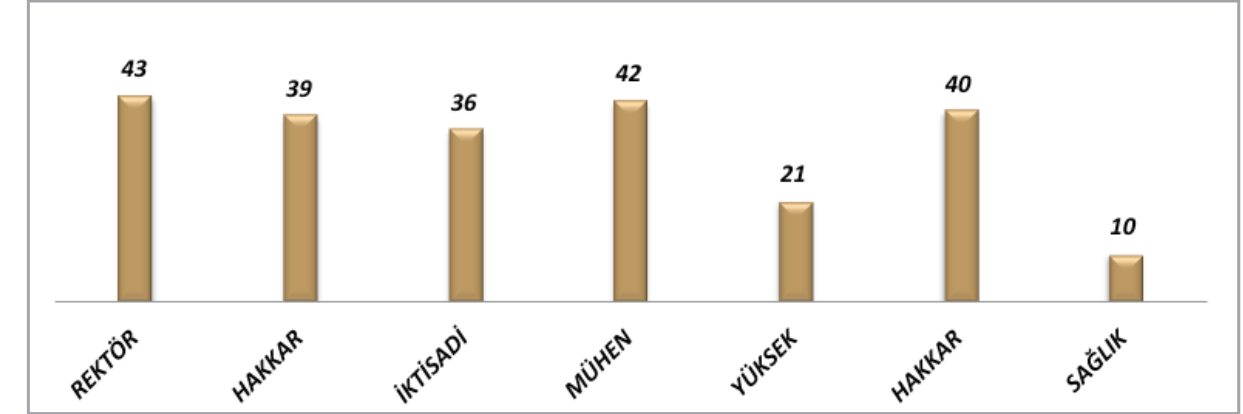

(ÖSYM, 2012)

Bitlis Eren Üniversitesi'nin akademik personel dağılımında Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi ve Adilcevaz, Ahlat ve Tatvan Meslek Yüksekokulları'nda yoğunlaşmalar mevcuttur. Bu sebeple; Bitlis ilçelerinde potansiyel ekonomik kaynaklarla yapılabilecek işbirlikleri konusunda üniversitenin araştırmacı gücünün kullanabileceği ifade edilebilir.

Hakkari Üniversitesi

Şekil 14 : Hakkari Üniversitesi Akademik Personel Dağılımı

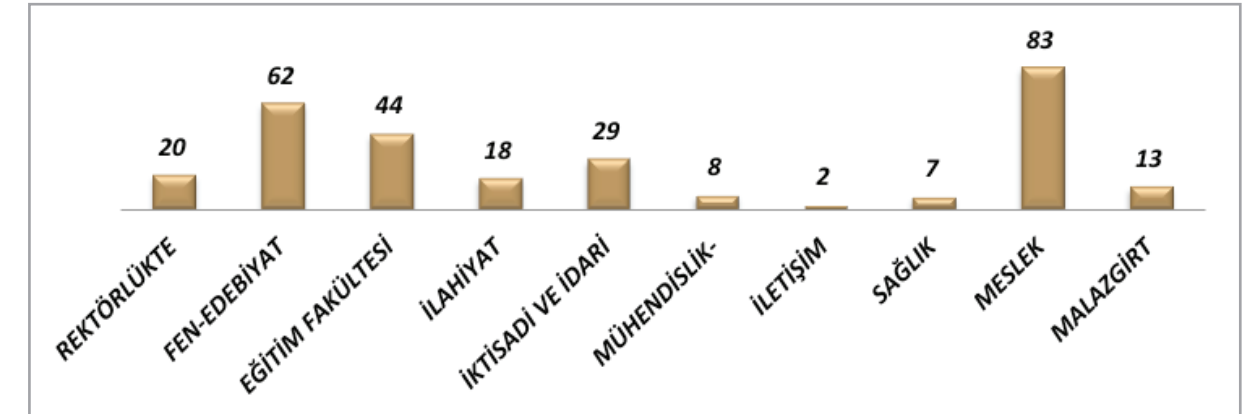

(ÖSYM, 2012)

Hakkari Üniversitesinde; akademik personelin Rektörlükte görevli olanlar haricinde en fazla Mühendislik Fakültesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi ve Hakkari Meslek Yüksekokulunda yoğunlaştığı görülmektedir. Üniversite-sanayi işbirliği açısından önemli olarak görülen akademik birimlerden; Mühendislik Fakültesi, İİBF ve Meslek Yüksekokullarının akademik personel açısından da yoğun olması; Hakkari İli açısından güçlü yön olarak tanımlanacak bir olgudur.

Muş Alparslan Üniversitesi

Şekil 15 : Muş Alparslan Üniversitesi Akademik Personel Dağılımı

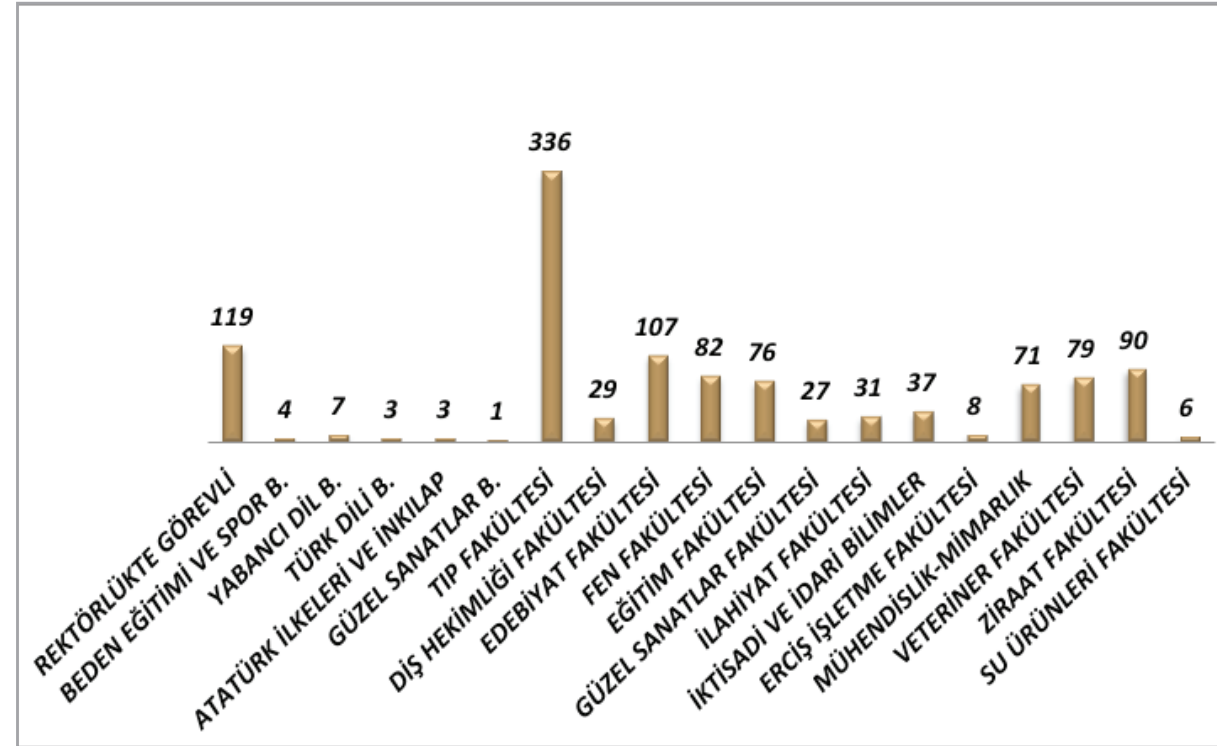

(ÖSYM, 2012)

Muş Alparslan Üniversitesinde akademik personelin; Meslek Yüksekokulu, Fen-Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Tarım makineleri, tarımsal ürün üretimi açısından önemli bir iktisadi potansiyeli bulunan Muş ilinde, ziraat fakültesinin olmaması ve Mühendislik Fakültesinde akademisyen sayısının diğer bölümlere oranla düşük olması birer eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Şekil 16 : Yüzüncü Yıl Üniversitesi Akademik Personel Dağılımı

(ÖSYM, 2012)

Bölgenin en köklü üniversitesi olan Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde akademik personelin yoğunlaşmaları rektörlükte görevli olanlar haricinde incelendiğinde; Tıp Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Fen Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi olarak görülmektedir. Ayrıca; üniversite sanayi işbirliği açısından önemli olarak görülen İktisadi İdari Bilimler Fakültesi ve Mühendislik Fakültelerindeki akademisyen yoğunlaşmaları daha da artırılmalıdır.

ÜNİVERSİTELERİN VE TRB2 BÖLGESİNİN PROJE VE YENİLİK ALTYAPISI

Bilimsel Araştırma Projeleri

Üniversitelerin yürütmüş olduğu bilimsel araştırma projeleri(BAP); tamamlandığında sonuçları ile alanında bilime evrensel veya ulusal ölçülerde katkı yapması, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması beklenen bilimsel içerikli, yükseköğretim kurumu içi ve/veya dışı, ulusal ve/veya uluslararası kurum ya da kuruluşların katılımlarıyla da yapılabilecek projeler olarak ilgili yönetmelikte tanımlanmıştır.

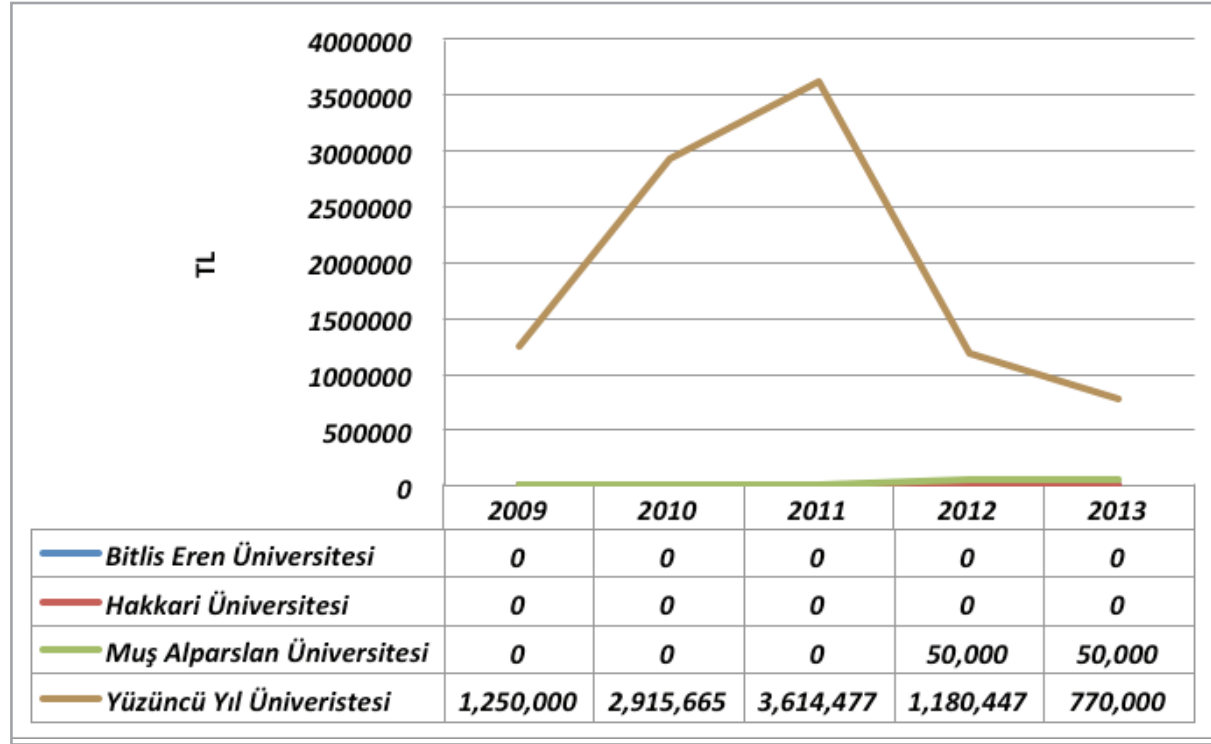
10.04.2002 tarihli ve 24722 No'lu Yönetmeliğe göre: bilimsel araştırma projelerinin gelir kaynakları;

- Yükseköğretim kurumunun döner sermaye işletmelerinden, öğretim üyelerinin doğrudan veya dolaylı katkısı olup olmadığına bakılmaksızın, elde edilen her türlü gayrisafi hasılatın yüzde 10'undan az olmamak üzere, yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun belirleyeceği oranda aktarılacak tutarlar,
- Bilimsel araştırma projelerinden elde edilen gelirler,
- Bilimsel araştırma projeleri için yapılacak bağış ve yardımlar,
- Yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun izni ile yükseköğretim kurumunun yurt içindeki veya yurt dışındaki kuruluşlarla yapacağı ortak araştırmalar için ilgili kuruluşlar tarafından ödenecek tutarlar,
- Diğer gelirler şeklindedir.

Üniversitelerin bilimsel araştırma projelerinden sorumlu koordinatörlükler veyahut ilgili birimler vasıtasıyla mali kaynaklar kullanılmaktadır.

Bölge Üniversitelerinden alınan verilere göre; Bitlis Eren Üniversitesi, Hakkari Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi'nde önemli miktarda döner sermaye getirisi sağlayacak akademik birimler mevcut değildir. Bu sebeple; Bitlis Eren Üniversitesi'nde ve Hakkari Üniversitesi'nde bilimsel araştırma projeleri şu ana kadar yürütülememiş, bütçe olarak da herhangi bir pay ayrılmamıştır. Muş Alparslan Üniversitesi'nde ise farklı kaynaklardan konsolidasyon yoluyla 2012 yılından itibaren bilimsel araştırma projelerine maddi kaynak aktarılmıştır. Döner sermaye getirisi sağlayan akademik birimlere(Tıp, Diş Hekimliği Fakülteleri gibi) sahip Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde ise bilimsel araştırma projeleri uygulanmaktadır.

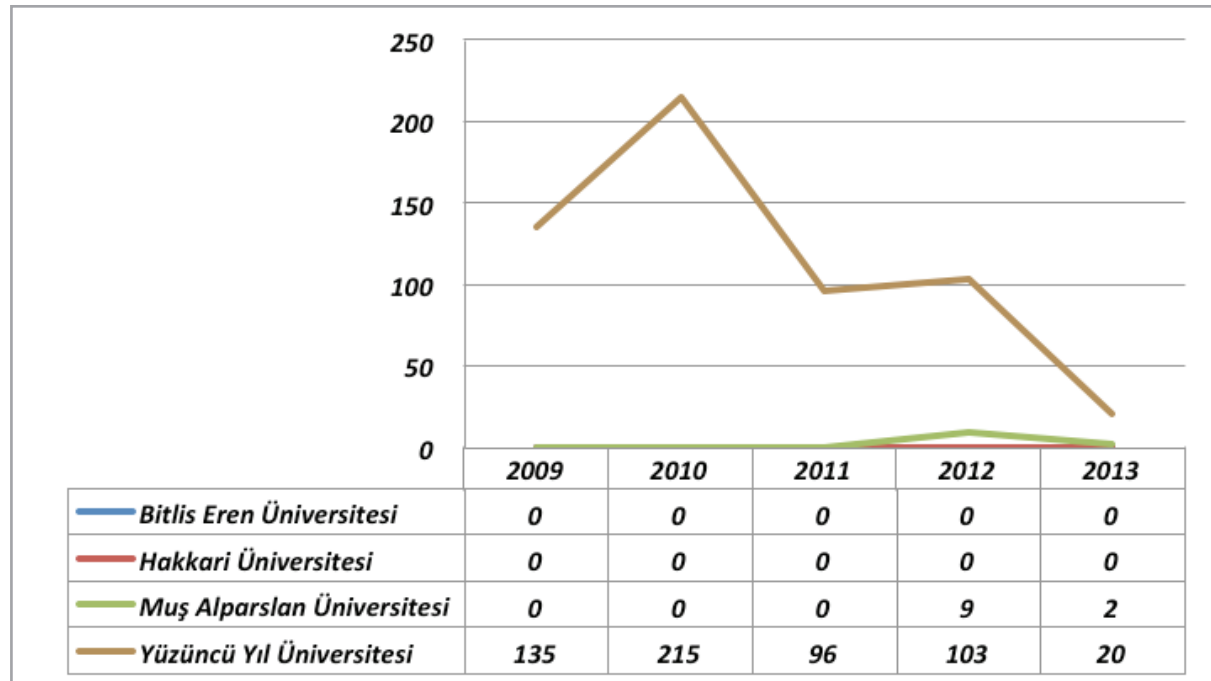
Şekil 17 : Üniversitelerin Bilimsel Araştırma Projelerine Ayırdığı Bütçeler

(TRB2 Bölgesi Üniversiteleri BAP Koordinatörükleri, 2013)

TRB2 Bölgesinde bulunan üniversitelerin yoğunlaştığı akademik alanları ve araştırmacı gücünü analiz edebilmek için kullanılacak verilerden birisi de bilimsel araştırma projelerinin sayısı ve fakülte dağılımlarıdır.

Şekil 18 : TRB2 Bölgesi Üniversitelerinde Uygulanan Bilimsel Araştırma Projelerinin Sayıları

(TRB2 Bölgesi Üniversiteleri BAP Koordinatörükleri, 2013)

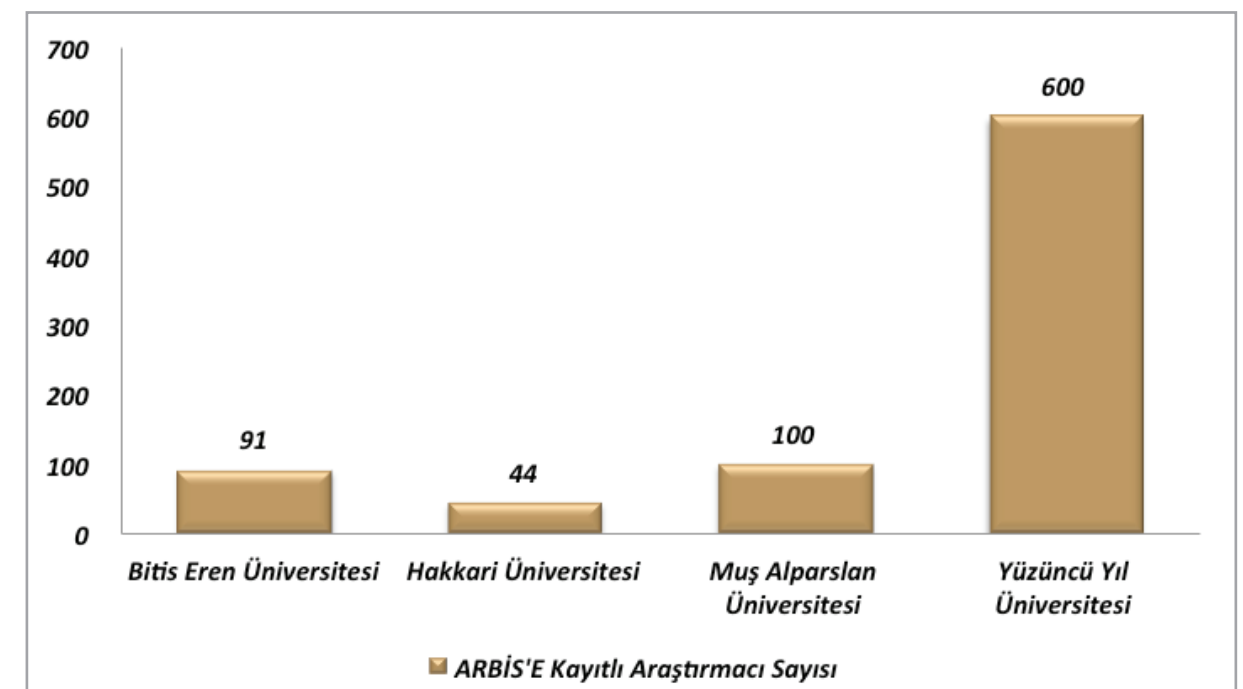
Bölge Üniversitelerinde yukarıdaki grafiklerden de anlaşılacağı gibi; köklü üniversite geleneği sebebiyle düzenli bir şekilde bilimsel araştırma projeleri araştırma programını kullanan Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde; yıllara göre hem bütçe boyutunda hem de proje sayısında azalma görülmektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda; yaşanan depremler sebebiyle maddi kaynakların daha öncelikli alanlara sevk edilmesi; bilimsel araştırma projelerine aktarılan kaynağın azalmasına ve bu sebeple de kabul edilen projelerin sayıca düşmesine yol açtığı öğrenilmiştir.

Yüzüncü Yıl Üniveristesinde en fazla bilimsel araştırma projesi uygulayan akademik birimler; Fen Bilimleri Enstitüsü, Fen Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve Veterinerlik Fakültesi; Muş Alparslan Üniversitesinde ise; Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sağlık Yüksekokulu, İİBF ve Meslek Yüksekokulu'dur.

TRB2 Bölgesi Üniversitelerinin TÜBİTAK Araştırma Programlarından Yararlanma Durumu

Üniversitelerde TÜBİTAK Araştırma Destek Programından ve diğer programlardan yararlanabilmek için akademik personelin üye olmak zorunda olduğu Araştırmacı Bilgi Sistemi(ARBİS)'ne kayıt sayıları; üniversitelerdeki akademik personelin; proje ve yenilik üretme konusundaki potansiyelini göstermektedir.

Şekil 19 : TRB2 Bölge Üniversitelerinin Araştırmacı Bilişim Sistemine Kayıt Sayıları

(TÜBİTAK, 2012)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde 1294 akademik personelden 600'ü, Muş Alparslan Üniversitesi'nde 286 akademik personelden 100'ü; Hakkari Üniversitesi'nde 231 akademik personelden 44'ü, Bitlis Eren Üniversitesi'nde 185 akademik personelden 91'ü ARBİS kayıt yaptırmıştır. Bölgenin daha fazla bilimsel bilgi üretebilmesi ve TÜBİTAK desteklerinden yararlanabilmesi için tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine ihtiyaç vardır.

TÜBİTAK tarafından yürütülen Araştırma Destek Programları; üniversitelerden, kamu Ar-Ge enstitülerinden ve özel sektörden önerilen araştırma projelerine destek vermektedir.

Tablo 6 : TÜBİTAK Araştırma Destek Programları İstatistikleri

TÜBİTAK ARDEB DESTEKLERİ	2009		2010		2011		2012	
	Önerilen Proje Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Önerilen Proje Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Önerilen Proje Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Önerilen Proje Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı
Bitlis Eren Üni.	0	0	1	0	10	1	6	1
Hakkari Üni.	0	0	1	0	0	0	1	0
Muş Alparslan Üni.	3	0	14	1	2	1	2	0
Yüzüncü Yıl Üni.	37	5	36	5	19	4	21	5
Türkiye Toplamı	4910	911	5154	1239	5060	1234	6182	1131

(TÜBİTAK, 2013)

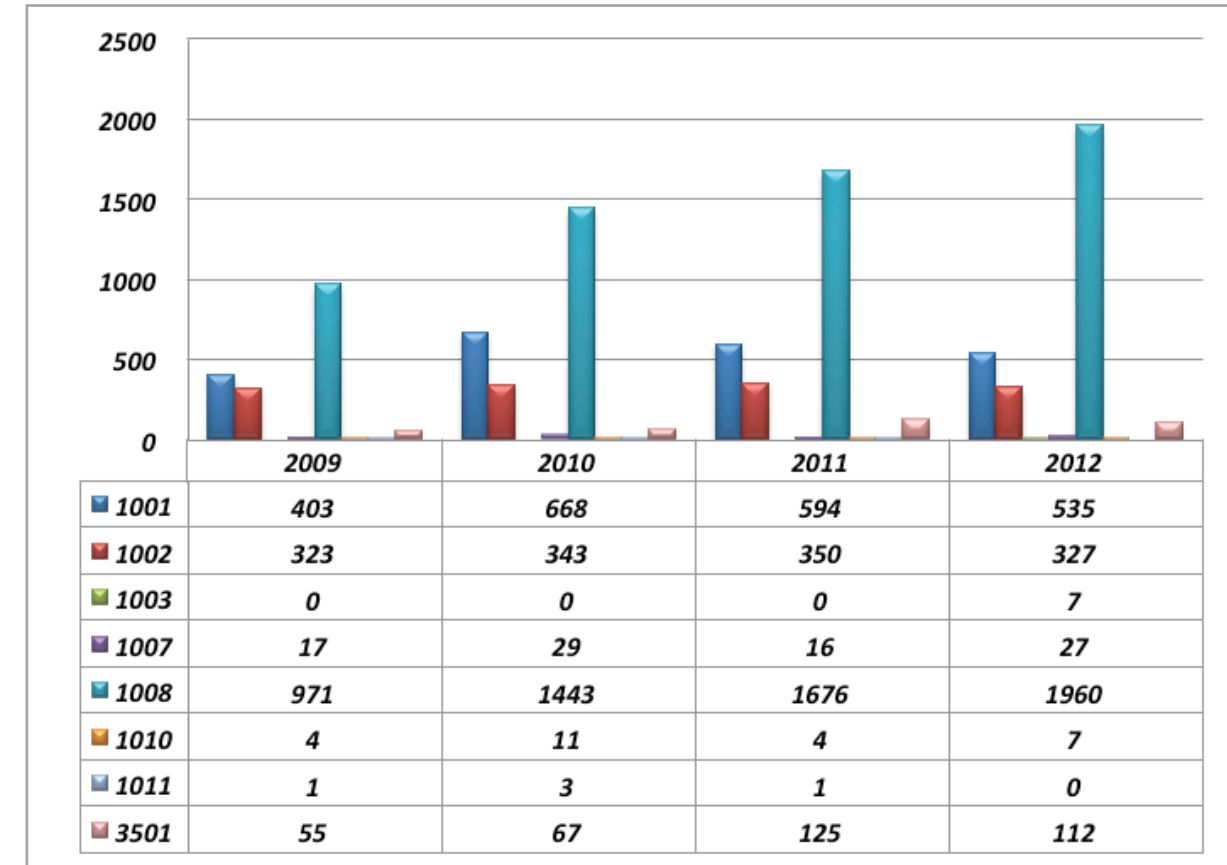
TRB2 Bölgesi Üniversitelerinin; TÜBİTAK ARDEB Desteklerinden yararlanma oranları, Türkiye'deki toplam yararlanma oranlarıyla karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Yüzüncü Yıl Üniversitesi haricindeki bölge üniversitelerinin, yeni kurulmuş üniversiteler olmaları bu durumu açıklamaktadır, ancak TÜBİTAK'a önerilen projelerin de düşüklüğü, bölgemiz akademisyenlerinin destek mekanizmaları konusunda bilgi ve/veya ilgi eksikliği göstermektedir. Bu sebeple; Bölgemizin araştırmacı gücünün proje ve yenilik yaratma aşamasına taşınmasında etkili bir yol olarak görülen TÜBİTAK Araştırma Desteklerinden daha etkili yararlanılması için tanıtım faaliyetleri gibi çalışmaların gerçekleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

TÜBİTAK Araştırma Destek Programlarından yararlanma sayılarının yanı sıra; destek program türlerine ve gruplarına göre Türkiye ve TRB2 verilerinin değerlendirilmesi, hangi program türlerinde ve gruplarında yoğunlaşmaların yaşandığını göstermektedir. Bu kapsamda; TÜBİTAK Araştırma Destek Programları'nda, 9 Araştırma Destek Grubu, 8 Araştırma Destek Programı bulunmaktadır. Bu çerçevede; ilk başta 8 Araştırma destek programına göre TR ve TRB2 Bölgesi Araştırma Destek Programlarından Yararlanma Sayılarına göre değerlendirilecek; ardından ise aynı sistemde 9 Araştırma Destek grubu üzerinden incelenecektir.

Araştırma Destek Programları aşağıdaki sistemdedir:

- 1001(Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı)
- 1002 (Hızlı Destek Programı)
- 1003 (Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı)
- 1007 (Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı)
- 1008 (Patent Başvurusu Teşvik ve Destekleme Programı)
- 1010 (Evrensel Araştırmacı (EVRENA) Programı)
- 1011 (Uluslararası Bilimsel Araştırma Projelerine Katılma Programı (UBAP))
- 3501 (Ulusal Genç Araştırmacı Kariyer Geliştirme Programı (KARİYER))

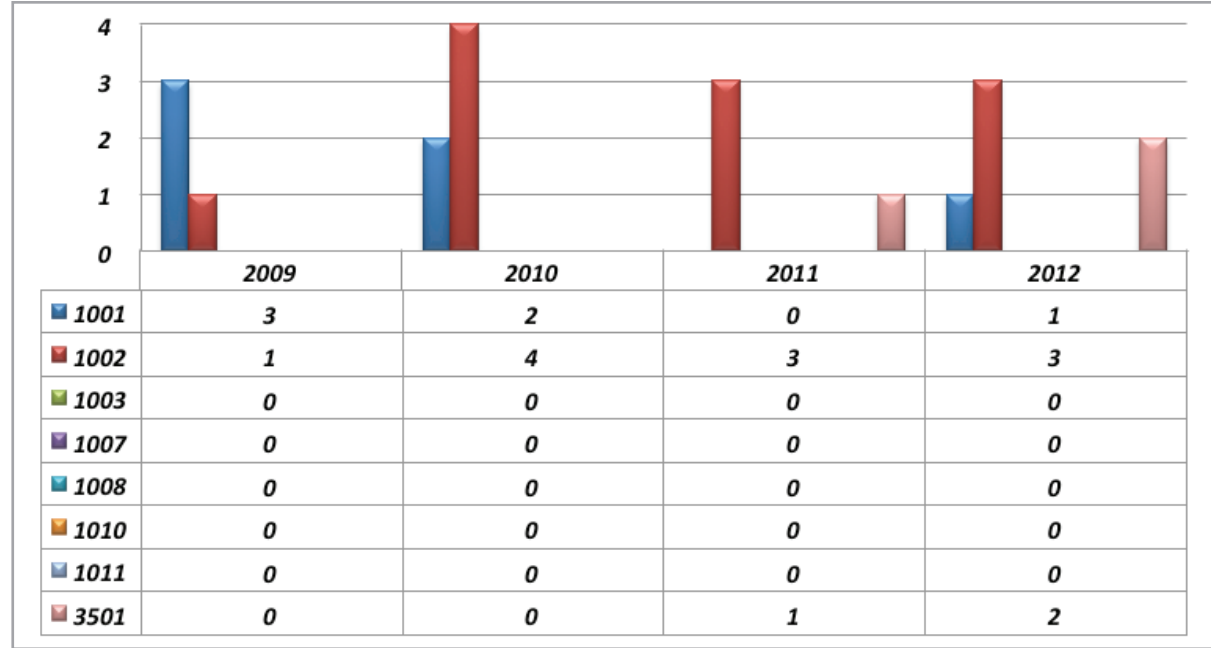
Şekil 20 : Türkiye'de Araştırma Destek Programları Projelerinin Program Türüne göre Dağılımı

(TÜBİTAK, 2013)

2009-2012 yılları arasında kümülatif olarak TÜBİTAK Akademik Desteklerinden en fazla yararlanılan programlar; 1008 olarak isimlendirilen Patent Başvurusu Teşvik ve Destekleme Programı, 1001 olarak isimlendirilen Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı, 1002 olarak isimlendirilen Hızlı Destek Programı olmuştur. 2009-2012 yılları kümülatif olarak proje başına düşen ortalama bütçe açısından sıralandığında ise; 1007(Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı), 1003(Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı), 1010 (Evrensel Araştırmacı (EVRENA) Programı), 1001(Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programları belirlenmiştir.

Şekil 21 : TRB2 Bölgesi'nde Araştırma Destek Programı Projelerinin Program Türüne göre Dağılımı

(TÜBİTAK, 2013)

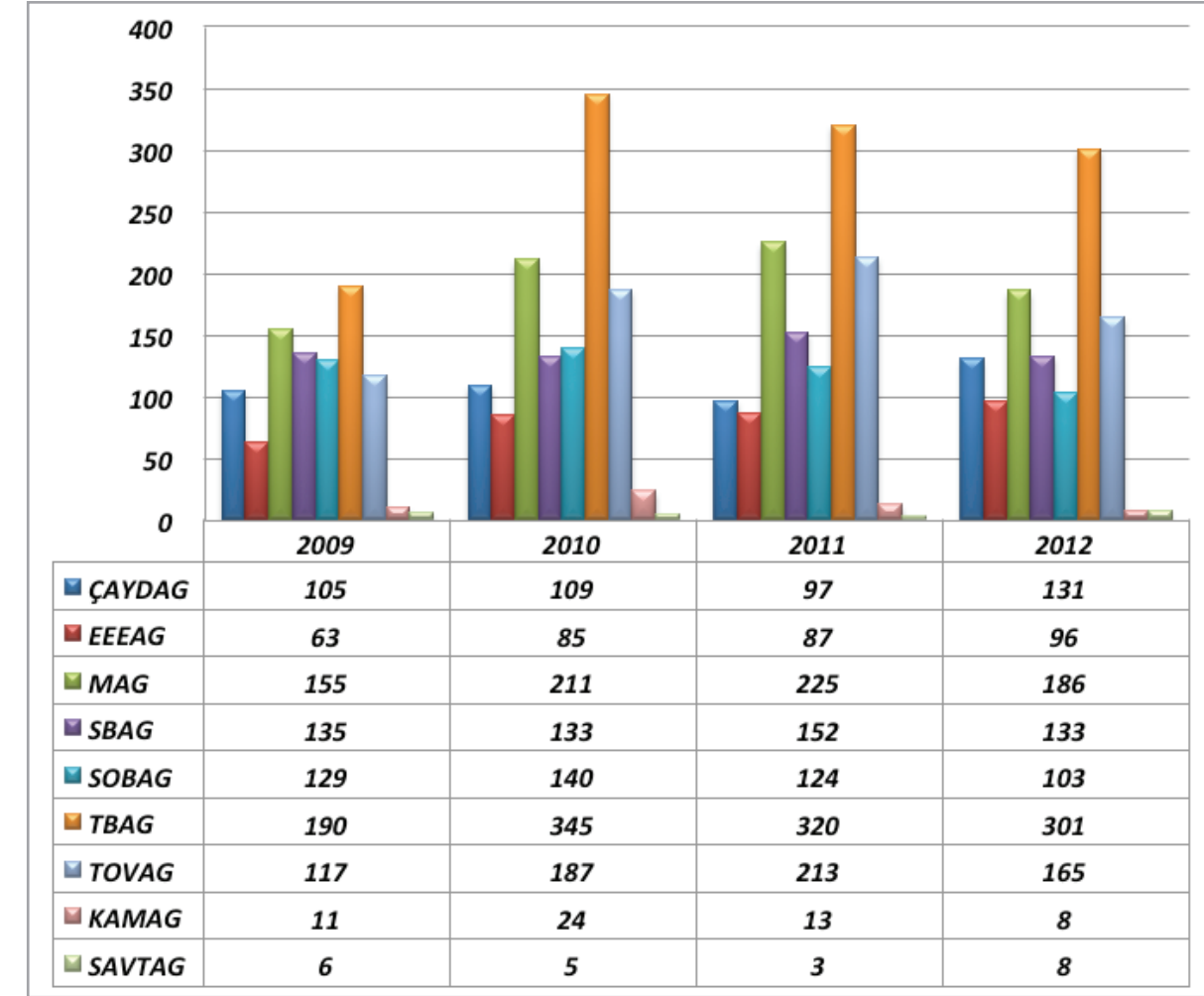
TRB2 Bölgesinde 2009-2012 yılları arasında; TÜBİTAK Desteklerinden sadece 1002(Hızlı Destek Programı), 1001(Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı), 1011 (Uluslararası Bilimsel Araştırma Projelerine Katılma Programı), 3501(Ulusal Genç Araştırmacı Kariyer Geliştirme Programı)destek türlerinden yararlanılabilmektedir.

Türkiye’de en fazla yararlanılan Patent Destek Programından(1008); TRB2 Bölgesi üniversite-lerinin yararlanamamış olması; TRB2 Bölgesi’nin son 5 yılda toplamda neden sadece üç patent tescili gerçekleştirdiğinin bir açıklaması olarak değerlendirilebilir.

Araştırma Destek Grupları açısından dağılım aşağıdaki sistemdedir:

- Çevre, Atmosfer, Yer ve Deniz Bilimleri (ÇAYDAG)
- Elektrik, , Elektronik, Enformatik (EEEAG)
- Mühendislik (MAG),
- Sağlık Bilimleri (SBAG)
- Sosyal ve Beşeri Bilimler (SOBAG)
- Temel Bilimler (TBAG)
- Tarım, Ormancılık ve Veterinerlik (TOVAG)
- Kimya ve Biyoloji (KBAG),
- Matematik ve Fizik (MFAG)
- Kamu (KAMAG)
- Savunma ve Güvenlik Teknolojileri Teknolojileri (SAVTAG) şeklindedir.

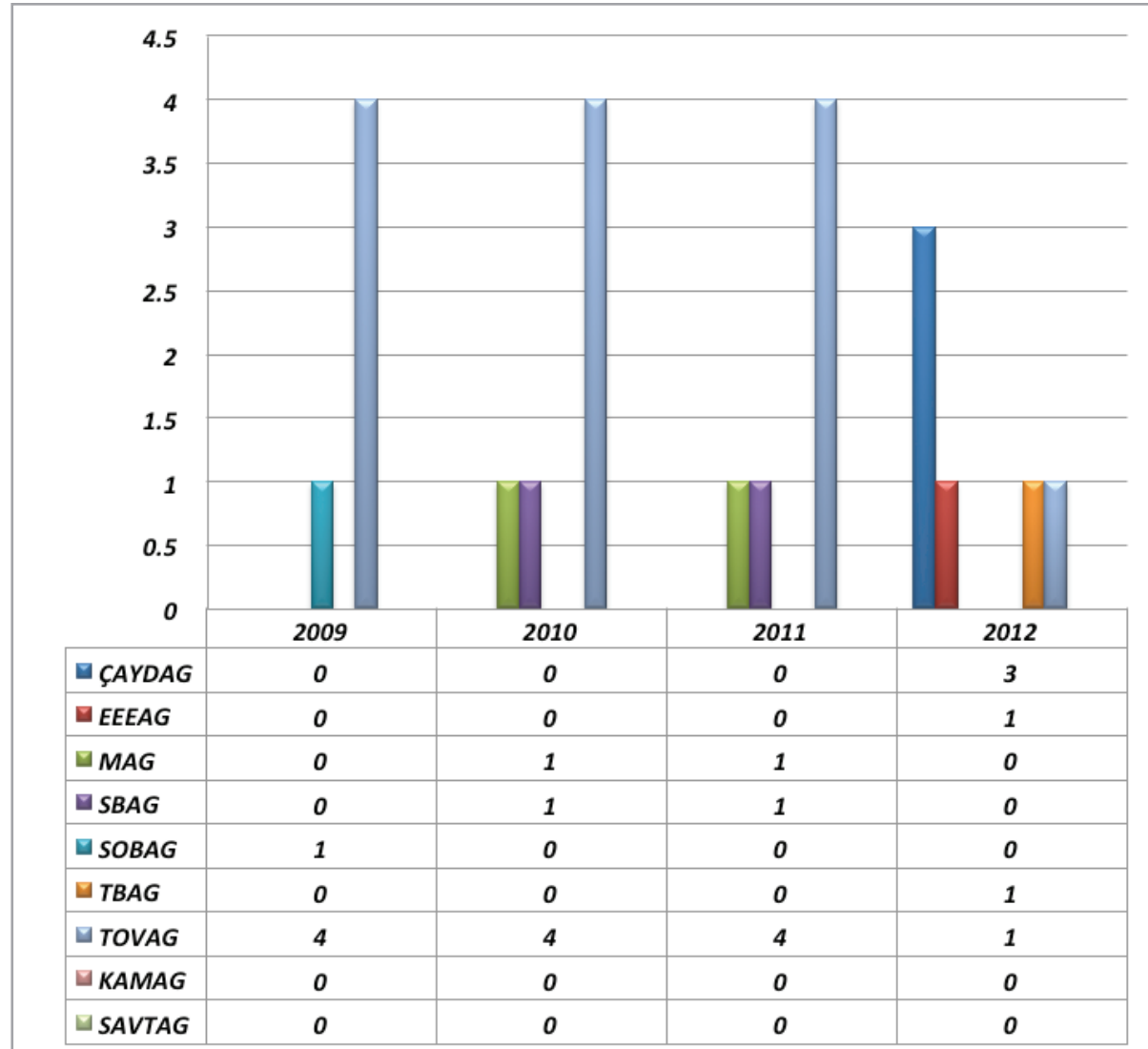
Şekil 22 : Türkiye’de Araştırma Destek Gruplarına göre Araştırma Destek Programı Yararlanma Sayıları

(TÜBİTAK, 2013)

2009-2012 yıllarını kapsayarak yapılan kümülatif değerlendirmede, Türkiye’de ARDEB projelerinin en fazla temel bilimler (TBAG), mühendislik bilimleri (MAG), tarım, ormancılık ve veterinerlik (TOVAG), sağlık bilimleri (SBAG) sosyal ve beşeri bilimler (SOBAG), çevre, atmosfer ve yer ve deniz bilimleri (ÇAYDAG) araştırma destek programlarında yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 23 : TRB2’de Araştırma Destek Gruplarına göre Araştırma Destek Programı Yararlanma Sayıları

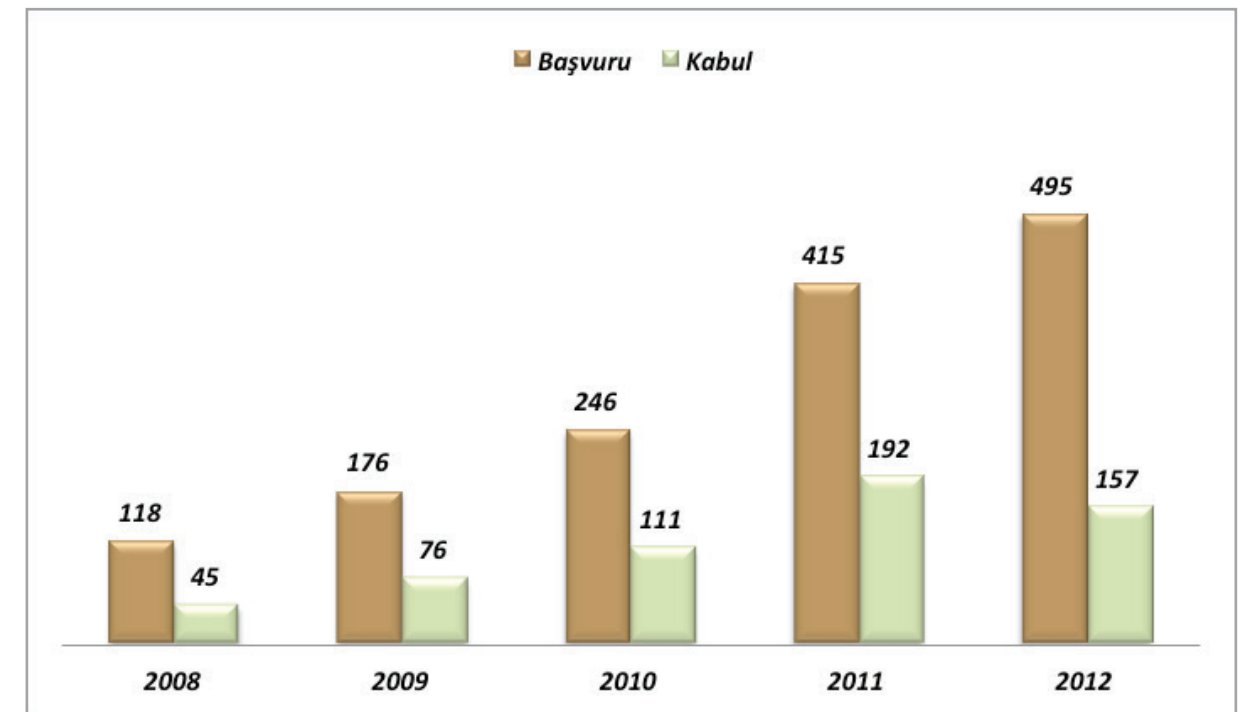
(TÜBİTAK, 2013)

2009-2012 yıllarını kapsayarak yapılan değerlendirmede; TRB2 Bölgesinin ekonomik sistemiyle uyumlu bir şekilde; en fazla tarım, ormancılık, veterinerlik destek grubunda projeler yapılmıştır. Diğer öne çıkan çevre, atmosfer, yer ve deniz bilimleri destek grubunda yapılan projeler ise bölgenin madencilik potansiyelini de barındıran jeo-ekonomik çalışma alanları açısından önemli görülmüştür.

Sanayi Tezleri Programı

Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığı himayesinde yürütülen Sanayi Tezleri Programı(San-Tez), yönetmelikte tanımlanan şekliyle; konusu ülke sanayisinin ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen, teknoloji tabanlı yeni ürün ve/veya üretim yöntemi ile sonuçlanacak, kurum ve sanayici işbirliği ile hazırlanan yüksek lisans ve/veya doktora tezi olarak yürütülecek Ar-Ge projelerini kapsayan; üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi için 2007 yılından itibaren uygulanmaktadır.

Şekil 24 : Türkiye’de San-Tez Programına Başvuru ve Kabul Sayıları

(Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığı, 2013)

Türkiye’de Üniversite-Sanayi İşbirliği potansiyelini artırmak amacıyla uygulanan bu programda TRB2 Bölgesinde sadece Van ilinde, iki san-tez projesi yapılmıştır. 2009 ve 2011 yıllarında Yüzüncü Yıl Üniversitesi kapsamında yapılan sanayi tezlerinde; Değerli metallerin sulu ortamlardan seçimli olarak kazanımı için polimerik hidrojeller(2009), Tarımsal uygulamalarda kullanılmak amacıyla hidrojel kompozit malzemelerin hazırlanması(2011) konuları işlenmiştir.

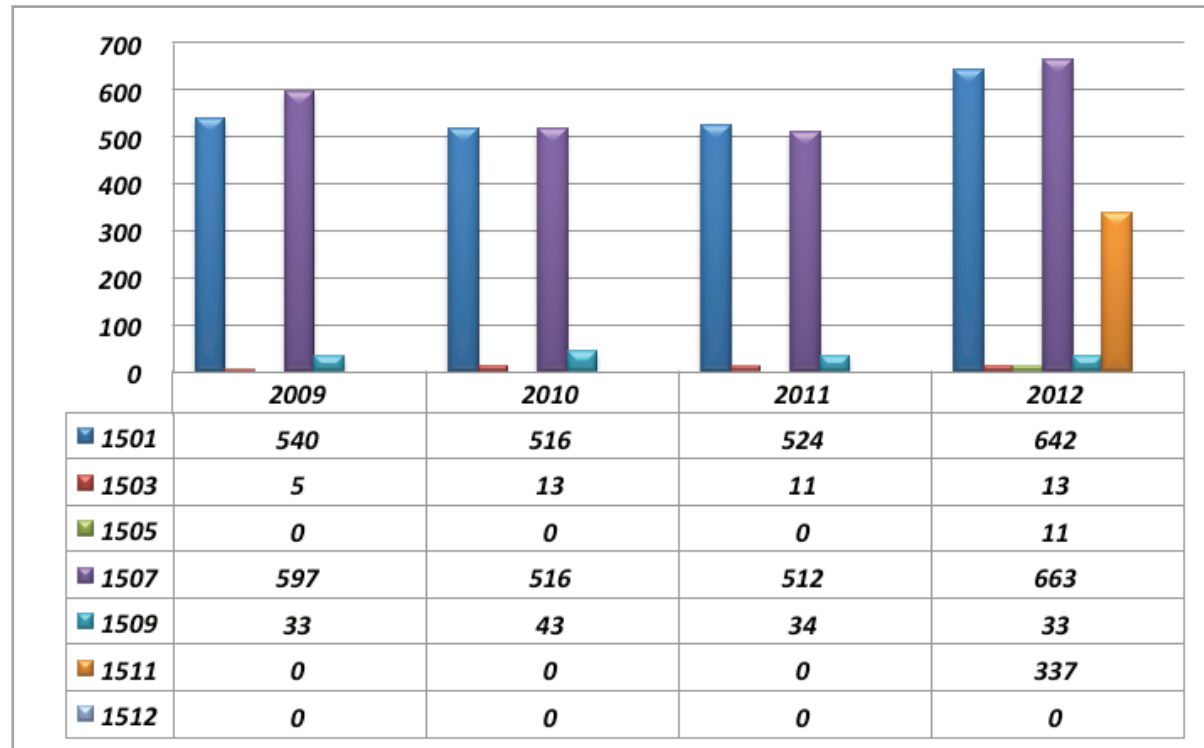
TÜBİTAK Teknoloji ve Yenilik Destek Programları(TEYDEB) Destekleri

TÜBİTAK TEYDEB programlarının amacı, ülkemiz özel sektör kuruluşlarının araştırma-teknolojik geliştirme ve yenilik faaliyetlerini desteklemek ve bu yolla araştırma-teknoloji geliştirme yeteneğinin, yenilikçilik kültürünün ve rekabetçilik gücünün artırılmasına katkıda bulunmak amacıyla; proje esaslı Ar-Ge faaliyetlerini desteklemek olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda altı farklı program türü bulunmaktadır. Bu programlar aşağıda belirtilmiştir:

- 1501- Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı
- 1503- Proje Pazarları Destekleme Programı
- 1505- Üniversite-Sanayi İşbirliği Destek Programı
- 1507- KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı
- 1509- Uluslararası Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı
- 1511- Öncelikli Alanlar Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Destekleme Programı
- 1512- Girişimcilik Aşamalı Destek Programı

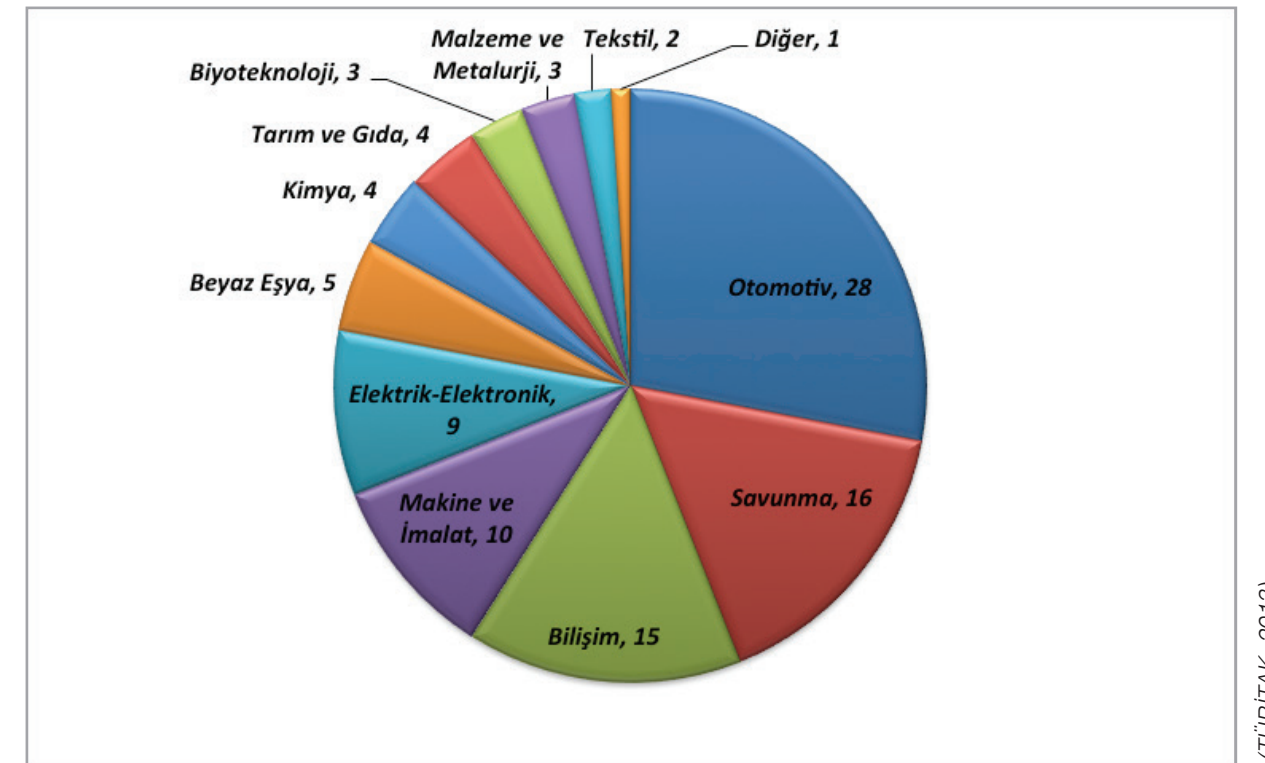
Şekil 25 : Türkiye’de TEYDEB Programlarından Desteklenen Projelerin Program bazında Sınıflaması

(TÜBİTAK, 2013)

Türkiye’de 2009-2012 yılları kümülatif olarak değerlendirildiğinde en fazla sayıda projeye destek sağlamış programların; 1501(Sanayi-Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı) ve 1507(Kobi Ar-Ge Başlangıç Destek Programı) olduğu görülmektedir. TEYDEB destekleri proje başına bütçe olarak değerlendirildiğinde ise; 1501(Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı), 1507(Kobi Ar-Ge Başlangıç Destek Programı) ve 1509(Uluslararası Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı) kodlu programlar kapsamında en yüksek tutarda destek sağlandığı görülmüştür.

Şekil 26 : Türkiye’de TÜBİTAK Teydeb Destek Programları Kapsamında Hibe Destek Tutarının Sektörlere göre Dağılımı (1995-2012)(%)

(TÜBİTAK, 2013)

Grafikten de görüldüğü üzere; Türkiye’de TEYDEB programı ile en fazla otomotiv, savunma, bilişim, makine-imalat, elektrik-elektronik sektörlerinde yenilik faaliyetleri yürütülmüştür.

Tablo 7 : TRB2 Bölgesinde; Önerilen ve Desteklenen Proje Sayıları

TÜBİTAK TEYDEB Projeleri	2009		2010		2011		2012	
	Önerilen	Desteklenen	Önerilen	Desteklenen	Önerilen	Desteklenen	Önerilen	Desteklenen
Bitlis	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakkari *	-	1	1	-	-	-	-	-
Muş	-	-	1	-	-	-	1	1
Van	-	-	-	-	-	-	-	-
TEYDEB Destek Programları Kapsamında Türkiye Toplamı	2.001	1.185	1.755	1.075	1.688	1.070	2.818	1.350
*Proje başvurusu 2008 yılında yapılmış olup destek kararı 2009 yılında verilmiştir.								

(TÜBİTAK, 2013)

TRB2 Bölgesi'nde ise TEYDEB Desteklerinden yararlanma oranları, diğer destek programlarıyla paralel şekilde, oldukça düşüktür. TRB2 Bölgesi'nde destek almaya hak kazanmış 3 proje; 1501(Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı) ve 1507(KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı) programlarında projeler; Teknik Bilimler üst başlığında boya terbiye teknolojisi, bilgisayar destekli tasarım ve imalat alanlarında yürütülmüştür. Bitlis ve Van illerinde 2009-2012 yıllarında herhangi bir projenin TÜBİTAK'a önerilmemesi de bölgemizin sanayi ve bilgi altyapısının zayıflığını ve ilde faaliyet gösteren işletmelerin ilgili destek programlarından haberdar olmadığını göstermektedir. Özellikle, Bölgemizin en gelişmiş ili olarak SEGE 2011'de 75. Sırada bulunan Van ilinden hiçbir başvurunun olmaması, yapılması gereken faaliyetlerin boyutunu göstermede oldukça önemlidir.

1.1.3. Üniversite - Sanayi İşbirliği

Üniversite-sanayi işbirliği, üniversitelerin mevcut imkânları ile sanayinin mevcut imkânları birleştirilerek bilimsel, teknolojik ve ekonomik yönden gelişmeleri için yaptıkları sistemli çalışmalar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, üniversitelerdeki mevcut bilgi birikimi ve yetişmiş insan gücü ile sanayinin mevcut tecrübesi ve finansal gücünün bir sistemle birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan bilimsel, teknolojik ve ekonomik faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır.

Bu sistemi kuran yapıyı ise teknoloji geliştirme bölgeleri gibi üniversite-sanayi ara yüz merkezleri oluşturmaktadır.

1.1.4. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri: Teknoparklar / Teknokentler

Teknoloji geliştirme bölgeleri; üniversite-sanayi, bilgi-sermaye birlikteliğini hedefleyen yeni veya ileri teknolojide mal veya hizmet üretmek isteyen girişimcilerin, araştırmacıların ve akademisyenlerin araştırma ve geliştirmeye dönük sını ve ticari faaliyetlerini gerçekleştirebilmek, bu amaçla üniversitelerden maksimum seviyede faydalanabilmelerine olanak tanımak amacıyla üniversite kampüsü içerisinde veya yakınında kurulmuş olan akademik, kültürel ve sosyal sivil alanlardır.

TRB2 Bölgesi'nde yer alan tek üniversite-sanayi işbirliği arayüzü Yüzüncü Yıl Üniversitesinin hukuken kurulmuş olan YYU TEKNOKENT A.Ş.'sidir. YYU TEKNOKENT A.Ş.; 25 Ocak 2013'te ticaret sicil gazetesine tescil edilmiş, teknokent için Yüzüncü Yıl Üniversitesi Kampüsünde yaklaşık 220 dönümlük arazi tahsis edilmiştir.

Tablo 8 : YYU TEKNOKENT A.Ş Kurumları ve Kurumların Hisse Oranı Dağılımları

Kurum İsmi	Hisse Oranı
YYU Üniv.	% 55
Van Ticaret ve Sanayi Odası	% 20
Van Ticaret Borsası	% 8
Van Belediyesi	% 5
İl Özel İdaresi	% 5
Van Organize Sanayi Bölgesi	% 5
Van İŞGEM	% 1
Van ESOB	% 1

(DAKA, 2013)

1.1.5. Teknoloji Geliştirme Merkezleri (TEKMER)

Teknoloji geliştirme merkezleri, KOSGEB, üniversite ve sanayi sektörünün ortak iş yapma kültürüyle; yenilik ve Ar-ge faaliyetlerinin ticarileştirilmesi için kurulan yapılardır. Türkiye’de toplamda 34 adet bulunan TEKMER’ler; teknoloji tabanlı gelişimi desteklemeyi hedefleyen bir “kuluçka merkezi” olarak çalışmaktadırlar. Piyasa koşullarında varlığını sürdürebilecek işletmelerin piyasaya açılmasını ve boşalan yere yeni teknoloji tabanlı girişimlerin kanalize edilmesi sistemini hedefleyen TEKMER, üniversite-sanayi İşbirliğinin temel arayüzlerinden teknopark/teknokente dönüşebilecek yapıyı da içinde barındırmaktadır.

TRB2 Bölgesinde mevcut kurulu bir TEKMER bulunmamaktadır. Ancak; Muş Alparslan Üniversitesi -KOSGEB protokolüyle birlikte teknoparka dönüşme hedefi taşıyan bir TEKMER kurulumu çalışmaları başlamıştır. Merkezi Araştırma Laboratuvarı alanında kurulması hedeflenen Teknoloji Geliştirme Merkezi’nin oluşumu ile Van ilinden sonra Muş İlinde de üniversite-sanayi arayüz merkezi kurulmuş olacaktır.

1.1.6. Sanayide Öne Çıkan Sektörler

TRB2 Bölgesinde öne çıkan sektörler sanayi sektörlerinden;

- Gıda ürünleri imalatı
- Giyim eşyalarının imalatı
- Deri ve ilgili ürünlerin imalatı
- Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman vb malzemelerden örülen eşyaların imalatı
- Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması
- Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı
- Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
- Makine ve teçhizat hariç, fabrikasyon metal ürünleri imalatı
- Elektrikli teçhizat imalatı

faaliyetlerinin rekabetçilik ve uzmanlaşma anlamında öne çıktığı görülmüştür. Bu sebeple üniversite-sanayi İşbirliği’nin bu alanlarda sağlanması bölgenin karşılaştırmalı üstünlüğüne daha fazla katkı sağlayacaktır.

1.1.7. Anket Verileri: Üniversite-Sanayi İşbirliğinin Önündeki Engeller/Potansiyeller

TRB2 Bölgesinde faaliyet gösteren işletmelerin ortak zeminde katma değer yaratacak üretimler yapmak, ar-ge kapasitelerini geliştirmek, danışmanlık hizmeti almak, yerel ve ulusal ekonomik fonları kullanmak gibi alanlarda üniversitelerle işbirliği yapma konusunda istekli olduğu yaygın bir kanaati oluşturmaktadır. Diğer taraftan da TRB2 Bölgesinde eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini yürüten üniversitelerin de hem yerel hem de bölgesel bazda işletmelere danışmanlık hizmeti vermek, bölgenin ekonomik potansiyelleri doğrultusunda yeni girişimcilik alanları belirlemek, üretim ve hizmet alanında tanıtım ve pazarlama stratejileri geliştirmek, kentin potansiyellerine dayanan ve süreklilik gösterecek ekonomik bir yerel plan oluşturmak gibi alanlarda işletme ve sanayi ile güçlü bir işbirliği oluşturma noktasında akademik araç ve imkânlarını seferber etmeye hazır olduğunu her platformda dile getirmektedir. Ekonomik düzlemde iki tarafında istekli ve işbirliğine hazır olmalarına rağmen realite TRB2 Bölgesinde üniversite-sanayi işbirliğinin arzu edilen düzeyde olmadığını göstermektedir. TRB2 Bölgesinde üniversite-sanayi ortaklığına dayanacak bir sinerjinin önündeki yapısal, zihinsel, ekonomik ve yerel engelleri ortaya çıkarmak, üniversite-sanayi arasındaki etkileşim ve işbirliği alanlarının daha aktif ve verimli olmasına imkan tanıyacaktır.

Bu araştırmanın amacı Hakkari, Bitlis, Muş ve Van’ı kapsayan TRB2 Bölgesi’nde var olan Hakkari, Bitlis Eren, Muş Alparslan ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi ile söz konusu illerde faaliyet gösteren işletmeler arasındaki mevcut işbirliği düzeyini, verimli bir işbirliğinin önündeki engelleri ve buna yönelik çözüm önerilerini ortaya koymaktadır.

1.2. TRB2 BÖLGESİNDE ÜNİVERSİTE-SANAYİ İLİŞKİSİ ARAŞTIRMASI

1.2.1. Araştırmanın Amacı

TRB2 Bölgesinde üniversite-sanayi işbirliği düzeyini, önündeki engelleri ve etkili ve verimli bir işbirliği için çözüm önerilerini akademisyenlerin ve işletme sahipleri/yöneticilerin bakış açısıyla ortaya koymak bu çalışmanın en temel amacıdır. Başka bir ifadeyle Hakkari, Bitlis, Muş ve Van’ı kapsayan TRB2 Bölgesi’nde var olan Hakkari, Bitlis Eren, Muş Alparslan ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nde görev yapan akademisyenler ile söz konusu illerde faaliyet gösteren işletme sahipleri üniversite-sanayi ilişkisi düzeyini nasıl değerlendirildiğini, verimli bir işbirliğinin önündeki engeller olarak nelerin görüldüğünü ve işbirliğinin istenilen düzeye ulaşması için çözüm önerileri olarak hangi dinamikler ortaya konulduğunu göstermektedir.

1.2.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın hedef kitlesini TRB2 Bölgesindeki akademisyenler ve işletme sahipleri oluşturmaktadır. Üniversite ölçeğinde TRB2 Bölgesinde bulunan Hakkari, Bitlis Eren, Muş Alparslan ve Yüzüncü Yıl Üniversitelerinin (Tablo 10) Mühendislik-Mimarlık, Fen, İktisadi İdari Bilimler, Veteriner, Ziraat, Fen, Eğitim ve Meslek Yüksek Okullarında görev yapan akademisyenlerle yapılmıştır (Tablo 11).

Tablo 9 : Anket uygulanan üniversiteler ve akademisyen sayıları

	Sayı	Yüzde
Bitlis Eren Üniversitesi	37	14,4
Hakkari Üniversitesi	19	7,4
Muş Alparslan Üniversitesi	51	19,8
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	150	58,4
Toplam	257	100,0

(DAKA, 2013)

Tablo 10 : Akademisyenlerin fakültelere göre dağılımı

	Sayı	Yüzde
Mühendislik	59	23,0
Ziraat	15	5,8
Veteriner	13	5,1
İktisadi İdari Bilimler	39	15,2
Fen	86	33,5
Eğitim	12	4,7
Meslek Yüksek Okulu	27	10,5
Diğer	6	2,3
Toplam	257	100,0

(DAKA, 2013)

Üniversite-sanayi işbirliği araştırmasının işletmeler açısından dağılımlarını yansıtan Tablo 12'ye baktığımızda görüşmelerin yaklaşık yarısı Van ilinde faaliyet gösteren işletmelerle yapılmıştır. Bunun en önemli nedeni Van'ın TRB2 Bölgesinde organize sanayi bölgesini bünyesinde barındıran tek il olmasıdır. Bunun yanında küçük ölçekli işletme sayısı da Van'da diğer illere kıyasla daha fazladır.

Tablo 11 : İşletmelerin illere göre dağılımı

Van	96	46,4
Muş	37	17,9
Bitlis	35	16,9
Hakkari	39	18,8
Toplam	207	100,0

(DAKA, 2013)

Veri Toplama ve Analiz

Araştırmanın verileri anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Anket Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı'ndan ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nden konuyla ilgili uzmanlar tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan anketin Van küçük sanayi sitesinde 15 işletme üzerinde pilot çalışması yapılmıştır. Pilot çalışma neticesinde elde edilen geri dönüşlerle ankete son hali verilmiştir. Anket, 12 kişiden oluşan Yüzüncü Yıl Üniversitesi sosyoloji bölümü öğrencileri tarafından Muş, Bitlis, Hakkari ve Van kent merkezleri ile Tatvan, Erciş, Yüksekova, Malazgirt ilçe merkezlerinde 22 Nisan-05 Mayıs 2013 tarihleri arasında yapılmıştır.

1.2.3. TRB2 Bölgesinde Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Mevcut Durum

TRB2 Bölgesinde bulunan üniversitelerde görev yapan akademik kadrolar ile bölgenin ekonomik yapısında önemli bir rol üstlenen imalat sektöründe yer alan işletmelerin değerlendirmelerine göre TRB2 Bölgesinde üniversite-sanayi işbirliğinin pozitif olmaktan uzak bir performansa sahip olduğu görülmektedir. Tablo 13'ün verileri göz önüne alındığında işletmelerin % 86,9'u mevcut diyalog ve işbirliğinin çok yetersiz olduğunu ifade ederken, mevcut işbirliği düzeyinin çok yetersiz olduğunu dile getiren akademisyenlerin oranı % 74 civarındadır.

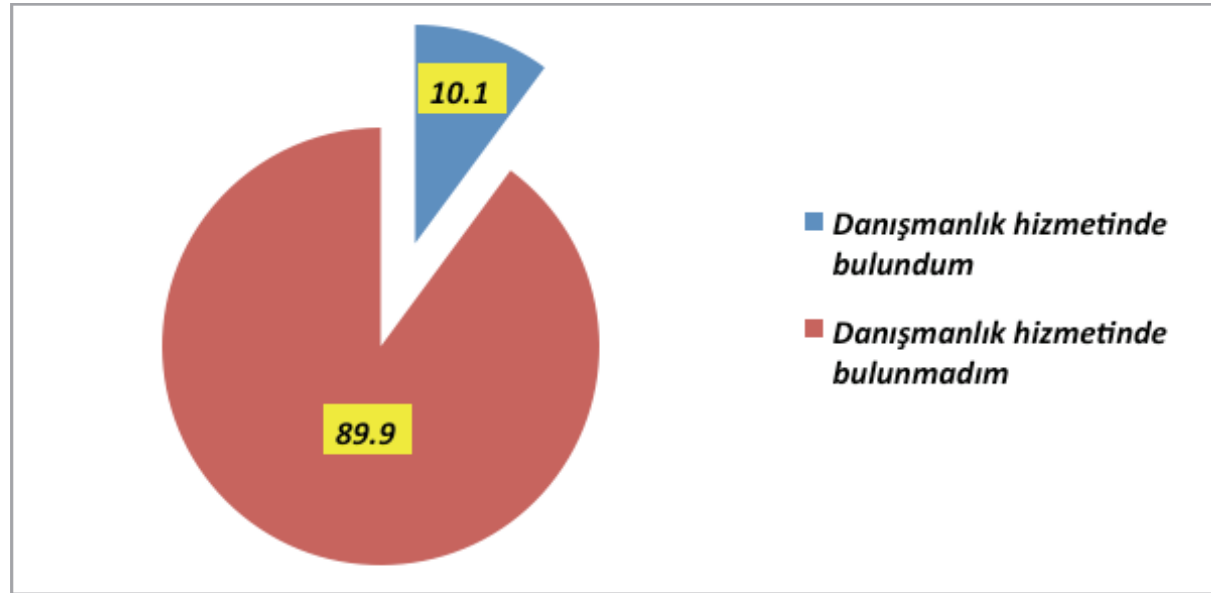
Tablo 12 : Üniversite sanayi işbirliği performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?

	Çok kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok iyi
İşletme sahipleri	70,5	16,4	8,7	2,9	1,4
Akademisyenler	35,4	38,5	22,2	3,5	0,4

(DAKA, 2013)

TRB2 Bölgesinde sanayi-üniversite işbirliğini, işletmelerin akademisyenlerden danışmanlık hizmeti alıp almama durumu üzerinden değerlendirdiğimizde TRB2 Bölgesinde üretim yapan işletmelerin ziraat, veterinerlik, mühendislik-mimarlık, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden toplamda oldukça düşük (% 10,1) bir oranda danışmanlık hizmeti alındığı görülmektedir.

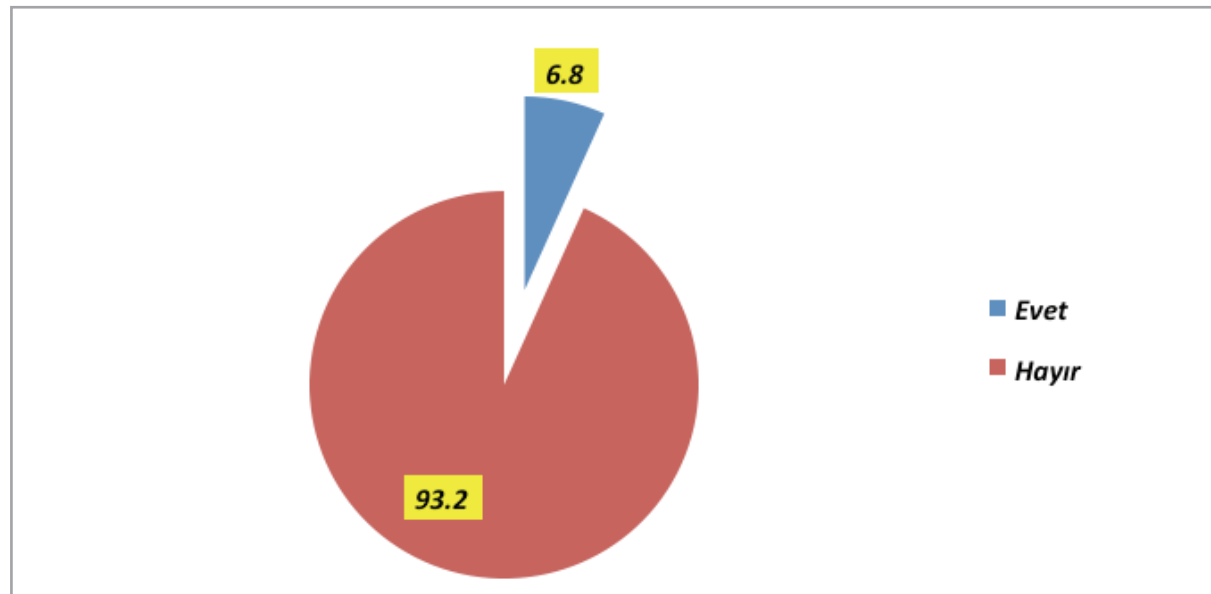
Şekil 27 : Akademisyenlerin işletmelere danışmanlık yapma durumu?

(DAKA, 2013)

TRB2 Bölgesinde sanayi-üniversite işbirliğinin mevcut durumu, bölgede imalat iş kolunda faaliyet gösteren işletmeler üzerinden değerlendirildiğinde görüşmeye katılan işletmelerin % 93,2'i üniversite ile bir diyalog ve işbirliği içine girmediklerini, üniversiteden herhangi bir destek almadıklarını ifade etmektedir (Grafik 28).

Şekil 28 : Faaliyet gösterdiğiniz iş kolunda geçirdiğiniz süre içinde kent üniversitesinden herhangi bir destek aldınız mı? (işletme sahipleri)

(DAKA, 2013)

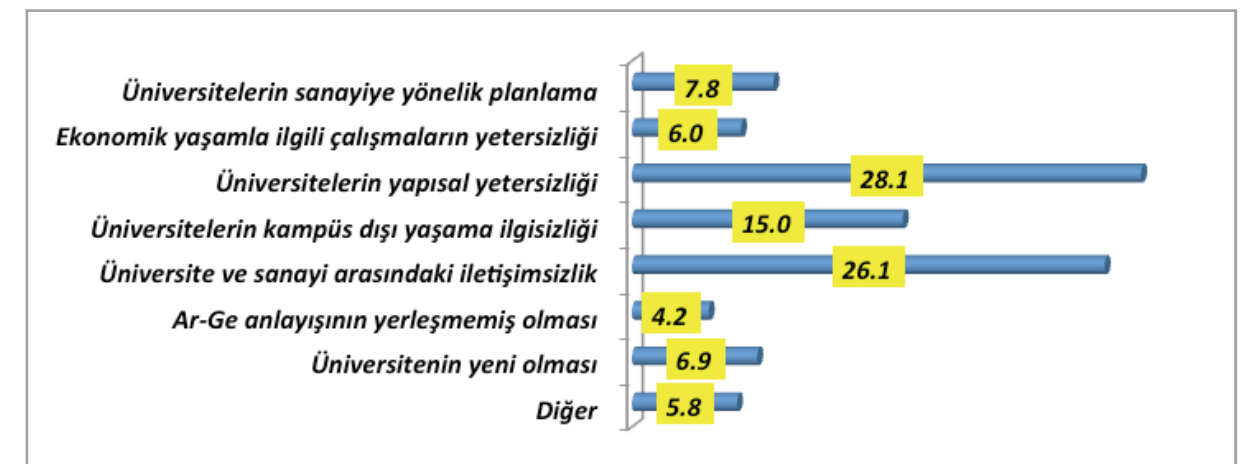
1.2.4. TRB2 Bölgesinde Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Problem Alanları, Potansiyel Alanlar ve Öneriler

Problem Alanları

Yukarıda gösterildiği gibi hem üniversite-sanayi işbirliği performansına yönelik değerlendirmeler hem de akademisyenlerden danışmanlık hizmeti alma oranları ve işletmelerin üniversitelerden yararlanma durumunu yansıtan rakamlar TRB2 Bölgesinde üniversite-sanayi işbirliğinin bir takım problemler barındırdığını göstermektedir.

TRB2 Bölgesinin ekonomik potansiyeli ve işletme profili üniversite sanayi işbirliğinde belirleyici bir parametre oluştururken, diğer taraftan bölgedeki üniversitelerin ekonomik alanla irtibat sağlayacak akademik kadro ve yapısal özellikleri de süreçte çok önemli değişkenleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla sorunun, boyutları ve etki dereceleri değişmekle birlikte hem üniversite hem de iş dünyasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan akademisyenlerin; sorunun üniversite boyutunu gösteren değerlendirmelerine bakıldığında (Tablo 14) hem akademik kadro hem de fiziksel/teknolojik donanım açısından üniversitelerin yapısal yetersizlik durumunun (% 28,1) çok önemli bir neden olduğu görülmektedir. TRB2 Bölgesinin ekonomik başat alanlar açısından tarım ve hayvancılıkla özdeş bir alan olmasına rağmen Yüzüncü Yıl Üniversitesi dışında Ziraat ve Veteriner fakültesinin olmaması bunun en somut karşılığıdır. Yine bununla birlikte TRB2 Bölgesinde Mühendislik-Mimarlık ve İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerinin açık olmasına rağmen yeni kurulduklarından dolayı bölgenin ihtiyaçlarına cevap veren bir akademik donanımına sahip olduklarını söylemek oldukça zor görünmektedir.

Şekil 29 : Üniversite sanayi işbirliğinin yeterli düzeyde olmamasının üniversiteden kaynaklı nedenleri?

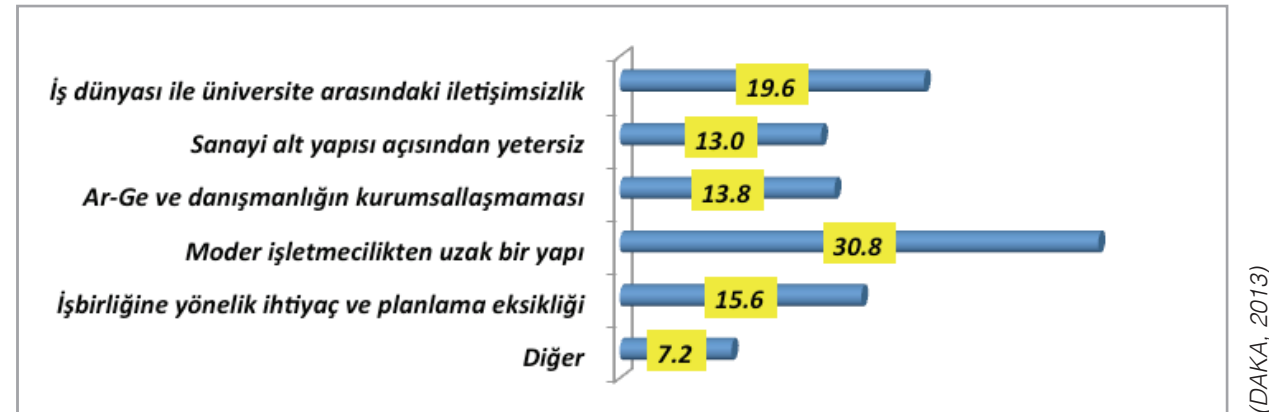

(DAKA, 2013)

Akademisyenlerin değerlendirmelerine göre üniversite ve sanayi arasındaki işbirliğinin zayıf olmasında iki taraf arasında kurul(a)mayan iletişimin önemli bir etken olduğu (% 26,1) görülmektedir. Bununla birlikte TRB2 Bölgesindeki üniversitelerin kent yaşamına, kentin ekonomik tablosuna karşı ilgisizliğinin (% 15,0), üniversitelerin sanayi yönelik orta ve uzun vadeli planlar içeren bir ajandaya sahip olmamaları (% 7,8), bölgedeki üniversitelerin bölgenin ekonomik sorunlarını merkeze alan, ekonomik alanı inceleme nesnesi haline getiren çalışmalarının yetersizliği (% 6,0) gibi faktörlerin de TRB2 Bölgesindeki gevşek ya da zayıf bir özellik gösteren üniversite-sanayi işbirliğinde belirleyici olduğu dile getirilmektedir.

Üniversite-sanayi ilişkisinin mevcut durumunda sanayi blokunun rolüne bakıldığında (Tablo 15) TRB2 Bölgesindeki işletme yapısının çok önemli bir etken olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle istihdam yapısı ve işletme modeli açısından geleneksel tarzda bir ekonomik örgütlenme özelliği gösteren TRB2 Bölgesindeki işletmelerin bilimsel destek ya da üniversite ile işbirliği noktasında modern bir işletme mantığına sahip olmaması en önemli sorun olarak (% 30,8) kabul görmektedir.

Şekil 30 : Üniversite sanayi işbirliğinin yeterli düzeyde olmamasının iş dünyasından kaynaklı nedenleri?

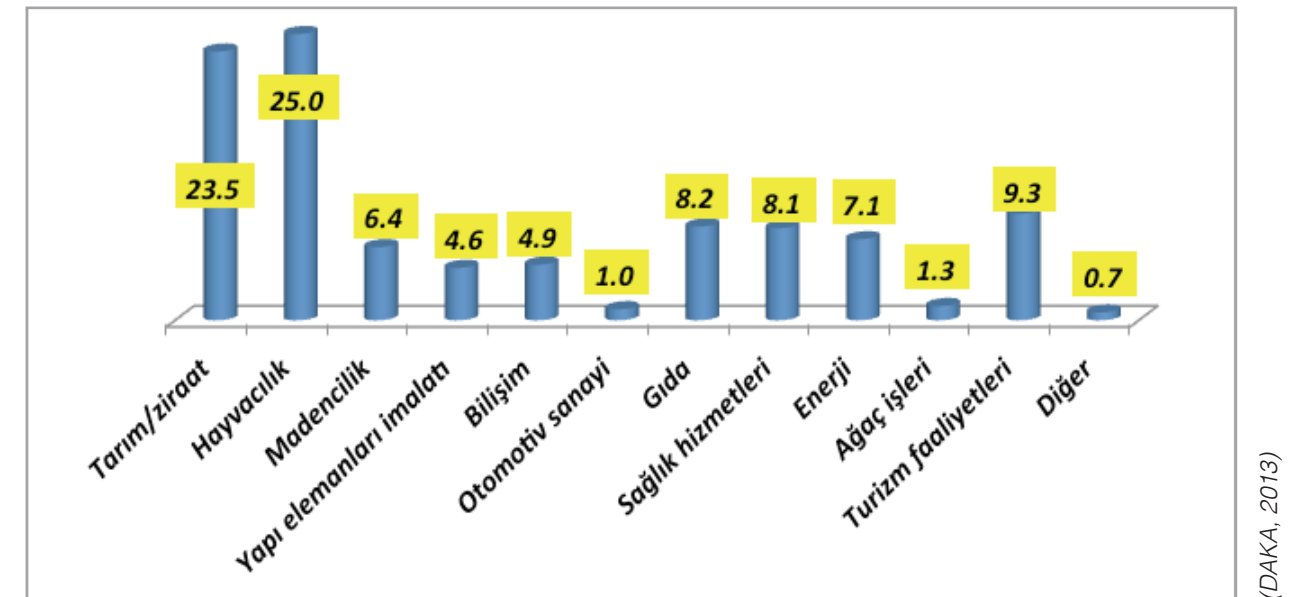
Üniversite ve sanayi arasındaki işbirliğinin zayıf olmasında yapılar arasında tesis edilemeyen iletişimsizliğin göz ardı edilemeyecek önemli bir etken olduğu (% 19,6) görülmektedir. Üniversitenin potansiyelleri ile ortak zeminde bir işbirliğine ihtiyaç duymama ve buna yönelik bir planlamanın yapılmaması da sorunun iş dünyasının yapısal niteliklerinden kaynaklanan önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Bölgenin temel ekonomik dinamikleri arasında yer alan işletmelerin ar-ge ve danışmanlık hizmetleri konusunda kurumsallaşmamış olması, ar-ge ve danışmanlık hizmetlerine ayrılan kaynaklara gereksiz gözüyle bakması (% 13,8) üniversite-sanayi işbirliğini zayıflatan realitelerden birini oluşturmaktadır. Akademisyenlere göre üniversite-sanayi işbirliğinin istenilen düzeye ulaşamamasında bölgedeki ekonomik yapının sanayi altyapı ve özellikleri açısından yetersiz olmasının da (% 13,0) etkili olduğu ifade edilmektedir.

Potansiyel Sektörler

TRB2 Bölgesinde üniversite-sanayi işbirliğinin hem üniversite hem de işletmeler açısından odaklanılması gereken ekonomik ünitelerin tarım ve hayvancılık olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle; bölgenin ekonomik potansiyelleri anlamında üniversite ile işbirliği durumunda artı değer yaratacak sektörlerin tarım ve hayvancılık olduğu hem akademisyenler hem de işletmeciler tarafından ifade edilmektedir.

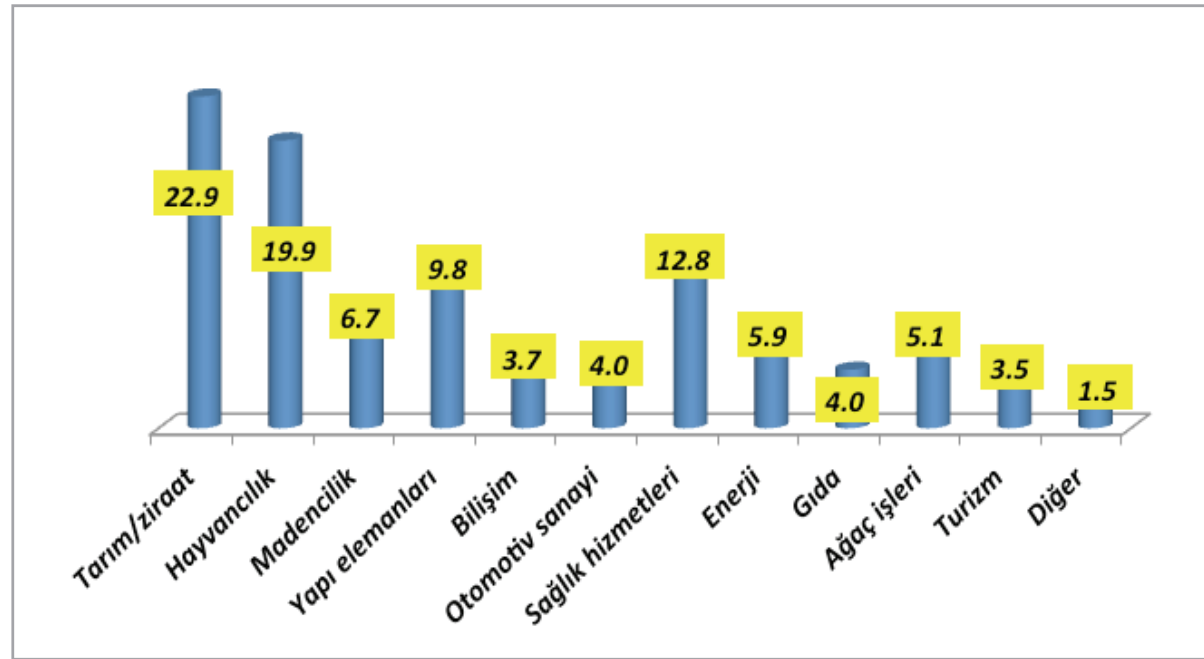
Üniversite penceresinden üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörler listesinde tarım ve hayvancılıktan sonra turizm, gıda, sağlık ve enerji sektörleri görülmektedir. Doğa, tarih ve inanç turizmi açısından görece zengin bir yelpazeye sahip bölgenin turizm noktasında üniversite ile temasında verimli neticeler alınacağı öngörülmektedir. TRB2 Bölgesinin güneş, rüzgar ve su kaynakları açısından zengin olmasının bilimsel desteklerle yeni ve güçlü bir ekonomik kanal oluşturacağı ifade edilmektedir.

Şekil 31: Size göre ilinizde üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek olan sektörler hangileridir? (akademisyen)

İşletmeler açısından üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörler sıralamasında tarım ve hayvancılıktan sonra ise sağlık, yapı elemanları ve madencilik sektörleri görülmektedir. Özellikle 2000 yılı sonrasında özel sağlık sektöründeki gelişmelerin yarattığı katma değer ve istihdam, inşaat sektöründeki gelişmeler ve bölgenin madencilik açısından görece zengin olduğu düşüncesi bölgedeki işletme sahiplerinin sektörler sıralamasını şekillendirdiği söylenebilir.

Şekil 32 : İlinizde üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek olan sektörler nelerdir? (işletme)

(DAKA, 2013)

İşletme sahiplerinin perspektifinden bakıldığında; üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörlerin iller bazında dağılımları ise bakıldığında ise şu değerlendirmeler ön plana çıkmaktadır:

- TRB2 Bölgesinde Bitlis hariç diğer illerde üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörler sıralamasında ilk sırayı tarım sektörü almaktadır. Tarım sektöründeki potansiyeli en yüksek il olarak da Muş ön plana çıkmaktadır.
- Potansiyeli yüksek sektörler sıralamasında ikinci sırayı ise hayvancılık almaktadır. Hayvancılık sektöründeki potansiyeli en yüksek il olarak da Hakkari'nin öne çıktığı görülmektedir.
- Madencilik konusunda Bitlis'in zengin bir potansiyeli barındırdığı ifade edilmektedir.
- Sağlık sektörünün TRB2 Bölgesinde katma değer yaratma potansiyeli yüksek bir ekonomik alan olduğu öngörülmektedir.

Tablo 13 : İlinizde üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek olan sektörler nelerdir?

İşletme Sahiplerine ve Bölge Akademik Personeline göre İl Bazında Üniversite – Sanayi İşbirliğine dönük potansiyeli yüksek olan sektörler									
İŞLETME SAHİPLERİ	Bitlis	Hakkari	Muş	Van	AKADEMİSYENLER	Bitlis	Eren Üniversitesi	Hakkari Üniversitesi	Muş Alparslan Üniversitesi
Tarım/ziraat	13,4	24,5	29,7	22,8	Tarım/ziraat	24,5	26,3	25,4	22,6
Hayvancılık	21,6	30	10,8	18,8	Hayvancılık	26,5	26,3	29,1	23,3
Madencilik	11,3	8,2	3,6	5,8	Madencilik	5,9	10,5	0,0	7,3
Yapı elemanları	10,3	1,8	21,6	8	Yapı elemanları imalatı	0,0	3,5	5,2	5,6
Bilişim	6,2	2,7	1,8	4,3	Bilişim	3,9	7,0	6,0	4,5
Otomotiv sanayi	3,1	0,9	0	7,2	Otomotiv sanayi	2,9	0,0	1,5	0,5
Gıda	1	5,5	1,8	5,4	Gıda	4,9	7,0	11,2	8,5
Sağlık hizmetleri	9,3	10	24,3	10,5	Sağlık hizmetleri	7,8	3,5	9,0	8,5
Enerji	6,2	5,5	0,9	8	Enerji	9,8	14,0	4,5	6,4
Ağaç işleri	14,4	5,5	4,5	1,8	Ağaç işleri	0,0	0,0	3,0	1,2
Turizm	3,1	1,8	0,9	5,4	Turizm faaliyetleri	13,7	1,8	3,7	11,1
Diğer	0	3,6	0	1,8	Diğer	0,0	0,0	1,5	0,7
Toplam	100	100	100	100	Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

(DAKA, 2013)

Akademik dünyadan bakıldığında; üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörlerin iller bazında dağılımına göre;

- TRB2 Bölgesinde hayvancılığın çok önemli bir sektör olduğu görülmektedir.
- TRB2 Bölgesinde tarımın da potansiyeli yüksek bir sektör olduğu kabul edilmektedir.
- Hakkari'nin madencilik konusunda bir potansiyel barındırdığı öngörülmektedir.
- TRB2 Bölgesindeki illerin sağlık sektörü konusunda bir ivme kazanabileceği ifade edilmektedir.
- Bitlis ve Hakkari'nin enerji konusunda sektörel bir büyüme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir.

Öneriler

TRB2 Bölgesinde, akademisyen ve iş dünyası çevrelerine yönelik problem tanımlama, potansiyel alan belirleme çalışmalarının yanında; çevrelerin üniversite-sanayi işbirliğini sağlama mekanizmasına katkı vermesi açısından nelerin yapılması gerektiği tartışılmıştır. Ayrıca, bu işbirliğinin istenilen düzeye de erişebilmesi için akademik personelin hangi iş süreçlerinde danışmanlık hizmetleri vermesi gerektiği bilgileri de edinilmiştir.

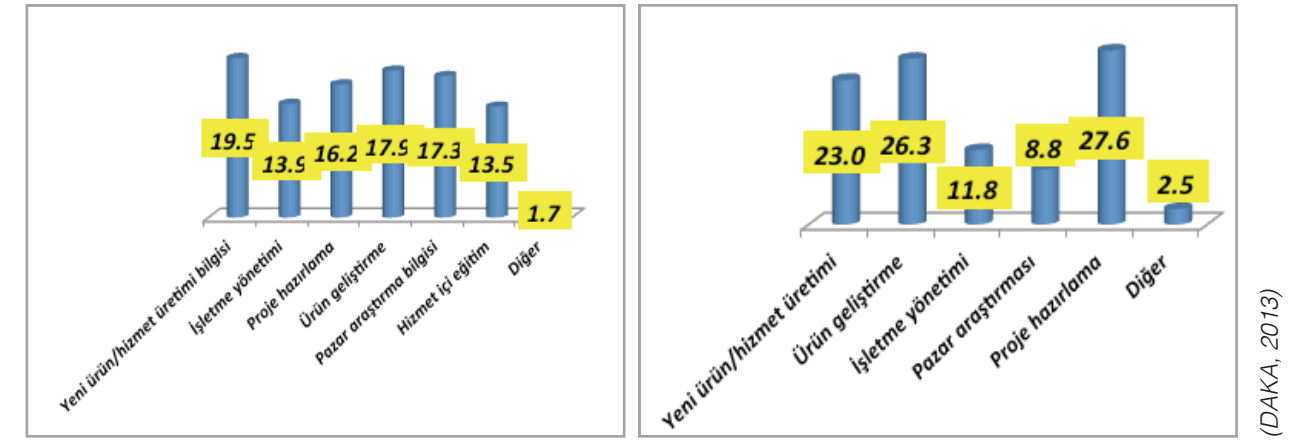
Tablo 14 : Üniversite-Sanayi İşbirliğinin sağlanması için İş Dünyası ve Akademisyen Çevreleri Neler Yapmalıdır? ⁹

A) İş Dünyası Çevresi	Sayı	Yüzde	B) Akademisyen Çevresi	Sayı	Yüzde
İş dünyası üniversite ile etkili bir işbirliği yapmalı	97	26,6	Farkındalık yaratacak eğitimler (seminer, çalıştay gibi) yapmalı	91	21,8
İş dünyası ar-ge ve danışmanlık hizmetlerine kaynak ayırmalı	102	27,9	Üniversite ile sanayi arasında etkili ve süreklilik gösterecek işbirliği zemini oluşturmali	82	19,6
İşletmelere yönelik eğitimler hazırlamalı	30	8,2	Projeler üretmeli	75	17,9
İş dünyası konuyla ilgili projeler geliştirmeli	30	8,2	Danışmanlık hizmeti yaygınlaştırılmalı	29	6,9
İşletmeler işleyiş ve yönetim açısından modernleştirilmeli	50	13,7	Bölgenin ekonomik potansiyeli ile ilgili araştırmalar yapmalı	101	24,2
Bölgeye yatırımlar yapmalı	23	6,3	Uygulama ve pratik imkanları oluşturmali	22	5,3
Diğer	33	9,0	Diğer	18	4,3
Toplam		100,0	Toplam		100,0

(DAKA, 2013)

TRB2 Bölgesinde iş dünyasının üstlenmesi gereken işlevler; Ar-Ge ve danışmanlık hizmetlerine kaynak ayırması(% 27,9), üniversite ile sürdürülebilir bir işbirliği faaliyetlerini yürütmesi(% 26,6), modern işletme türünde faaliyet göstermesi olarak görülmektedir. Bu konu hakkında akademisyenlerin ise yürütmesi gereken faaliyetler; bölgenin ekonomik potansiyeli ile ilgili araştırmalar yapması(24,2), iş dünyasına yönelik farkındalık çalışmaları(seminer, konferans vb.) gerçekleştirmesi(21,8), ulusal ve uluslararası seviyedeki üniversite-sanayi işbirliği destek programlarından yararlanılması için projeler üretmesi(17,9) olarak gözlemlenmiştir.

Şekil 33 : Size göre öğretim üyeleri iş dünyasına en çok hangi alanlarda (iş süreçlerinde) danışmanlık hizmeti vermelidir?(iş dünyası ve akademisyenler)

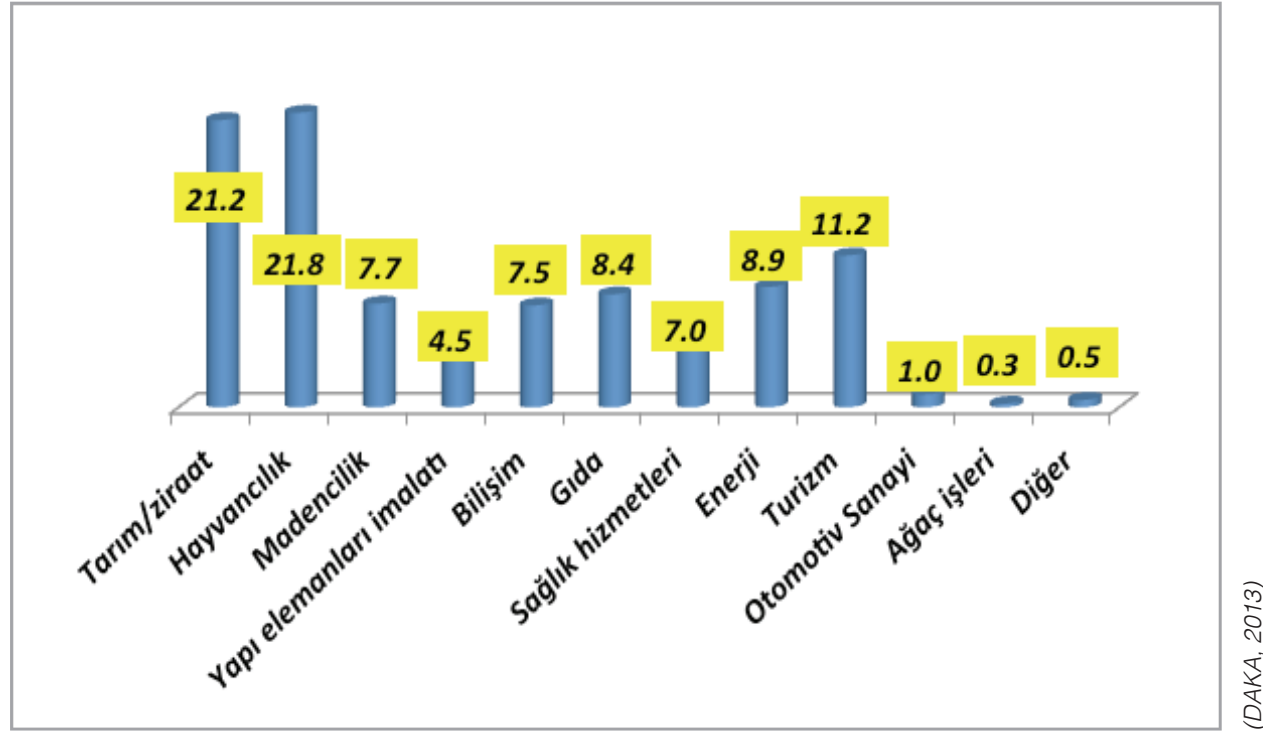
A) İş Dünyası

B) Akademisyenler

Üniversite-sanayi işbirliğinin istenilen seviyeye ulaşabilmesi için akademisyenlerin hangi alanlarda (iş süreçlerinde) destek vermesi gerektiği konularında iş dünyasının vermiş olduğu cevaplar, yeni ürün/hizmet üretimi bilgisi (% 19,5), ürün geliştirme bilgisi (% 17,9), pazar araştırması çalışmaları (% 17,3) alanlarının öne çıktığını göstermiştir. Akademik çevre ise aynı soruya ulusal ve uluslararası ölçekteki üniversite-sanayi işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan destek mekanizmalarından yararlanmak için proje hazırlama faaliyetlerini (% 27,6), yenilik faaliyetlerini kapsayan ürün geliştirme (% 26,3), yeni ürün/hizmet üretimi bilgisi (% 23,0) gibi araştırmalarının üniversite tarafından yürütülmesi gerekliliğini belirtmiştir.

⁹ Üniversite-sanayi işbirliğinin istenilen düzeye ulaşması için iş dünyası, akademisyenler ne yapmalıdır? açık uçlu olarak sorulan soruya birden fazla cevap verilmiştir.

Şekil 34 : YYÜ'nün oluşturduğu teknoloji geliştirme bölgesi (TEKNOKENT) sizce TRB2 Bölgesi'nin üniversite-sanayi işbirliği potansiyelini hangi alanlara taşımalıdır?

Araştırma sonuçları, TRB2 Bölgesi'nin tek üniversite-sanayi işbirliği arayüz merkezinin özellikle iki boyutta etki potansiyelinin yüksek olabileceğini göstermektedir. Bu sonuçlara göre, YYÜ TEKNOKENT'in TRB2 Bölgesi'ndeki genel ekonomik yapıya uyumlu bir şekilde hayvancılık (% 21,8), tarım (% 21,2) alanlarında yenilikçi teknolojileri geliştirmesi beklenmektedir. Bu sayede, Bölgenin geleneksel üretim yapısından katma değeri yüksek bir seviyeye ulaşması kolaylaşacaktır. Ayrıca, Bölgenin turizm potansiyelinin oldukça yüksek olması, turizm hizmetlerinde (% 11,2) kullanılabilir bilişim, teknoloji tabanlı hizmetlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir. TEKNOKENT ile ilgili diğer bir husus ise, Türkiye'nin Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi'nde ihtiyaç duyduğumuz alanlar olarak gösterilen enerji sektörüdür. TRB2 Bölgesi'nin gerek yenilenebilir enerji potansiyeli gerekse maden potansiyeli, Teknokent'in enerji sektörüyle ilgili (% 8,9) çalışmalara yoğunlaşması gerektiğini göstermektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Ekonomik potansiyelleri üretime dönüştürecek, Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmesine katkı sağlayacak, ekonomik ve sosyal kalkınmaya zemin hazırlayacak üniversite-sanayi işbirliğinin TRB2 Bölgesi'ndeki yansımalarına bakıldığında, şu noktalar ön plana çıkmaktadır:

- Hem akademisyenler hem de sanayi sektörü TRB2 Bölgesi'nde üniversite-sanayi işbirliğinin çok yetersiz olduğunu yüksek bir oranda ifade etmektedirler.
- Üniversite-sanayi işbirliğinin arzu edilen seviyeye ulaşamamasında üniversite ve sanayiden kaynaklı yapısal yetersizlikler, iletişim ve işbirliği zayıflığı, geleneksel tarzda işleyen işletme yapısı gibi nedenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır.
- TRB2 Bölgesi'ndeki dört ilde üniversite-sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörler olarak tarım ve hayvancılığın ön plana çıktığı görülmektedir.
- TRB2 Bölgesi'nde üniversite-sanayi işbirliğinin etkili biçimde oluşturulması için yapılması gereken faaliyetler, bölgenin ekonomik yapısına özgü akademik çalışmalarının artması, etkili farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesi, iş dünyasının Ar-Ge ve danışmanlık hizmetlerine kaynak ayırması, işletmelerde modern işletme sisteminin geliştirilmesi olarak görülmektedir.

TRB2 Bölgesi'nde üniversite-sanayi işbirliğinin etkili ve verimli olması için kısa, orta ve uzun vadede yapılacakların planlanması, atılması gereken ilk adımı oluşturmaktadır. TRB2 Bölgesi'nin ekonomik yapısını bütün boyutlarıyla ortaya koyacak, özellikle ihtiyaç ve talepleri içeren bir akademik çalışma bunun ilk zeminini oluşturacaktır. Ar-Ge ve danışmanlık hizmetlerinin modern ekonomik hayatın bir gerekliliği olduğu TRB2 Bölgesi'nde yaygınlaş(tırıl)ması zaruri bir işbirliği olarak ön plana çıkartılmalıdır. Üniversitelerin çok bileşenli akademik yapılar yerine, özellikle de yeni açılan üniversitelerin bölgenin sosyal ve ekonomik potansiyelleriyle ilintili bir derinleşme içine girmesi Bölgedeki üniversite-sanayi ve toplum ilişkisinde çok etkili sonuçlar doğuracaktır.

1.3. TRB2 BÖLGESİ'NDE REKABETÇİLİK VE MARKALAŞMA

Uluslararası Rekabet Kurumu Derneği'nin yayımlamış olduğu İller Arası Rekabet Endeksi, 2009-2010 yıllarında 81 ilin rekabetçilik düzeylerini incelemektedir. Çalışmaya göre, bölgesel rekabet gücü, bölgelerin dış rekabet koşulları içerisinde uluslararası pazarlara yönelik mal ve hizmet üretebilmeleri ve bölge içi yüksek ve sürdürülebilir gelir seviyeleri, istihdam olanakları yaratabilmeleri olarak tanımlanmıştır. Çalışma kapsamında, iller dört farklı endekslerden elde edilen verilerin kümülasyonu yöntemiyle karşılaştırılmıştır. Bu endeksler, beşeri sermaye ve yaşam kalitesi, markalaşma becerisi ve yenilikçilik ticaret becerisi ve üretim potansiyeli, erişilebilirlik endeksleridir. Bu endekslerden markalaşma becerisi ve yenilikçilik alt endeksi çalışmanın kapsamıyla örtüşmektedir.

Tablo 15 : URAK Genel Endeks ve Markalaşma Becerisi Sıralamaları ¹⁰

	Bitlis	Hakkari	Muş	Van
Genel Endeks Sıralaması	73	81	70	57
Markalaşma Becerisi ve Alt Endeks Sıralaması	79	80	71	67

(URAK, 2011)

Uluslararası Rekabet Kurumu Derneği'nin yapmış olduğu endeks çalışmasına göre TRB2 Bölgesi illerinin genel endeks sıralaması ve markalaşma becerisi sıralaması değerlendirilmiştir.

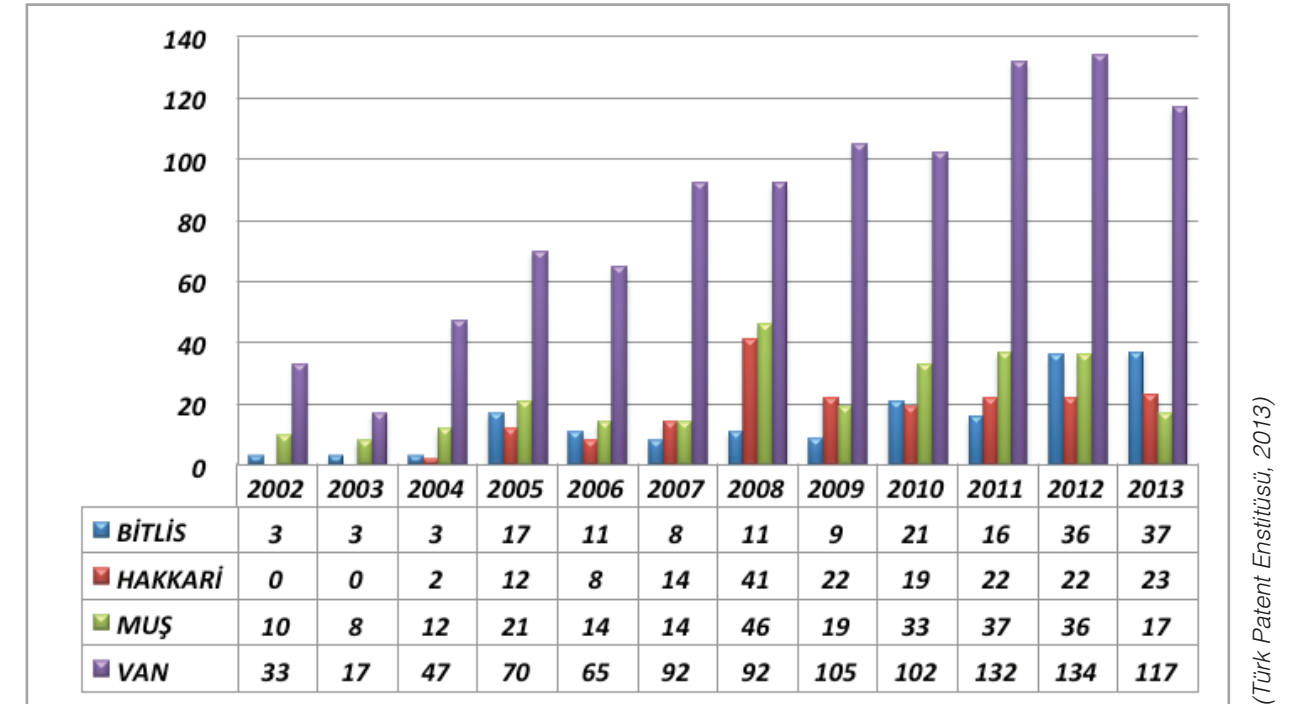
Genel endeks sıralamasına göre; Van ili 57. sırada, Muş ili 70. sırada, Bitlis ili 73. sırada ve Hakkari ili 81. sıradadır. Markalaşma becerisi ve alt endeksinde, Bölge illerinin durumuna dair Uluslararası Rekabet Kurumu Derneği'nin açıklamalarını özetlemek gerekirse, Bölge illeri markalaşma ve yenilikçilikte diğer illerin ilerleme hızlarından daha düşük bir seviyede ilerleme sağlamış olduklarından alt sıraları paylaşmışlardır.

1.3.1 TRB2 Bölgesi'nde Markalaşma

Markalaşma

Türk Patent Enstitüsü'ne göre marka, bir işletmenin mal ve/veya hizmetlerinin bir başka işletmenin mal ve/veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dâhil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayımlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaret olarak tanımlanmaktadır. Markalaşma, bir bölgenin rekabetçiliğini doğrudan ilgilendiren bir süreçtir. Zira, markalaşma, ürünlerin pazarlanabilirliğini artırmakta, kaliteyi desteklemekte, tüketicilerin daha kaliteli bir tüketim sürecine erişmesini sağlamaktadır.

Şekil 35 : TRB2 Bölgesi Marka Başvuru Sayıları

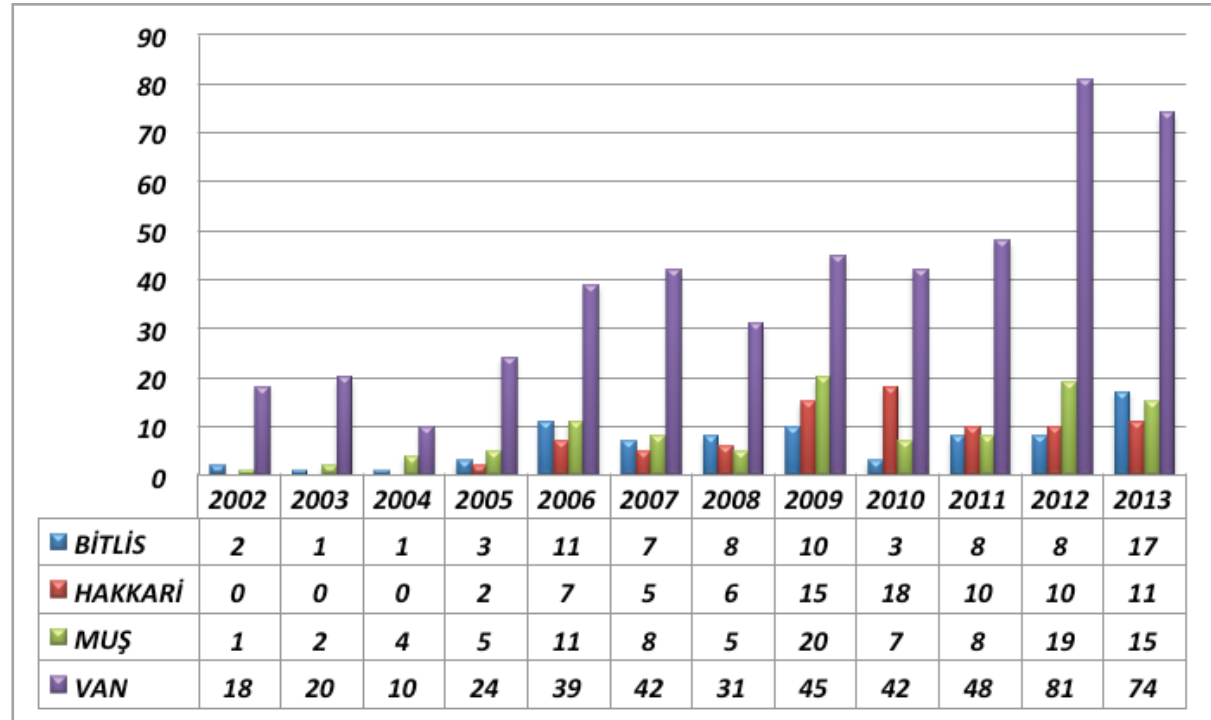

(Türk Patent Enstitüsü, 2013)

TRB2 Bölgesi'nin düşük seviyede olan marka başvuru sayılarına bakıldığında, 2013 yılı sıralamalarına göre Bitlis 37 marka başvurusu ile 70., Hakkari 23 marka başvurusu ile 75., Muş 17 marka başvurusu ile 77., Van ise 117 başvuru ile 48. sıradadır.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için: http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Turkey/Local%20Assets/Documents/turkey_tr_finansalhizmetler_rekabetcilikendeksi_290411.pdf Erişim Tarihi : 08.03.2013

Şekil 36 : TRB2 Bölgesi Marka Tescil Sayıları

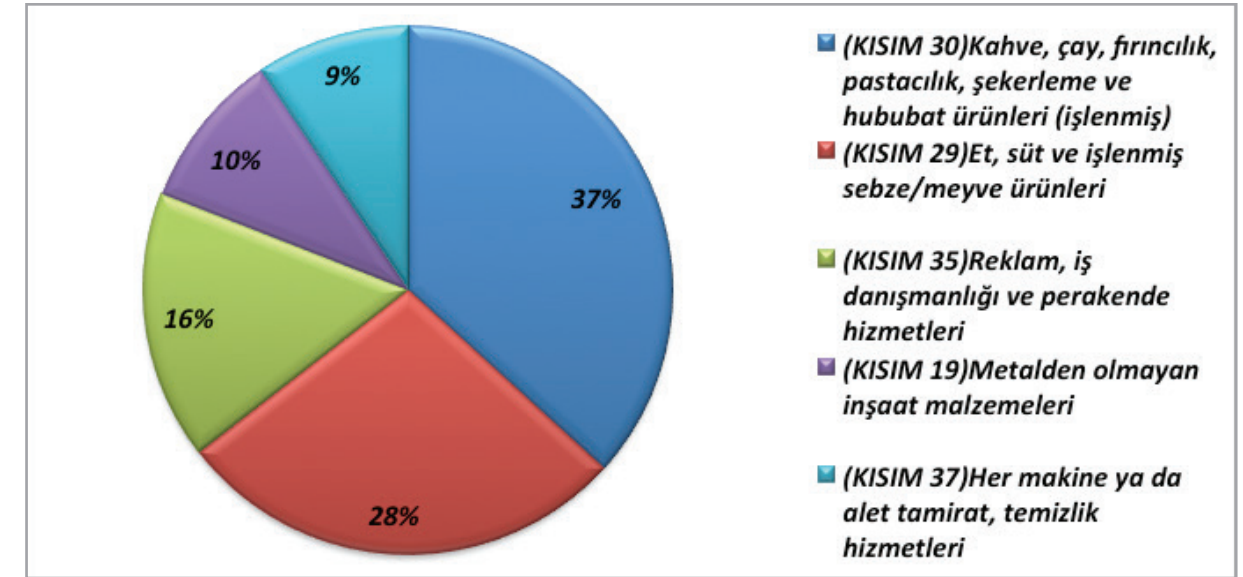

(Türk Patent Enstitüsü, 2013)

Türk Patent Enstitüsü'nden alınan veriler çerçevesinde, 2013 marka tescili sıralamasına göre Bitlis ili 17 marka tescili ile 72., Muş ili 15 tescil ile 74., Hakkari ili 11 tescil ile 77., Van ili 74 tescil ile 52. sırada bulunmaktadır. Marka başvuruları ve tescilleri sıralamalarıyla bir değerlendirme yapmak gerekirse, bölgenin az gelişmiş yapısı, markalaşma kültürünün istenen seviyede olmadığını ortaya koymaktadır.

Her ne kadar markalaşma sıralamalarında TRB2 Bölgesi istenen seviyede olmasa da, mevcut marka tescilinde bulunan ilk 5 sektörün yüzdesel dağılımını Nice sınıflamasına göre açıklamak, Bölgenin rekabetçiliğinin ön plana çıktığı sektörel alanlarını göstermek açısından önemli görülmektedir.

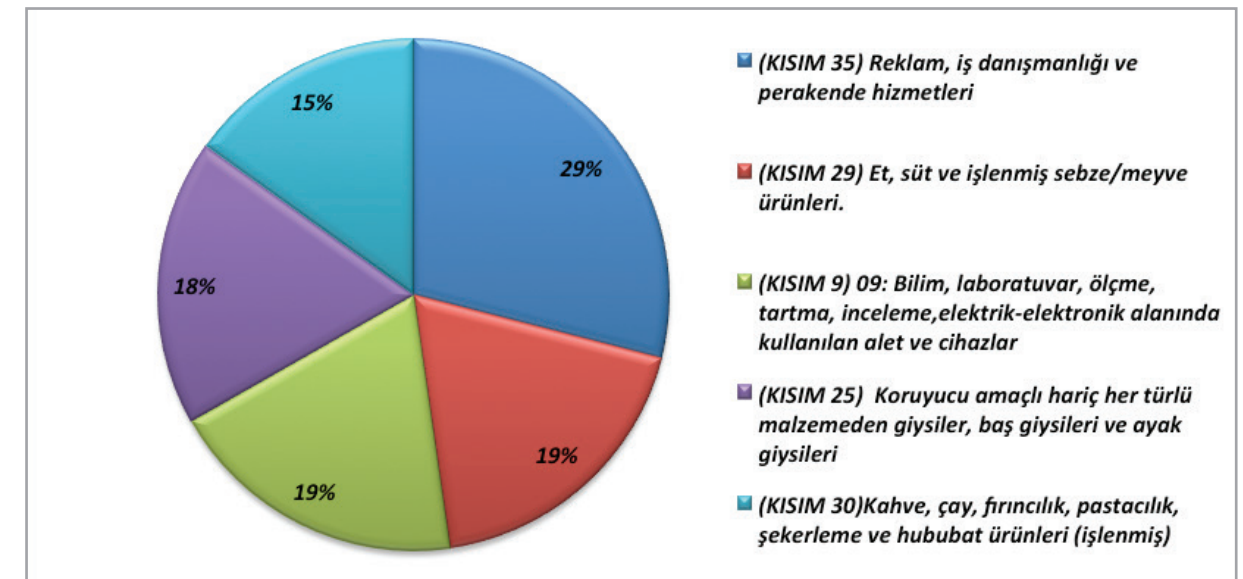
Şekil 37 : TRB2 Bölgesi Marka Tescillerinin Nice Sınıflamasına göre Sektörel Dağılımı (ilk 5 Kısım) ¹¹

(Türk Patent Enstitüsü, 2012)

Grafikten de görüldüğü üzere, TRB2 Bölgesi'nde 2002-2012 verilerinden yararlanılarak oluşturulan analizde genel olarak gıda sektöründeki ürünlerinde; reklam, iş danışmanlığı ve perakende hizmetlerinde; metalden olmayan inşaat sektöründeki malzemelerde ve makine tamirat/temizlik hizmetlerinde olduğu görülmektedir.

Şekil 38 : Türkiye'de Marka Tescillerinin Nice Sınıflamasına göre Sektörel Dağılımı ¹²

(Türk Patent Enstitüsü, 2012)

¹¹ Nice Sınıflamasında kısımlara ilişkin isimlendirmeler, Ajans tarafından Türk Patent Enstitüsü'ne danışılarak yapılmıştır.

¹² NICE Sınıflamasında kısımlara ilişkin isimlendirmeler Ajans tarafından Türk Patent Enstitüsü'ne danışılarak yapılmıştır.

Türkiye genelindeki en fazla markalaşmanın yaşandığı beş sektör, reklam iş danışmanlığı ve perakende hizmetleri, et, süt ve işlenmiş sebze/meyve ürünleri, makine ve cihazların elektro-niğinde kullanılan elemanlar, koruyucu amaçlı olmayan her türlü malzemeden yapılmış iç ve dış giysiler, kahve, çay, fırıncılık, pastacılık, şekerleme ve hububat ürünleri (işlenmiş) olarak görülmektedir.

TRB2 Bölgesi kendi ekosisteminde metalden olmayan inşaat sektöründeki malzemelerde ve makine tamirat/temizlik hizmetlerinde Türkiye değerlerinden farklı olarak kendi bölgesel özel-liğini ortaya koymaktadır.

TRB2 Bölgesi'ndeki iller açısından bir değerlendirme yapılması gerekirse, tüm illerde 2002-2012 yıllarını kapsayan markalaşma değerleri incelendiğinde, kahve, çay, fırıncılık, pastacılık, şekerleme ve hububat ürünleri (işlenmiş), et, süt ve işlenmiş sebze/meyve ürünleri, reklam, iş danışmanlığı ve perakende hizmetleri, metalden olmayan inşaat malzemeleri ilk dört sırayı paylaşmaktadır.

İllerdeki markalaşmaların yerel özellikleri 5. sırada kendisini göstermektedir. Bitlis ilinde TRB2 Bölgesi değerlerinden farklı olarak Nice sınıflamasına göre Kısım 31 olan taze sebze-meyve-ler, zirai ürünler (taze ve işlenmemiş) alt faaliyet alanı markalaşma konusunda öne çıkmakta; Hakkari ilinde NICE sınıflamasına göre Kısım 14 olan mücevherat ve saat; Muş ilinde ise Nice sınıflamasına göre Kısım 7 olan makine ve motorlu aletler alt faaliyeti öne çıkmıştır. Van ilindeki markalaşma eğilimleri ise TRB2 Bölgesi'yle aynı sıralamayı ve sektörel dağılımı içermektedir.

Patent ve Faydalı Model

Türk Patent Enstitüsü'ne göre patent kavramı, sınırlı bir yer ve süre için üçüncü kişiler tara-fından buluşun izinsiz olarak üretilmesini, kullanılmasını veya satılmasını engelleme yoluyla sahibine tanınan tekel hakkı anlamına gelmektedir.

Bu tekel hakkını alabilmek için teknoloji alanında belirli bir sorunun çözümüne ilişkin, teknik özelliği olan fikir ürününü oluşturmak gerekmektedir. Bu fikir ürününe ise buluş denmektedir. Aynı teknik problemin her farklı çözümü farklı bir buluş olarak TPE tarafından kabul edilmektedir.

Faydalı model ise, dünya çapında yeni olan ve sanayiye uygulanabilen buluşların sahiplerine koruma sağlayan bir sınai mülkiyet hakkıdır.

Faydalı model belgesi patentle karşılaştırıldığında hem daha kısa zamanda hem de daha az bir masrafla alınabilmektedir. Faydalı model ile fikri koruma sağlama sürecinin nispeten daha basit ve ucuz olmasının özellikle KOBİ ve araştırma kuruluşlarının buluş yapmalarını ve bunları sa-nayiye uygulamalarını özendireceği hedefiyle uygulanmaya başlanmıştır.

Tablo 16 : Patent Başvurularının Yıllara göre Dağılımı

İLLER	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
BİTLİS	0	0	1	0	1	0	0	1	2
HAKKARİ	0	1	0	0	0	1	0	1	1
MUŞ	0	0	0	0	0	2	0	0	0
VAN	1	1	1	0	0	3	0	0	4
TRB2	1	2	2	0	1	6	0	2	7
TR	960	1099	1844	2268	2588	3250	4087	4543	4527

(Türk Patent Enstitüsü, 2013)

TRB2 Bölgesi'ndeki patent başvuruları durumu incelendiğinde, 2002-2013 yıllarını kapsayan yıllarda Bitlis ilinde 5, Hakkâri ilinde 4, Muş ilinde 2, Van ilinde ise 10 başvuru olmuştur. Pa-tent başvurularının bu kadar düşük seviyede olması, bölgede yenilik üretme ve yeniliğin tesci-line ilişkin alışkanlıkların oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

Toplamda, TRB2 Bölgesi'nde sadece 3 adet patent tescili vardır. Muş ilinde insan ihtiyaçları bölümünde; Van ilinde ise Yüzüncü Yıl Üniversitesi tarafından, IPC sınıflamasında elektrik bö-lümünde 2004 yılında ve fizik bölümünde 2011 yılında patent tescilleri sağlanmıştır.

Patent alınmasından daha uygun maliyetli, ancak koruma süresinin daha az olduğu diğer bir fikri sınai hak olan faydalı model başvurularının durumu ve faydalı model alınan sektörlerin dağılımları ise şu şekildedir:

Tablo 17 : Faydalı Model Başvurularının Yıllara göre Dağılımları

İLLER	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
BİTLİS	0	0	0	0	0	0	0	1	0
HAKKARİ	0	0	0	0	0	0	0	1	0
MUŞ	2	2	0	0	0	1	0	0	1
VAN	0	0	0	1	3	1	0	2	1
TRB2	2	2	0	1	3	2	0	4	2
TR	1884	2423	2968	2942	2842	2994	3175	3725	3454

(Türk Patent Enstitüsü, 2013)

Tescillenmiş faydalı modellere bakıldığında, 2002-2013 yılları kapsamında Bitlis ilinin 1, Muş ilinin 7, Van ilinin 6 faydalı modeli vardır. Hakkari ilinde herhangi bir faydalı model tescili sağlanmamıştır.

Endüstriyel Tasarım

TPE'ye göre endüstriyel tasarım, bir ürünün tümü, bir parçası veya üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme gibi insan duyuları ile algılanan çeşitli unsur ve özelliklerinin oluşturduğu bütün olarak ifade edilmektedir.

Rekabetçilik, bir ürünün pazarlanabilmesi için gerekli olan temadan, yani tasarımın orijinalliğinden ve etkili olmasından geçmektedir. Bu sebeple, TRB2 Bölgesi'nin ticaret ve ürün geliştirmesinin yüksek bir hale gelebilmesi için endüstriyel tasarım tescilleri önemli bir yer kaplamaktadır.

Tablo 18 : Endüstriyel Tasarım Başvurularının Yıllara göre Dağılımı

İLLER	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
BİTLİS	0	0	0	0	0	0	0	0	0
HAKKARİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MUŞ	0	1	0	0	0	0	0	0	0
VAN	0	0	0	0	0	0	3	0	1
TRB2	0	1	0	0	0	0	3	0	1
TR	4925	5510	5984	6093	5927	6567	7525	7864	8216

(Türk Patent Enstitüsü, 2013)

Endüstriyel tasarım başvurularının çok düşük seviyede olmasının sebepleri arasında Bölgede üniversite-sanayi işbirliği alanlarının fiilen olmaması, firmalar arası işbirliği alışkanlıklarının bulunmaması sayılabilir.

TRB2 Bölgesi'nin endüstriyel tasarım tescilleri, 2002-2013 yılları kapsamında incelendiğinde sadece Van (4 tescil) ve Muş (1 tescil) illerinde ilinde bulunmaktadır.

Coğrafi İşaret

Türk Patent Enstitüsü'ne göre coğrafi işaret, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işaretlerdir. Bölgenin meyvesi, sebzesi, madeni gibi ürünlerin diğer yörelerde üretilenlerden farklı ya da diğer yörelere göre ün kazanmış olması, tüketicilerin tercihini kuvvetlendirmede önemli birer tercih sebebi olabilir. Bu anlamda coğrafi işaretler, geleneksel bilginin bir ürün gibi şekillendiği, paketlenildiği, alınıp satıldığı boyutta olup üretim metodu ve coğrafi bölgeyle doğrudan bağlantı kurmaktadır.

Marka gibi bireysel hak tanımayan coğrafi işaret tescili, il bazında hak tanınmasından bölgenin tanınırlığına ve bölgesel rekabet gücüne katkı sağlamaktadır.

Kültür ekonomisi açısından yoğun birikimleri bulunduran bölgemizde hiçbir coğrafi işaret tescili yapılmamıştır. Sadece Van Otlı Peyniri'nin coğrafi işaret başvurusu bulunmaktadır. Endemik yapıda bulunan İnci Kefali, Otlı Peynir, Nordus Koyunu, Hakkari Lalesi, Şemdinli Balı gibi tarımsal ürünler ve Ahlat Taşı gibi imalat sanayiini ilgilendiren mallara ilişkin coğrafi işaret tescilleri sağlanmalıdır. Dört ilin ürün envanterlerinin oluşturulması ve kültürel değerlerin coğrafi işaretlenmesi; TRB2 Bölgesi'nin kültür ekonomisini ön plana çıkartacak adımlardır.

2. GİRİŞİMCİLİK

Girişimcilik, en basit ifadeyle bir kişi, bir takım ya da mevcut bir iş tarafından, tek başına, yeni bir iş kurarak ya da mevcut bir işi genişleterek yeni bir girişim oluşturma teşebbüsü olarak tanımlanmıştır (Global Entrepreneurship Monitor, 2011). Girişimcilik, ekonomik büyüme ve iş oluşturma faaliyetinde çok güçlü bir araç olarak görülmektedir (EU, 2013). Girişimci firmalar yüksek katma değer, yeni iş imkânları ve iktisadi büyüme yaratmak suretiyle ekonomik kalkınma ve istihdam üzerinde etki yaratırlar. Girişimcilik faaliyetlerini destekleyen bölgelerde yeni firmaların doğuşu hızlanmakta, ürün ve hizmet arzında kalite ve farklılaşma sağlanmaktadır, istihdam, vergi geliri gibi bölgenin cazibesini etkileyen temel göstergeler iyileşmektedir. Bugün geline nokta girişimcilik, rekabet ve yenilikçilik odaklı gelişim süreçleriyle geleneksel iş kurma faaliyetlerinden farklılaşmakta, hem eğitim hem de uygulama süreçleri kapsamında yeniden tanımlanmaktadır. Faaliyete geçilen sektör ya da alanda ürün, üretim yapısı ve teknolojisi, dağıtım aşamaları, müşteri değer süreçleri ya da karşıladığı ihtiyaç bakımından herhangi bir fark yaratmayan yeni yapılar, girişimciliğin sadece bir basamağını oluşturan iş kurma faaliyetleri olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık, rekabet ve yenilikçilik ve rekabetçilik odaklı girişimcilik farklılık ve/veya yenilik içeren bir değer yaratım süreci olarak kabul edilmelidir.

Bu açıdan bakıldığında, değer yaratımı sadece ekonomik olarak değil, sosyal ve toplumsal olarak da fayda üretmeyi kapsamaktadır. Toplumda kamu ve özel sektör tarafından henüz çözüm üretilmemiş sorunların, sonucunda ekonomik kazanç gözetilmeden, sürdürülebilir sistemler kurularak girişimciler tarafından yeni ürünler/hizmetler ile çözülerek ortadan kaldırılmasına yaygın olarak rastlanmaktadır. Toplumsal sorunlara sürdürülebilir yapılar kurarak çözüm yaratan ve karşılığında ekonomik kazanç hedeflemeyen kişilere “Sosyal Girişimci” denmektedir (Denizalp, 2009) (UNDP, İstanbul Uluslararası Özel Sektör ve Kalkınma Merkezi, 2013).

Bunun yanında, değer yaratımı maaş karşılığında çalışan profesyonellerin iş süreçlerinde de sağlanabilmektedir. Girişimleri ile herhangi bir finansal risk almayan, bunun karşılığında kariyer riski alan, yeni bir yapı kurmak yerine mevcut yapıyı geliştirmek odağıyla çalışan ve sonucunda ürün, üretim sistemi, dağıtım kanalları, tedarik süreci vb. işletme fonksiyonlarında yeni faydalar üreten kişilere ise “İç Girişimci” denilmektedir (Meltem Onay, 2010).

Girişimciliğin bir kültür olarak doğru bir şekilde algılanması ve toplum hayatının her kademesine sirayet etmesi için bireylere erken yaştan itibaren girişimcilik öğretilerinin aktarıldığı çocuk ve genç girişimciliği, kadınların hem sosyal hem de ekonomik hayata katılımının artırılması için de kadın girişimciliği programları geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Benzer çalışmalar TRB2 Bölgesi’nde ilki Hakkari ili Merkez ve Yüksekova ilçelerinde olmak üzere “Kalkınmaya Çocuk Gözüyle Bakış” konferansları aracılığıyla başlatılmış ve bölgenin diğer illerinde de uygulanmasına karar verilmiştir. Bu çalışmalar aynı zamanda ülkemizde de ilk defa uygulanmaktadır.

Bu arama konferansları ile genel olarak ilköğretim öğrencilerinin, şehrin ve yaşadıkları ilçenin hemen hemen tüm sorunlarını yetişkinler gibi yakından hissettikleri ve Bölgedeki gelişmelerden olumlu etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çocuklar ayrıca belediyeçilik, çevre, okul hayatı ve eğitim sistemi, sosyal hayat, gelişim süreçleri, teknoloji ve aile içi iletişim konularına kadar birçok noktada sorun tespit etmişler ve uygulamaya yakın bir şekilde kendilerinin de rol alacağı çözüm mekanizmaları önermişlerdir. Alınan bu olumlu sonuçlar, TRB2 Bölgesi gibi diğer genç nüfusu yüksek bölgeler için de örnek teşkil etmekte ve değerli görülmektedir.

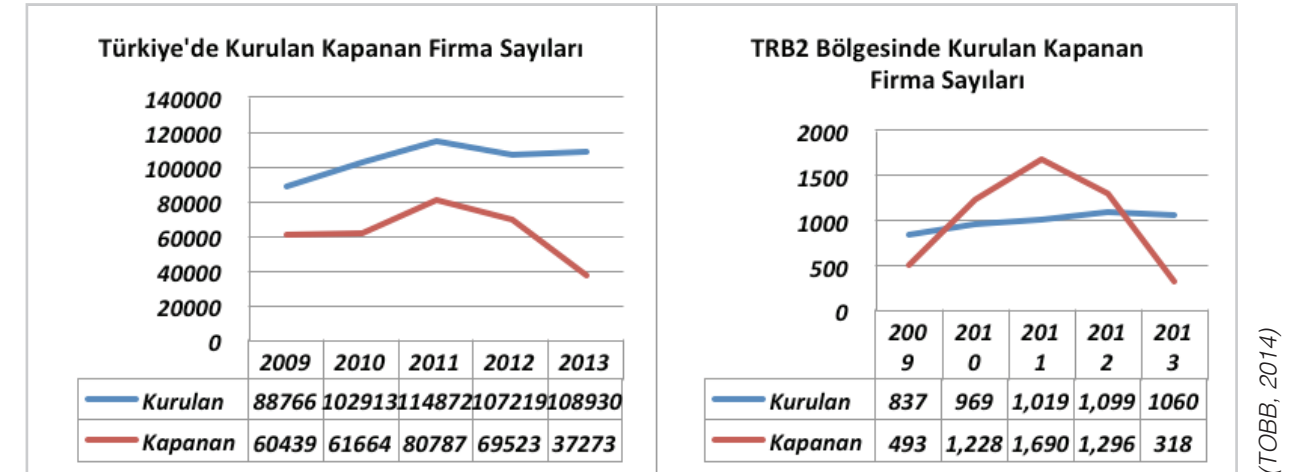
Bilindiği üzere, ekonomilerde ticari girişimciliğin yaygınlaşması ve toplum bireylerinin girişimci düşünce sistemine bağlı şekilde yetiştirilmeleri süreci ile sosyal ve iç girişimciliğin ortaya çıkması hızlanmaktadır.

Bu bölümde, TRB2 Bölgesi’nin kurulan/kapanan şirket sayıları, iş kayıtlarına göre girişim sayıları incelenip girişimciliğin bir basamağı olan iş kurma faaliyetleri hakkında bölgesel ve sektörel değerlendirmelerde bulunulmuştur. İŞGEM ve diğer finansal ve teknik destek mekanizmalarının durumu da bu çerçevede incelenmiştir.

2.1. Kurulan/Kapanan Şirket Sayılarına göre TRB2 Bölgesi

Kurulan/kapanan firma istatistikleri; bir bölgedeki Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’ne kayıt yapan ve resen ya da farklı şekillerde Ticaret Sicili Gazetesi’nden silinen ticari işletmeleri kapsayan, 2009 yılından itibaren Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından aylık yayımlanan verilerdir. Girişimcilik yeni bir işletme kurarak içinde en genel şekilde yeni ürün, hizmet, süreç veya pazarlar geliştirerek ekonomik değer üretme eylemi olarak tanımlandığı için kurulan/kapanan şirket istatistikleri yeni bir işletme kurulumunu ve ekonomik değer üretimini göstermesi bakımından TRB2 Bölgesi’nin “ölçülebilir” girişimcilik kapasitesini tahlil etmede önemli bir araçtır.

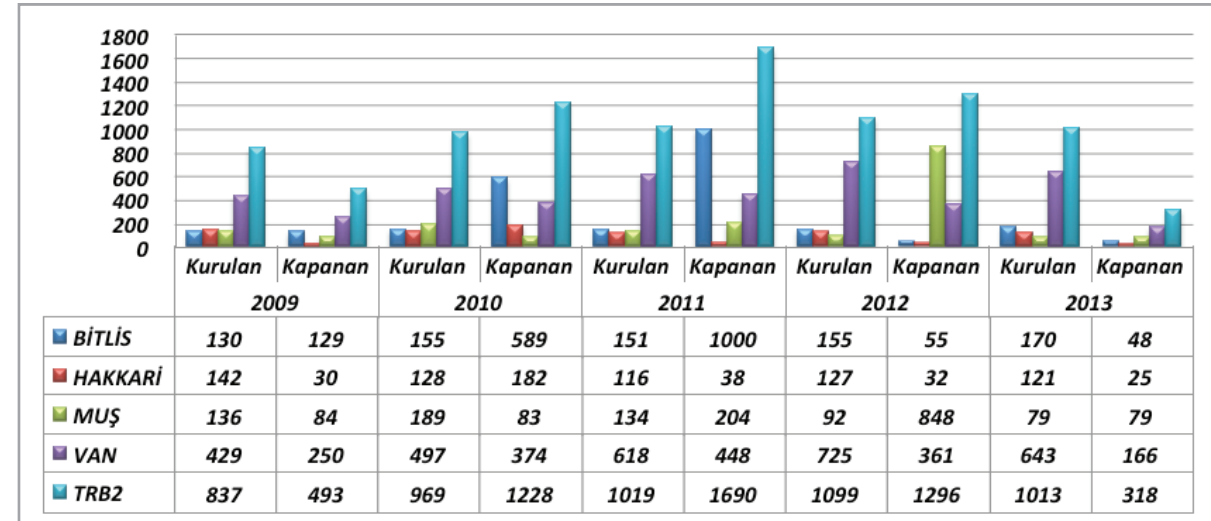
Şekil 39 : Türkiye ve TRB2 Bölgesi’nde Kurulan-Kapanan Firma Sayıları

Türkiye’de 2009-2013 yılları arasında toplamda kurulan firmaların sayısı % 22 oranında artarken, TRB2 Bölgesi genelinde % 27 oranında artmıştır. Kurulan firma sayısındaki en fazla artış, Van (%69) ve Bitlis’te (%19) gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, Hakkâri ve Muş’ta kurulan firma sayısında sırasıyla %11 ve % 32 oranında bir azalma görülmüştür.

2009-2013 yılları arasında kapanan şirket sayısında ise Türkiye genelinde % 38, TRB2 Bölgesinde %35 oranında bir azalma görülmüştür.

Şekil 40 : ¹⁴Kurulan / ¹⁵Kapanan Şirket, Ticari İşletme, Kooperatif İstatistikleri

(TOBB, 2014)

2009-2013 yıllarının kurulan-kapanan firma istatistikleri, kümülatif olarak, Türkiye’de kurulan her 100 firmaya karşılık yaklaşık 65 firma kapanırken, TRB2 Bölgesi’nde yaklaşık 101 firma kapandığını göstermektedir. Bitlis ilinde kurulan her 100 firmaya karşı 239 firma kapanırken, Hakkâri ilinde 48, Muş ilinde 206, Van ilinde ise 54 firma kapanmaktadır.

Söz konusu dönemde TRB2 Bölgesinde kayıtlı firma sayısındaki azalmanın önemli bir nedeni 2010 -2012 döneminde Bitlis ve Muş’ta firma sayısındaki net azalmadır. Ticaret ve sanayi odalarıyla yapılan görüşmeler, bu iki ilin firma sayısındaki net düşüşün nedeninin, rutin firma sicil güncellemelerinde yanıt alınamayan firmalar ile işlem başvurusu olmayan askıdaki gerçek kişi ticari işletmelerin sicil kayıtlarının re’sen silinmesi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, 2011 yılında gelen sicil affından sonra, kaydı bulunan, ancak pasif durumda olan işletmelerin kayıtlarını sildirme yoluna gitmelerinin etkili olabileceği de bu görüşmelerde belirtilmiştir.

Mevcut durum analizinin hazırlanması sürecinde gerçekleştirilen çalıştaylar da Bölgede açılan firmaların neden Türkiye ortalamasına göre daha hızlı kapandığına açıklık getirmiştir. Söz konusu çalıştaylarda, müşteri değer algısı, pazar araştırması gibi ekonomik yaşam süresini artıran çalışmalar yapma alışkanlıklarının yeterince kazanılmamış olması, girişimcilik mekanizmalarının etkin bir şekilde kullanılamaması ve üniversite ve firmalar arası işbirliği oluşturma farkındalıklarının gereken seviyede olmamasının firmaların kapanmasında etkili olduğu belirtilmiştir.

¹⁴Kurulan: Anılan iller, bölge ve ülkede kurulan şirket, kooperatif ve gerçek kişi ticari işletmeler, kurulan işletmeler sıfatını almıştır.

¹⁵ Kapanan: Tasfiye edilen şirket ve kooperatiflerle kapanan şirket, kooperatif ve gerçek kişi ticari işletmeleri birleştirilmiş, kapanan işletmeler sıfatını almışlardır.

Tablo 19 : İl Bazında Yıllara göre Kurulan, Tasfiye, Kapanan Firma İstatistikleri

YIL	İL ADI	Yıllara göre Kurulan, Tasfiye, Kapanan Firma İstatistikleri										
		KURULAN				TASFİYE			KAPANAN			
		ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.	Toplam	ŞİRKET	KOOP.	Toplam	ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.	Toplam
2013	BİTLİS	72	4	94	170	12	3	15	9	2	37	48
	HAKKARİ	38	1	82	121	0	0	0	1	0	24	25
	MUŞ	77	10	39	126	8	34	42	12	42	25	79
	VAN	284	7	352	643	61	32	93	34	12	120	166
	TRB2	471	22	567	1.060	81	69	150	56	56	206	318
2012	BİTLİS	51	1	103	155	11	4	15	6	2	32	40
	HAKKARİ	61	3	63	127	0	1	1	2	5	24	31
	MUŞ	54	21	17	92	20	41	61	20	29	738	787
	VAN	315	9	401	725	30	21	51	38	7	265	310
	TRB2	481	34	584	1099	61	67	128	66	43	1059	1168
2011	BİTLİS	93	5	53	151	11	3	14	11	3	972	986
	HAKKARİ	56	2	58	116	4	4	8	2	2	26	30
	MUŞ	99	20	15	134	48	50	98	6	5	95	106
	VAN	275	13	330	618	96	25	121	38	15	274	327
	TRB2	523	40	456	1019	159	82	241	57	25	1.367	1449
2010	BİTLİS	86	24	45	155	14	1	15	8	4	562	574
	HAKKARİ	46	5	77	128	5	4	9	1	1	171	173
	MUŞ	87	71	31	189	12	31	43	2	1	37	40
	VAN	266	29	202	497	56	24	80	35	15	244	294
	TRB2	485	129	355	969	87	60	147	46	21	1.014	1.081
2009	BİTLİS	71	7	52	130	11	3	14	4	0	111	115
	HAKKARİ	58	2	82	142	1	0	1	3	0	26	29
	MUŞ	61	45	30	136	9	10	19	2	3	60	65
	VAN	219	26	184	429	44	16	60	18	16	156	190
	TRB2	409	80	348	837	65	29	94	27	19	353	399

(TOBB, 2014)

2.2. İş Girişim Sayılarına göre TRB2 Bölgesi

Girişim, girişimcilerin ticari faaliyetlerini gerçekleştirmek için kurdukları iktisadi birimlere verilen isimdir. Başka bir ifadeyle, belli bir unvanı, bir yeri, belirli bir sermayesi ve belirli bir organizasyonu olan ekonomik birim olarak tanımlanmaktadır.

Aşağıdaki tabloda, TRB2 Bölgesinde kurulmuş girişimlerin sektörlerine göre ve il bazında dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 20 : İş Kayıtlarına göre Girişim Sayıları

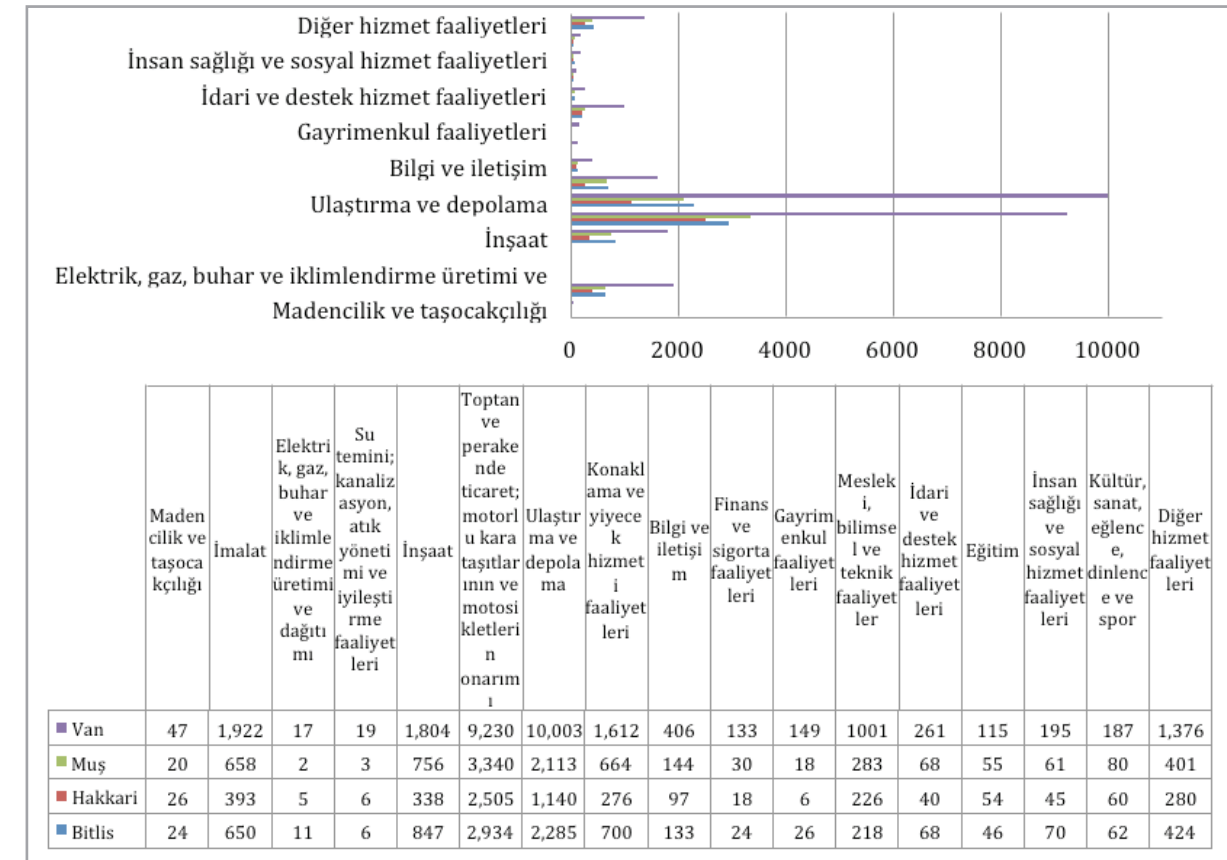
BÖLGE ADI	Bitlis	Hakkari	Muş	Van	TRB2	Türkiye
Madencilik ve taş ocaklığı	24	26	20	47	117	7.324
İmalat	650	393	658	1.922	3.623	426.785
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	11	5	2	17	35	4.578
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	6	6	3	19	34	3.612
İnşaat	847	338	756	1.804	3.745	253.747
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	2.934	2.505	3.340	9.230	18.009	1.241.728
Ulaştırma ve depolama	2.285	1.140	2.113	10.003	15.541	561.113
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	700	276	664	1.612	3.252	305.526
Bilgi ve iletişim	133	97	144	406	780	40.790
Finans ve sigorta faaliyetleri	24	18	30	133	205	25.964
Gayrimenkul faaliyetleri	26	6	18	149	199	51.399
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	218	226	283	1.001	1.728	192.896
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	68	40	68	261	437	48.825
Eğitim	46	54	55	115	270	28.821
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	70	45	61	195	371	42.838
Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor	62	60	80	187	389	34.458
Diğer hizmet faaliyetleri	424	280	401	1.376	2.481	228.748
Toplam	8.578	5.570	8.743	28.600	51.491	3.529.541

(TÜİK, 2013)

İş kayıtlarına göre girişim sayıları incelendiğinde Türkiye’de en fazla toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı, ulaştırma ve depolama, imalat sanayi, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ve inşaat alt sektörlerinde girişimlerde bulunulduğu görülmüştür.

TRB2 Bölgesi’nde ise en fazla ulaştırma ve depolama, toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı, imalat sanayi, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ve inşaat faaliyetlerinde girişimlerde bulunulmuştur. Türkiye-TRB2 girişim sayıları karşılaştırıldığında, sektörel bazda paralellikten söz edilmesi uygundur.

Şekil 41 : İl Bazında İş Girişim Sayılarının Sektörel Dağılımları

(TÜİK, 2014)

Bitlis, Hakkari, Muş ve Van illerinde en fazla girişim ulaştırma ve depolama, toptan ve perakende ticaret, imalat, konaklama ve yiyecek hizmetleri ve diğer hizmet faaliyetleri alanlarında gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de Cazibe Merkezleri Programı kapsamında 12 ilden biri olan Van ilinde gerek ticari gerekse coğrafi özellikleri sebebiyle bölgesel temsilciliklerin/distribütörlüklerin bulunması, ulaştırma ve depolama, konaklama ve yiyecek hizmetleri ve tabiatıyla toptan ve perakendecilik gibi alt sektörlerde girişimleri artırmaktadır.

2.3. TRB2 Bölgesindeki İş Geliştirme Merkezleri

(İŞGEM) ve Girişimcilik Merkezleri

Girişimciliği özendirmek, potansiyel girişimcilerin iş kurmalarını ve geliştirmelerini sağlamak için çeşitli destek mekanizmaları mevcuttur. Bu destek mekanizmalarından birini İş Geliştirme Merkezleri oluşturmaktadır. İŞGEMLER, KOBİ'lere işletme geliştirme koçluğu, destek ağlarına ulaşım, finans kaynaklarına erişim imkânı, uygun koşullarda işyeri mekânı, ortak ofis ekipmanı ve ofis hizmetleri sunmak amacıyla oluşturulan merkezlerdir.

İŞGEM proje partnerleri, Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, KOSGEB, Dünya Bankası ile proje yürütücü yerel sivil toplum kuruluşudur.

Tablo 21 : TRB2 Bölgesi İŞGEM Kuruluşları

İŞGEM	Faaliyet Durumu	Firma Sayısı	İstihdam Sayısı
Van İŞGEM	Faaliyette	29	270
Bitlis İŞGEM	Kuruluş Aşamasında	-	-
MUŞ İŞGEM	Kurulmadı	-	-
Hakkari İŞGEM	Kurulmadı	-	-

(Van İŞgem, 2013)

TRB2 Bölgesinde sadece Van ilinde İş Geliştirme Merkezi bulunmaktadır. Van İŞGEM, Van Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (VANSİAD) 2004 yılında yaptığı başvuru neticesinde kurulmuş, 2013 yılında İŞGEM'de 29 firma ve 270 kişilik istihdam yaratılmıştır.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan "Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı" kapsamında destek alan "Van İŞGEM Büyüyor" adlı projeye İŞGEM'de bulunan firma sayısının 60'a, İŞGEM'deki istihdam sayısının da 600'e çıkarılması hedeflenmektedir.

Tablo 22 : Van İŞGEM'de Yoğunlaşılan Sektörler

Van İŞGEM	En çok istihdamın olduğu sektörler	Firmaların en fazla faaliyet gösterdiği sektörler
1)	Tekstil	Gıda
2)	Mobilya	Metal
3)	Metal	Tekstil
4)	Gıda	Mobilya
5)	Kağıt	Kağıt

(Van İŞgem, 2013)

Van İŞGEM'deki yoğunlaşılan sektörler, firma sayısı ve istihdam sayısı üzerinden incelenmiştir. İŞGEM'de en fazla gıda sektöründe işletmeler kurulmuşken, istihdamın en yoğun yaşandığı sektör tekstil sektörüdür. Bu durum, pazar rekabet seviyesi yüksek olan sektörlerde girişim sayısının istihdama olan katkısının görece olarak daha az, pazar rekabet seviyesi düşük olan sektörlerde de girişim sayılarının düşük olmasına rağmen istihdama olan katkılarının yoğun olduğunu göstermektedir.

Van ilinde yeni bir gelişme olarak belirtilmesi gereken husus, 2013 yılının sonunda faaliyeti geçmesi planlanan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde kuluçka merkezinin de yer alacağı bilgisidir. Böylelikle, üniversite-sanayi işbirliği konusunda bir model olarak görülen Teknopark, genç girişimciliğin ve Ar-Ge ve yeniliğe dönük girişimciliğin gelişmesine taban teşkil etmektedir.

Bitlis ilinde ise İŞGEM kurulması için başvuru 2012 yılında yapılmıştır. Projenin hedefleri arasında teknolojik altyapıya dönük, 70 firma kapasiteli bir iş geliştirme merkezi oluşturulması söz konusudur. Bu merkez içinde, Bitlis KOSGEB Hizmet Birimi'nin ve Çıraklık Eğitim Merkezi'nin hayata geçirilmesi diğer hedefler arasındadır.

Bitlis ilinde kurulacak olan İŞGEM'in yanında, Bitlis Eren Üniversitesi bünyesinde Kadın ve Genç Girişimcileri Destekleme Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi (BEKGEM), TRB2 Bölgesi'ndeki üniversiteler bünyesinde kurulmuş ilk ve tek girişimcilik araştırma ve uygulama merkezi olması açısından önemli görülmektedir. Kadın ve genç girişimcilerin ekonomik hayata girişini kolaylaştırmak için eğitim ve araştırma faaliyetleri yürütmeyi amaçlayan BEKGEM, bunun yanında işverenler ile kadın ve genç işgücü arasında koordinatörlük faaliyetlerini yürütmeyi de hedeflemektedir. 2010 yılında kurulmuş olan bu merkezin şu ana kadar kadın sorunlarına yönelik çalışmalara odaklanması, Bölgede sosyal alanlara yönelik yapılan araştırma sayısını artırması açısından pozitif bir olgu olarak görülmektedir. Ancak, girişimcilik olgusuyla ilgili düzenleneceği faaliyetlerle öne çıkması beklenmektedir. Aksi takdirde, araştırma merkezinin Bölgedeki bu tür yeni açılacak araştırma merkezlerine yönelik negatif örnek olma ihtimali vardır.

Muş ilinde ise Muş Alparslan Üniversitesi'yle KOSGEB arasında imzalanan "Ar-Ge ve İnovasyon Protokolü" ¹⁶ ile kurulması hedeflenen Teknoloji Geliştirme Merkezi'nin kapsamında kuluçka merkezinin de oluşturulması hedeflenmektedir. Ayrıca, bu protokol çerçevesinde akademik programlarda uygulamalı girişimcilik eğitimlerinin seçmeli/zorunlu ders haline getirilmesi, iş planı eğitimlerinin verilmesi yerel düzeyde farkındalığın artırılması açısından önemli görülmektedir.

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için: http://www.alparslan.edu.tr/_haberler/haberDetail.aspx?hID=875 Erişim Tarihi:23.04.2013

Ayrıca, yapılan odak grup görüşmelerinde TRB2 Bölge üniversitelerinde iş kuluçka merkezlerinin yanında girişimcilerin iş kurma ile faaliyetlerini yaygınlaştırma arasındaki zaman aralığını kısaltmayı ve doğru iş modelleriyle bir an önce sektörel anlamda büyümesini gerçekleştirecek bir destek mekanizmasına erişmesini sağlamayı amaçlayan İş Hızlandırıcı Merkezleri'nin (Business Accelerator) oluşturulma çalışmaları gözlemlenmemiştir.

İŞGEM, BEKGEM, TEKMER gibi oluşumların yanında, il bazında ticaret ve sanayi odaları kapsamında yeni oluşturulan Genç Girişimciler, Kadın Girişimciler Kurulları; konferans, çalıştaylar gibi tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerini düzenleyecek potansiyele sahip olduğundan bölgede girişimcilik kültürünün geliştirilmesi için olumlu adımlar olarak görülmektedir.

2.4. Melek Yatırımcı/Risk ve Girişim Sermayesi Araçları

Girişimlerin ve girişimcilerin desteklenmesi amacıyla dünyada ve ülkemizde kullanılan belli finansal destek mekanizmaları mevcuttur. Bu destek mekanizmalarının bankacılık sistemindeki finansal desteklerden en temel farkı, bankacılık sistemi bilanço, ipotek gibi geçmiş değerlere göre finansal destekler sağlarken bireysel katılım yatırımcısı (melek yatırımcı), girişim sermayesi gibi sistemler, iyi iş fikirleri ve yaratıcı, yenilikçi proje gibi gelecek değerlere finansal destekler sağlamaktadır. Bu kapsamda, melek yatırımcı, henüz yolun başında olan bir iş fırsatına yatırım yapan, işletmelerin büyümeleri veya gelişmeleri için sermaye sağlayan kişi olarak tanımlanmaktadır. 15 Şubat 2013 tarihinde yayımlanan ve Melek Yatırımcılığı kapsayan Bireysel Katılım Sermayesi Hakkında Yönetmelik'e göre ise, bireysel katılım yatırımcısı, kişisel varlıklarını ve/veya tecrübe ve birikimlerini başlangıç veya büyüme aşamasındaki girişimlere aktaran gerçek kişilerdir. Bireysel katılım yatırımcılığının (BKY) yaygınlaştırılması için Hazine Müsteşarlığı'nın sunmuş olduğu bazı destek mekanizmaları mevcuttur:¹⁷

- 1) BKY'ler girişim şirketine nakdi sermaye koyarak yaptıkları yatırım tutarının % 75'ini, hisselerin elde edildiği dönemde yıllık gelir vergisi matrahlarından indirimi.
- 2) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından belirlenmiş programlar kapsamında, vergi desteği için Müsteşarlığa başvuru tarihinden itibaren projesi son 5 yıl içinde desteklenmiş girişim şirketlerine iştirak sağlayan BKY'ler için % 100 vergi desteği oranı.

Sermaye Piyasası Kurulu'na göre Risk Sermayesi ise, dinamik, yaratıcı, ancak finansal gücü yeterli olmayan girişimcilerin yatırım fikirlerini gerçekleştirmeye olanak tanıyan bir yatırım finansman biçimidir. Daha çok fikir aşamasındaki girişimlere (seed) uygulanmaktadır.

Girişim Sermayesi ise, "risk sermayesi" kavramını da kapsayacak şekilde, fikirlere ve henüz başlangıç aşamasındaki yeni kurulmuş (start-up) şirketlere yapılan yatırımların yanında, satın almaları, yeniden yapılandırılmaları ve büyüme stratejisi güden genellikle 3-10 yıllık şirketlere yapılan büyüme ve genişleme yatırımlarını da kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bu çerçevede, girişim sermayesi, fon fazlasına sahip yatırımcıların gelişme potansiyeli yüksek olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin oluşumu ve faaliyete geçmesi için yaptıkları uzun vadeli bir yatırım olarak da ifade edilebilir.

Yapılan çalıştaylar ve odak grup görüşmelerinde melek yatırımcı; risk sermayesi gibi finansal araçların tanınırlığının oldukça düşük seviyede olduğu görülmüştür. Bu kapsamda, bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleriyle bölgenin büyük ölçekli firmaların ve fikir aşamasında olan girişimcilerin arasında ağlar kurulmasına ihtiyaçlar vardır. Ayrıca, dünyada girişimciliği desteklemenin bir yolu olarak görülen iş planı yarışmaları gibi ödüllü yarışmaların da bölge içi yeterince düzenlenmediği bilgisi edinilmiştir.

Bu tür araçların tanınırlığının az oluşu, TRB2 Bölgesi girişimcilik değerlerini KOSGEB Genel Girişimcilik Programı verilerinin de incelenmesi gerektiğini göstermiştir.

2.5. KOSGEB Girişimcilik Programı Analizi

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Başkanlığı'nın (KOSGEB) yürüttüğü destek programlarından biri de Girişimcilik Destek Programı'dır. Girişimci adayları için bu programdan yararlanabilmek için aranan şartlardan biri, uygulamalı girişimcilik kursunu tamamlamaktır. Yapılan odak grup görüşmelerinde ortaya çıkan bir diğer sonuç da girişimcilik eğitimi ile girişimcilik faaliyetleri arasında olumlu bir ilişki olduğudur. Bu sebeple, bölgede girişimciliğin yaygınlaştırılması için verilen eğitimlerin çerçevesi genişletilmeli ve bireylerde girişimcilik nitelikleri geliştirilmelidir.

TRB2 Bölgesi'nde girişimciliği finansal destekler bakımından inceleyebilmek için Girişimcilik Destek Programı verileri incelenmiştir. Bu programın verileri, sadece uygulamalı girişimcilik kursunu tamamlamış ve girişimcilik sertifikasına sahip olan kişileri ve girişimcilik sertifikasıyla girişimde bulunmuş kişileri içermektedir. Bu sebeple, programın performansını değerlendirmek adına girişimci sayılarıyla girişimcilik eğitimi almış kişi sayıları oranlanarak, bölgesel bazda değerler elde edilerek, Türkiye ortalamasıyla karşılaştırılmıştır.

¹⁷ Verilen bu desteklerde vergi desteğine konu olan indirim tutarı 1.000.000 TL'yi aşamaz. Ayrıntılı bilgi için:

http://www.hazine.gov.tr/File/?path=ROOT%2FDocuments%2FGenel+%C4%B0%C3%A7erik%2FBKS%2FBKS_Sunum.pdf

2.5.1. TRB2 Bölgesinde Girişimcilik Sertifikasına Sahip Kişi Sayısı

Girişimcilik Destek Programından yararlanma şartlarından birini oluşturan Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi'ne katılmış olmak, bireylerin ileriki zamanda girişim yapabilmesi anlamına gelmekte ve bu sebeple "Girişimci Adayı" ismini almaktadır.

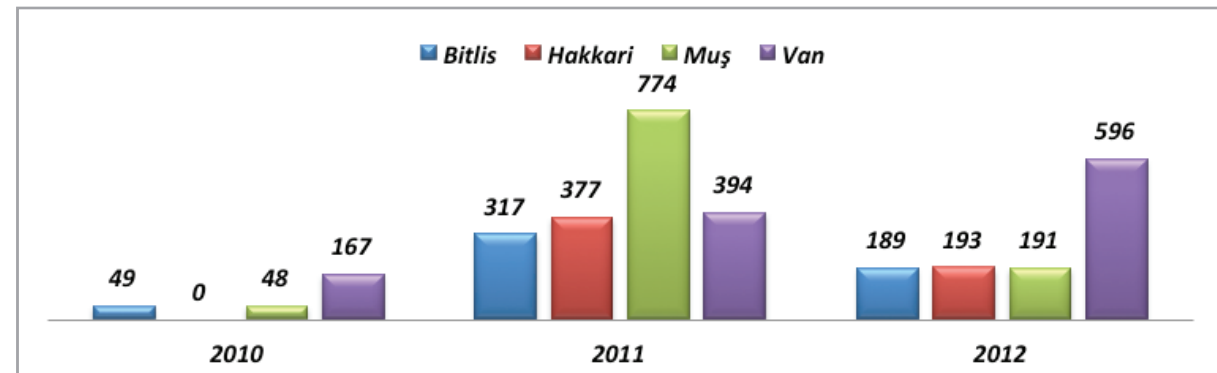
Tablo 23 : Girişimcilik Sertifikasına Sahip Kişi Sayısı (Girişimci Adayı)

İller/Yıllar	2010		2011		2012	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Bitlis	8	41	45	272	40	149
Hakkari	0	0	80	297	53	140
Muş	16	32	152	622	34	157
Van	22	48	82	312	147	449
TRB2	46	121	359	1503	274	895
TR	3000	4227	18978	24499	24045	31008
TRB2/TR (%)	1,53	2,86	1,89	6,13	1,14	2,89

(KOSGEB Hizmet Müdürlüğü, 2013)

Yukarıdaki tablo, Girişimcilik Destek Programı kapsamında Uygulamalı Girişimcilik Sertifikası'na sahip kişi sayısını (girişimci adayı sayısını) il, bölge ve ülke düzleminde göstermektedir. Bu tabloya göre, TRB2 Bölgesi'nde kadın girişimci adayı sayısı Türkiye genelinin 2010 yılında % 1,53'ü, 2011 yılında % 1,89'u, 2012 yılında ise % 1,14'ünü oluşturmaktayken bu oran erkeklerde ise 2010 yılında % 2,86, 2011 yılında % 6,13, 2012 yılında % 2,89 seviyesindedir.

Şekil 42 : KOSGEB Girişimcilik Sertifikasına Sahip Kişilerin (Girişimci Adaylarının) İllere ve Yıllara göre Dağılımı

(KOSGEB Hizmet Müdürlüğü, 2013)

İller düzeyinde 2010-2012 yılları arasında bir değerlendirme yapıldığında, Van ili toplam 1060 girişimcilik sertifikasına sahip kişi sayısı ile girişimci aday sayısı en yüksek il, Muş ili 1013 kişi ile ikinci, Hakkari ili 570 kişi ile üçüncü, Bitlis ili ise 555 kişi ile dördüncü sıradadır. En yüksek illerin Van ve Muş olarak çıkmasında önemli bir faktör olarak KOSGEB Müdürlükleri'nin bu anılan illerde bulunması belirtilebilir.

2.5.2. TRB2 Bölgesi'ndeki Girişimciler

TRB2 Bölgesi'nde KOSGEB Girişimcilik Destek Programı'ndan yararlanmış bireyler bölgede girişimcilik faaliyetini gerçekleştiren kişilerdir. Aşağıdaki tabloda il, bölge ve ülke düzleminde KOSGEB'den destek alarak iş kurmuş kişilerin sayıları verilmektedir.

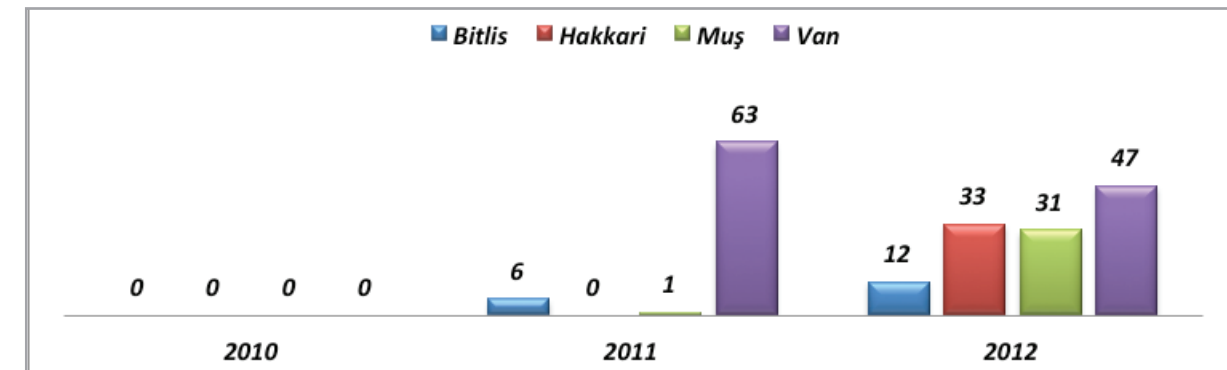
Tablo 24 : Girişim Yapan KOSGEB Yararlanıcıları

İller/Yıllar	2010		2011		2012	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Bitlis	0	0	1	5	2	10
Hakkari	0	0	0	0	6	27
Muş	0	0	0	1	5	26
Van	0	0	15	48	11	36
TRB2	0	0	16	54	24	99
TR	135		2407		4949	

(KOSGEB Hizmet Müdürlüğü, 2013)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, 2010 yılında KOSGEB desteğiyle Türkiye'de 135 girişim yapılırken TRB2 Bölgesi'nde herhangi bir girişimde bulunulmamıştır. 2011 yılında ise TRB2 Bölgesi toplam 70 girişimciyle Türkiye'deki 2407 girişimin % 2,90'nını oluşturmıştır. 2012 yılında ise TRB2 Bölgesi'nde 123 girişim ile TR'deki 4949 girişimin % 2,48'ini oluşturmıştır.

Şekil 43 : KOSGEB'e göre Girişimci Sayılarının İllere ve Yıllara göre Dağılımı

(KOSGEB Hizmet Müdürlüğü, 2013)

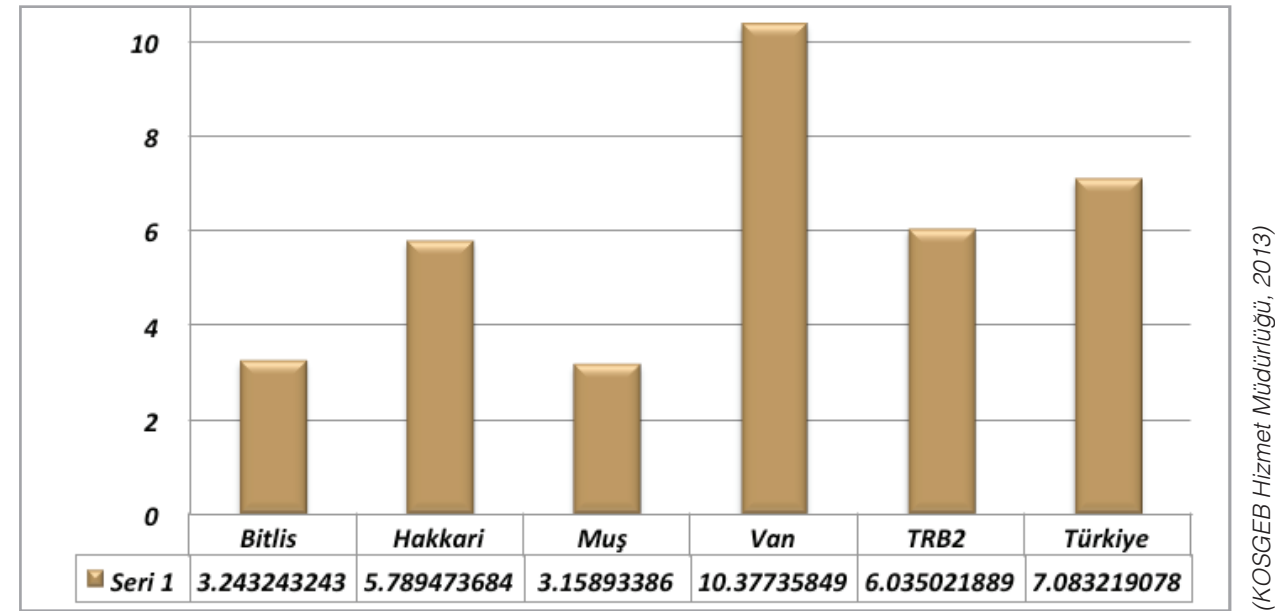
İl bazında detaylı değerlendirmelere bakıldığında, KOSGEB'in desteğiyle girişimci olan bireylerin daha çok Van ilinde yoğunlaştığını görülmektedir. Muş ve Hakkari illerinde girişimci sayıları oldukça yakındır. Bitlis ili ise KOSGEB destekleriyle iş kurmuş girişimci sayılarına göre son sırada yer almaktadır.

2.6. KOSGEB Girişimcilik Destek Programı Performansı:

TRB2 Bölgesi Örneği

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme ve Geliştirme Başkanlığı'nın yürüttüğü Girişimcilik Destek Programı'nın performansını bölgesel ölçekte değerlendirebilmek için girişimci sayıları ile girişimcilik sertifikasına sahip kişi sayıları oranlanmış ve aynı bulgular Türkiye geneli değerleriyle karşılaştırılmıştır.

Şekil 44 : Girişimcilik Destek Programı Performans Değerleri ¹⁸

* 2010-2012 yıllarında, girişimcilik destek programından yararlanarak iş kuran girişimci sayılarının bu destek programı kapsamında sadece girişimcilik sertifikası almış kişilere oranlaması sonucu elde edilen değerlerdir.

Elde edilen değerlere göre, TRB2 Bölgesi, ülke ortalamasının altında bir seviyededir. Bitlis, Hakkari ve Muş illeri için bu oranların oldukça düşük olması, TRB2 Bölgesi'nin Türkiye ortalamasının altında kalmasının etkenleri olarak görülmektedir. Van ili ise % 10'luk oranıyla hem ülke hem de bölge ortalamasının üzerinde yer almaktadır.

¹⁸ 2010-2012 yıllarında, girişimcilik destek programından yararlanarak iş kuran girişimci sayılarının; bu destek programı kapsamında sadece girişimcilik sertifikası almış kişilere oranlaması sonucu elde edilen değerlerdir.

6- AR-GE YENİLİKÇİLİK VE GİRİŞİMCİLİK

2014

Şerefiye Mah. Cumhuriyet Cad. 943. Sok. No:1 65140 İpekyolu / Van

Tel : (0432) 215 65 55 (pbx) / Faks : (0432) 215 65 54 - (0212) 381 79 93

E-mail : bilgi@daka.org.tr / Web : www.daka.org.tr

www.facebook.com/doguanadolukalkinmaajansi
www.twitter.com/DAKA_org_tr